תלמוד בבלי · ראשונים · רבינו גרשום · סדר קדשים

רבינו גרשום על תמורה

גרשום בן יהודה

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

רבינו גרשום על תמורה

גרשום בן יהודה

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/רבינו-גרשום-על-תמורה/
הקובץ נוצר ב־18 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב. 5
דף ב: 5
דף ג. 6
דף ג: 7
דף ד. 9
דף ד: 10
דף ה. 11
דף ה: 11
דף ו. 13
דף ו: 14
דף ז. 16
דף ז: 17
דף ח. 18
דף ח: 20
דף ט. 21
דף ט: 22
דף י. 23
דף י: 24
דף יא. 25
דף יא: 26
דף יב. 27
דף יב: 29
דף יג. 30
דף יג: 31
דף יד. 32
דף יד: 33
דף טו. 35
דף טו: 35
דף טז. 36
דף טז: 37
דף יז. 38
דף יז: 39
דף יח. 41
דף יח: 43
דף יט. 45
דף יט: 46
דף כ. 48
דף כ: 50
דף כא. 51
דף כא: 54
דף כב. 55
דף כב: 57
דף כג. 59
דף כג: 61
דף כד. 63
דף כד: 65
דף כה. 65
דף כה: 67
דף כו. 68
דף כו: 69
דף כז. 71
דף כז: 72
דף כח. 74
דף כח: 76
דף כט. 78
דף כט: 79
דף ל. 81
דף ל: 83
דף לא. 85
דף לא: 86
דף לב. 87
דף לב: 89

דף לג. 90
דף לג: 92
דף לד. 94

דף ב.

אמר רב יהודה הכי קתני מתניתין הכל ממירין מתפיסין בתמורה. הכל שאמרו תהא זו תחת זו נתפס זה תחת זה וזהו פירוש הכל ממירין ולא משמע דממירין לכתחילה ואהכי קתני ולא שאדם רשאי להמיר [כלומר אע"ג דהכל מתפיסין לא שאדם רשאי להמיר] לכתחילה:

הכל לאיתויי כלומר מאי שייר דלא תנא:

[לאיתויי יורש דמימר:

מקיש ר' יהודה תחלת הקדש דהיינו תמורה שעכשו מכניסה להא תמורה תחילה בהקדש לסוף הקדש דהיינו סמיכה דתיכף לה שחיטה דהיינו סוף הקדש דכשהוא שוחטה מיכליא הקדש ומה סוף הקדש יורש אינו סומך דכתיב על ראש קרבנו ולא קרבן אביו הכי נמי אין מימר ואמר לי ר' דאף במסכ' נזיר [דף לא.] משמע תחילת הקדש הזבח עצמו וסוף הקדש משמע תמורתו. והיינו טעמא דהתם לא מיירי בסמיכה והכא מיירי בסמיכה משמע כדאמרן. ואלא רבנן דסברי דיורש סומך הא כת' קרבנו דמשמע למעוטי כלומר קרבנו ולא קרבן אביו סברי רבנן תלתא קרבנו כתיבי בסמיכה גבי שלמים ולא קרבן אביו סברי רבנן עובד כוכבים דאין קרבן עובד כוכבים טעון סמיכה ולא קרבן חבירו דאין אדם סומך על קרבן חבירו]:

כל בעלי חוברין לסמיכה. שאם הקריבו שנים או שלשה קרבן אחד כולן סומכין עליו דלכל חד קרינן ליה קרבנו וסבירא ליה דיורש סומך דקרבן אביו דמי כמו קרבנו של יורש:

ור' יהודה כל בעלי חוברין לסמיכה לית ליה. אייתר ליה חד קרבנו למעוטי יורש:

ואיתימא לעולם אית ליה. לרבויי כל בעלי חוברין ומהיכא יליף ליה הא קא משוי חד קרבנו למעוטי יורש וחד למעוטי קרבן עובד כוכבים וחד למעוטי קרבן חבירו. לא ר' יהודה קרבן חבירו וקרבן עובד כוכבים מחד קרא נפקא ליה דתרוייהו אינן שלו אייתר ליה חד לרבויי כל בעלי חוברין:

דף ב:

מה סופינו לרבות את האשה. כלומר מהכא נלמד שסופינו לרבות את האשה שעושה תמורה ת"ל המר ימיר ריבה. [ורבנן נפקא להון אשה מואם המר מוי"ו דמאם דמיותר דלא צריך למיכתבי:

הני מילי דהשוה הכתוב אשה לאיש בעונש (דלא) דשוה בכל בין ביחיד בין בצבור אבל הכא כיון דלאו שאינו שוה בכל הוא דתנן אין הצבור כו'. ל"א ס"ד הני מילי דהשוה אשה לאיש בלאו שיש בו מעשה אבל מימר דלאו מעשה הוא אלא דיבור אימא לא תילקי קמ"ל:

שלא הגיע לעונת נדרים. לי"ב שנים דנדריו נבדקין:

מופלא שיודע לשם מי נודר דמצי למימר איש כי ידור נדר בערכך מה ת"ל כי יפליא כו'). מדאקדושי מקדיש מופלא הסמוך לאיש דנודר היינו מקדיש:

דתניא איש איש. אשר יקריב קרבנו לכל נדריהם לרבות עובדי כוכבים:

קדשי עובדי כוכבים. זבחים שהעובדי כוכבים מקדישין לא נהנין ולא מועלין מפרש לקמן:

ואין מביאין עליהם נסכים.[1] משמע הכא להאי לישנא שהעובדי כוכבים אין מביאין על קרבנן נסכים משלהן (והא דאמרינן) והא דתנן במס' שקלים עובד כוכבים ששילח עולתו ממדינת הים ושילח עמה נסכיה קריבין משלו היינו תקנת' דרבנן דז' דברים התקינו ב"ד וזה אחד מהם ולא מדאורייתא ולהאי לישנא דכתב ואין מביאין נסכים בפני עצמן היינו דאין מתנדבין להביא נסכין (בפני עצמן) בלא זבח אבל קרבנם טעון נסכים (בין) או משלהן (בין) או משל צבור דנפיק[2] מלכל נדריהם כדמפרש בפרק ואלו מנחות:

[בכולן להחמיר. דמועלין בהן וחייבין משום פגול כו'] אבל בקדשי בדק הבית מועלין. דקדשי ה' נינהו [ולרמי בר חמא דקא בעי לה קסבר מהכא לא תפשוט דהקדיש עובד כוכבים להתכפר עובד כוכבים לא קא מיבעיא ליה. דודאי אין עושין תמורה כי קא מבעיא ליה הקדיש עובד כוכבים להתכפר ישראל לפטור חובתו של ישראל בתר מקדיש אזלינן ומקדיש עובד כוכבים הוא ואין עושה תמורה או בתר מתכפר דישראל הוא אזלינן ועושה תמורה:

מקדיש מוסיף חומש כשהוא גואל הקדשו:

ומתכפר עושה תמורה. אלמא בתר מתכפר אזלינן:

דף ג.

טובת הנאה שלו. שיכול לקבל מישראל חבירו זוז או סלע כדי ליתנה לבן בתו כהן:

ורמי בר חמא. קא סבר מיהא לא תפשוט דההוא דקאמר רבי אבהו א"ר יוחנן דמתכפר עושה תמורה משום דקא אתי האי מתכפר מכח ישראל דקרבן דידיה עביד תמורה

[1] עי' בתוס' מנחות [דף עג:] ד"ה אי דהביאו גי' רבינו דהכא דגרס עליהם ע"ש.

[2] עי' במנחות שם דמשמע דבנסכים הבאין עם הזבח לא צריך קרא משום דעולה וכל אביזרהא ע"ש וצ"ע

כלומר דהקדיש ישראל להתכפר ישראל. אבל הקדיש עובד כוכבים להתכפר ישראל דלא הוה מתחלה ועד סוף ברשות ההוא מתכפר מי מצי עביד מתכפר תמורה אי לא תיקו:

לא מועלין. בהן מדאורייתא אפילו הכי (כי) לא נהנין מהן מדרבנן:

ל"א איתקש תמורת בהמה למעשר בהמה. דכתיב גבי מעשר בהמה לא יבקר בין טוב לרע ולא ימירנו וכתיב בתמורת בהמה לא יחליפנו ולא ימיר אותו ומעשר בהמה איתקש למעשר דגן כדאמר בפרק מעשר בהמה עשר תעשר בשתי מעשרות הכתוב מדבר אחד מעשר דגן ואחד מעשר בהמה:

מ"ט לה' כתיב ביה. דכתיב לכל נדריהם אשר יקריבו לה' הלכך מועלין:

ומקלל את חבירו בשם. הקדש. וכן המקדים תרומה לבכורים לא במפריש קא מיירי דהיינו מעשה שהקדיש תרומה אלא כגון שנתן עיניו בצד זה לשם תרומה. אימא לא ינקה כלל אפי' ב"ד:

דף ג:

אשכחן שבועת שוא. דלקי שבועת שוא היינו נשבע לשנות את הידוע לאדם אמר על עמוד של אבן שהוא של זהב או נשבע אם לא ראיתי נחש כקורת בית הבד:

משום דהוה התראת ספק. שכשמתרין בו היזהר שתאכלנה היום הוא אומר כן אעשה כשאהיה פנוי ועדיין יש שהות הרבה ביום ואם עבר היום ולא אכלה יכול לומר שכחתיה דכל התראה שאינה בשעת מעשה כגון זו הוי התראת ספק ולא שמה התראה שיכול לומר שכחתי ההתראה:

אלא א"ר אבהו תהא. דלקי על שבועת שקר דאמר שבועה שאכלתי ולא אכל או שבועה שלא אכלתי ואכל קודם השבועה וההוא דקודם השבועה לא הוה מעשה:

ומאי שנא. באוכל ולא אוכל דאמרת כיון דלית ביה מעשה לא לקי ומ"ש באכלתי ולא אכלתי דאמרת אע"ג דלית ביה מעשה לקי:

בפירוש ריבתה תורה. שבועת שקר דכתיב לשוא לשוא תרי זימני הלכך בעינן שקר דומה [לשבועת] שוא (דשוא לשעבר שנשבע בחנם) [מה שוא לשעבר שנשבעין לשנות את הידוע לאדם ואמר על עמוד של אבן שהוא של זהב כו' (היינו באכלתי ולא אכלתי)] ומכזב על מה שעבר שהוא יודע לשעבר שאינו כן אף שקר נמי בעינן לשעבר היינו אכלתי ולא אכלתי [דלשעבר הוא:

אינו חייב אלא אחת. דאין שבועה חלה על שבועה:

אבל אכלתי ולא אכלתי לא מייתי קרבן אלא לקי:

אבל אכלתי ולא אכלתי מייתי קרבן ולקי:
ורישא לא למעוטי אכלתי ולא אכלתי מקרבן אלא למעוטי אוכל ולא אכל. מקרבן:
ומאי שנא. דהאי ממעט]:
משום דקאי בלהבא. בשבועה שלא אוכל ממעט להבא שבועה שאוכל ולא אכל אבל אכלתי דלשעבר הוא לא ממעט אלא לקי (עליה) וכדר' אבהו:
[משום דבדבורו עשה מעשה. שמקדיש בהמת חולין. ליראה את השם קס"ד דהאי ליראה את השם היינו שתירא אותו שלא תקלל בו חבירו וכתיב ביה הפלאה דהיינו מלקות:
אימא האי ליראה את השם אינו מקלל את חבירו בשם אלא שתירא אותו שלא תהא נשבע בשמו אפילו באמת]:
אימא האי שבועת ה' תהיה בין שניהם לאו שיהא מותר לכתחילה לישבע באמת אלא משום הכי צריך שבועה כדי להפיס דעתו של בעל הבית ואימא ומוטב שיפיס דעתו בממון ולא בשבועה ואם לא רצה ממון אלא שבועה ישבע לו כדי להפיס דעתו אבל ילקה על (שבועתו של) [שבועה] אמת ואימא להכי הוא דאתא ליראה את השם ולא למקלל חברו בשם:
ההוא לא מצית אמרת. דעל שבועת אמת ילקה דהא כתיב קרא אחרינא דשרי דכתיב ובשמו תשבע אימא ההוא ובשמו תשבע דשרי לאישתבע לא שרי אלא לדבר מצוה משום לזרוזי נפשיה וכדרב גידל אמר רב:
הא כתב קרא אחרינא ובשמו תשבע דתרי זימני כתיב ובשמו תשבע [חד לכדרב גידל] וחד למישרי אפילו שבועת אמת דעלמא ואייתר ליה ליראה את (ה') למקלל חברו בשם:
ל"א ההוא דרב גידל מן ובו תדבק נפקא [אלא ובשמו תשבע למה לי אם אינו ענין לשבועת הדיינים דמותרת דנפקא מן שבועת ה' תניהו ענין לשבועה דעלמא לאו דדיינין ואם אינו ענין לשבועה דמצוה דנפקא מן ובו תדבק תניהו ענין לשבועת אמת[3] דחול ליראה את השם כו']:
ואימא האי ליראה לחייב למוציא שם [שמים] לבטלה הוא דאתא ולא למקלל:
האי לא מצית אמרת דמי גרע מקלל את חברו בשם ממי שמוציא שם שמים לבטלה דהא מקלל (את חבירו) בשם תרי איסורי עביד דמוציא שם לבטלה לקלל את חברו ועוד שמקלל חבירו ודאי לא גרע (ממוציא שם שמים) [אלא חמיר] (אנן הכי מצינו למימר) אנן הכי קא קשיא לן דנימא מוציא שם שמים לבטלה תיסגי ליה במלקות דנימא דלהכי כתיב והפלא. אבל מקלל את חברו בשם לא תיסגי ליה במלקות דתרתי עביד:

[3] נראה דצ"ל אמת דרשות וא"כ ע"כ הך קרא דליראה את השם למקלל חבירו אתי.

דף ד.

לא מצית אמרת דלא תיסגי ליה במלקות דהא כתב לא תקלל חרש. אלמא דליתיה אלא בלאו והאי והפלא לחייבו במלקות אתא:
איבעית אימא. ודאי מסתבר דהאי ליראה במקלל את חברו בשם קאי:
דבשלמא מקלל את חברו בשם אזהרתיה כו'. ותיפוק לי' מאת ה' אלהיך תירא והיינו אזהרה שלא להוציא שם שמים לבטלה:
ההוא. תירא היינו אזהרת עשה ואין לוקין עליו:
ותניא (בספרי) [במכילתא] מלאתך אלו הבכורים שנוטלין מן המלאה כלומר בתחלה כשעדיין הכל מלא שלא ניטל עדיין ממנו כלום:
ודמעך זה תרומה. שניטלה מן הדימוע מאחר שיש בהן חולין של בכורים עם הטבל של תרומה. ואמרינן נמי בספרא יוקדם בכורים [לתרומה] שקרויין ד' שמות [בכורים ראשית תרומה ודמע בכורים איקרו תרומה דכתיב כתרומת ידך אלו הבכורים ותרומה איקרי דמע.[4] יוקדם תרומה למעשר ראשון שתרומה קרויה ג' שמות תרומה ומעשר למעשר שני שאין לו אלא שם אחת בלבד מעשר. ועליהם על כולם כתיב מלאתך ודמעך לא תאחר שלא יאחר המוקדם וכתב לאו למלקות]:
ואמר מעשר של זו תהא בזו הראשונ' מעושרת וכן אם אמר מעשר של זו בזו ושל זו בזו הראשונה מעושרת ולא השניה מפני שכשהפריש מן השניה על הראשונה הפריש מן החיוב על החיוב ואם חוזר עכשיו ומפריש מן הראשונה על השניה [נמצא מפריש] מן הפטור שכבר נתקן על החייב ולא הויא תרומה אבל אם אמר כן [כל] מעשרותיהן של אלו שתי כלכלות יהא מעשר כלכלה בחברתה כגון שנותן עיניו בצד כל אחת שתהא מעשר על חברתה הואיל ובבת אחת (חלקנו) [נתקנו] מעשרותיהן קרא את השם והרי הן מעושרין:
ואיתמר עלה ר' אלעזר אמר לוקה. אריש קאי אע"ג דאמרינן הראשונה מעושרת לוקה מפני שכשאמר מעשר של זו בזו משמע [כל מעשרות של זו בזו הרי הקדים] (אפי') מעשר שני שבה קודם שיפריש מעשר ראשון של חברתה ואסור לו לאדם שיפריש מעשר שני עד שיפריש מכל כלכלה מעשר ראשון דהא אמרינן לעיל דלא תאחר [קאי] על כולם.

[4] חסר כאן וכן איתא במכילתא פ' משפטים לתרומה שאינה קרויה אלא ג' שמות יוקדם תרומה למעשר ראשון שתרומה קרויה ג' שמות ראשית תרומה ודמע למעשר ראשון שאינה קרויה אלא ב' שמות ויוקדם מעשר ראשון שהוא קרוי ב' שמות ראשית ומעשר למעשר שני שאין לו כו'.

[אם כן קשיא קמייתא הא דאמרן משום ר' יוסי ב"ר חנינא דאמרו אף המקדי' תרומה לבכורים לא. כי איתמר דר' יוסי בר' חנינא אפטורא קאמ' אאין לוקין והכי קאמר כו':

דף ד:

נתקו לעשה. דכתי' מכל מעשרותיכם תרימו לומר שאין לוקין עליו אם הקדים:
וקאמר לה להא שמעתא דמשום הכי לא לקי דהכתוב נתקו לעשה:
תרי לאוי. לא יחליפנו ולא ימיר וחד עשה ואם המר ימיר:
אונס דחד לאו וחד עשה הוא עשה ולו תהיה לאשה. לאו דכתיב לא יוכל לשלחה:
ואם כהן הוא לוקה. דקא עבר על לאו לא יוכל לשלחה:
ואינו מחזיר. דאסור בגרושה אלמא דלא מהני ליה עשה לכהן דלא לילקי:
משום הכי לקי דרבי בהו רחמנא בכהנים קדושתא יתירתא הא בעלמא לא תעשה שניתק לעשה לא לקי:
נ"א] שאני מימר משום הכי לא מבטיל עשה ללאו. דהוה ליה לאו ששוה בכל דהכל אסורין להמיר לכתחילה ועשה דידיה ואם המר ימיר אינו שוה בכל דליתיה בצבור ושותפין דאין עושין תמורה אפילו דיעבד הילכך לא אלים עשה לאפוקי מן לאו ששוה בכל:
והרי אונס דלאו דיליה אינו שוה בכל דליתיה בכהנים דלא אמרינן גבי כהן לא יוכל לשלחה ואם גירשה כל ימיו בעמוד והחזיר קאי כמו שחייב ישראל אלא מאחר שגירשה שוב אינו מחזירה ועשה דידיה ולו תהיה לאשה תחת אשר ענה שוה בכל אפילו בכהנים ואפילו הכי לא אלים עשה לאפוקי ממלקות לכהנים. א"ל כהנים עמא אחרינא נינהו הילכך אחמיר עלייהו דלקי ולגבי ישראל (דהאי) [דהוי] לאו ששוה בכל ועשה ששוה בכל אתי עשה ומפיק מיד לאו ולא לקי אלא מחזיר ואינו לוקה משום דהכתוב נתקו לעשה וכדר' אבין:
העצמות והגידין. של פסח:
[ישרפו בט"ז. לפי שאין שרפה דוחה לא את השבת ולא את היו"ט:
ואמר חזקיה כו':
אי עביד מהני. כלומר אע"פ שעבר מה שעשה עשוי דאי לא מהני לא עשה כלום אמאי לקי:

דף ה.

ולאביי. כיון דלא מהני כדאמרן אם ישראל הוא מחזיר ואינו לוקה דחייב להחזיר לטעמא מאי איצטריך כל ימיו איצטריך סלקא דעתך אי לאו דאמר רחמנא כל ימיו הוה אמינא כו':

ל"א קתני מיהא אם ישראל הוא מחזיר ואינו לוקה לטעמא דאביי דאמר אי עביד מהני ליהני הכא ולא ליחזיר ולילקי אמר לך אביי משום הכי לא מהני הכא דרחמנא אמר כל ימיו כו' הא בעלמא מהני:

ורבא. דאמר דלא מהני לקי משום דעבר אמימרא דרחמנא למאי איצטריך למכתב כל ימיו:

אמר לך. אי לא כתב רחמנא כל ימיו הוה אמינא נלקי ונהדר כו':

אלמא לא מהני דאם תרם אין תרומתו תרומה:

ולרבא דאמר דלא מהני האי ראשיתם מאי עביד ליה אמר לך אי לאו דכתב רחמנא ראשיתם כו':

שנאמר ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את חלבו. כלומר שאם לא תרימו חלבו אלא גירועין היינו חטא ואם אינו קדוש כי תרם גירועין נשיאות חטא למה:

ואביי סבר דמהני. בלאו האי קרא האי קרא מאי עבדי ליה אמר לך אי לא כתב ולא תשאו עליו חטא הוה אמינא כו':

חרמי כהנים. שיש מחרים לשום כהנים אין להם פדיון כלל אפילו דאי עבר אלמא דלא מהני:

בהוויתו יהא. שאין לו פדיון:

דף ה:

ורבא אמר דלעולם לא מהני אמר לך האי הוא למעוטי בכור אתא:

דתניא בבכור נאמר לא תפדה ונמכר הוא במעשר נאמר לא יגאל ואינו נמכר לא חי כו'.

דיליף מלא יגאל דחרמים מה להלן מכירה עמו כדכתיב [אך כל חרם וגו'] לא ימכר ולא יגאל אף לא יגאל דמעשר נמי מכירה עמו אבל בכור נמכר:

תצא זו. לחולין ותכנס זו התמורה להקדש:

כל הקדשים פסולי המוקדשין נמכרין באטלז משום רווחא דהקדש חוץ מן הבכור והמעשר שהרווח הוא לבעלים:

ויש להן פדיון. אם קדם מומן את הקדשן:

אלמא דלא מהני. אם עבר ופדה הבכור [שאני התם דכתיב קדש הם דכתיב אך בכור שור או בכור כשב או בכור עז לא תפדה קדש הם]:
ורבא דאמר דלעולם לא מהני אמר לך. ההוא קדש הם להכי הוא דאתא הם קריבין ואין תמורתן קריבה כדמפרש לקמן בהא מסכתא:
שאם נתערב דמן בכל העולי' שקריבין לגבי מזבח שאין עולין מבטלין זה את זה:
[כר' יונתן דאמר אין מערבין לקרנות אלא מזה בפני עצמו ומזה בפני עצמו]:
אמר לך אביי מעשר (בהמה) נמי איתרבי דאין [להם] פדיון כי היכי דאיתרבי בכור [בבכור לא תפדה] דיליף מעשר העברה העברה מבכור:
[ולאביי דאמר דאי עבר מהני האי כל מעשרותיכם תרימו למאי איצטריך ליה מיבעי ליה לכדאמר ליה רב פפא לאביי אם כן אפילו הקדימו בכרי נמי. אהא קאי דאמרינן בן לוי שהקדים ונטל מעשר ראשון מן השבלים פטור הוא מתרומה גדולה פטור הוא מלהשלים לכהן מה שנחסר לו מחלק תרומה גדולה כולו לפי שדין היה שיטול הכהן קודם תרומה גדולה היינו תרי ממאה ואח"כ יטול הלוי מעשרו. אבל עכשיו בשקדמו הלוי ונטל עשר ממאה נשארו תשעים וכשחוזר כהן ונוטל מהללו תרי ממאה לפי שיעור שיהא עכשו הרי נתמעטה תרומה גדולה כו' ובן לוי פטור הוא מלהשלים לו אותו פחות שנחסר לו מתרומה גדולה ואינו נותן לו אלא תרומת מעשר בלבד שנאמר והרמותם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר מעשר מן המעשר אמרתי לך ולא תרומה גדולה ותרומת מעשר אבל אם הקדימו ונטל מעשרו מן הכרי הואיל ומאחר שנעשה כרי שנגמרה מלאכתו לתרומה ולמעש' חייב בן לוי להשלים לו מה שנפחת לו מתרומה גדולה. ואמר ליה רב פפא לאביי א"כ הואיל מעשר מן המעשר אמרתי לך ולא תרומה גדולה ותרומת מעשר אפילו הקדימו בכרי למעשר ראשון ליפטר מתרומה גדולה א"ל אביי הא כתיב מכל מעשרותיכם תרימו אלמא דאע"ג דקא מתעשר מעשר ראשון קמי דתשקול תרומה גדולה תרימו דהדר לפרוש תרומה גדולה:
ומה ראית לרבות את הכרי ולהוציא את השבלין. משום דהאי אידגן הכרי ונתחייב בתרומה גדולה]:
[הולך] הולך אחר הפגום. היינו אחר האלמנה והגרושה ונעש' חלל ומדקאמר אחר הפגום אלמא דאי עבד מהני דאי לא מהני אמאי הולך אחר הפגום. ל"א מדתפסי בה קידושי אלמא מהני:
ואביי דאמר מהני אמר להכי איצטריך לא יחלל ב' חילולין עושה א' לזרעו דפסול לכהונה וא' לאלמנה דפסולה לכהן הדיוט:

האי לא תקריבו היינו לא תקדישו דהכי אמר לקמן בשמעתין:
אבל אקדושי קדשי. לדמיהן למזבח:

דף ו.

אותו[5] שרוע וקלוט בעלי מומין כדמפרש בבכורות אתה מקדיש לבדק הבית ולא תמימין למזבח[6] ומאותו פסוק עצמו איתרבי נמי תמימה לבדק הבית בהיקישא דמהאי קרא נמי נדבה תעשה אותו ולנדר לא ירצה איתרבו בעלי מומין למזבח דכתי' ולנדר לא ירצה:
אמר לך רבא שאני הכא דמהיכ' דאיתרבו בעלי מומין למזבח דכתיב ולנדר לא ירצה ארצוי הוא דלא מרצו ליקרב הא מקדש קדשי [איתרבו נמי תמימין לבה"ב] ואיתקש תמימין לבדק הבית לבעלי מומין למזבח מה בעלי מומין למזבח אמרינן אע"פ שהוא בלא תעשה מה שעשה עשוי אף תמימין לבדק הבית אע"פ שבלא תעשה מה שעשה עשוי:
משלם כשעת הגזילה. ולא כמו שהן עכשו מדאינו משלם כמעכשו אלא כשעת הגזילה אלמא מהני:
להכי אתא האי אשר גזל דעל גזילו מוסיף חומש ולא על מה שגזל אביו:
והרי משכון כו' [אלמא מדלא מחזיר כר ביום אלא בלילה ולא מחרישה אלא ביום] ש"מ דאי עביד מהני וקנייה למשכון דלא מהדר אלא [כר] בלילה וביום הדר שקיל ליה:
אמר לך רבא שאני התם. דבפירוש אשכחן דקני דמ[ד]איצטריך למיכתב השב תשיב ש"מ משום דקני למשכון. ל"א כיון דכתיב עד בא השמש כמו עד שנת היובל מזריחת השמש עד בא השמש תשיבנו לו ולא קודם מכלל דקני משכון דיום [מחרישה] בלילה ומדכתיב השב תשיב לו [את העבוט] כבוא השמש [דהיינו לשקיעה] ולא קודם מכלל דקני משכון דלילה [הכר] ביום דכל היום הכר הוא של מלוה עד שקיעה (שקיעת החמה):
ואביי קסבר לא אתו אלא חד לכסות יום וחד לכסות לילה. וצריך למילף דתרווייהו בעי מהדר ליה:
מרחו. ששיוה פני הכרי ונגמר מלאכתו למעשר אסור באכילה לכל אדם עד שיעשר הילכך מעשר ואח"כ נותן לו פאה:

[5] נראה דצ"ל דכתיב שרוע וקלוט נדבה תעשה אותו והן בעלי מומין כדמפרש בבכורות ודרשינן אותו אתה מקדיש ואי אתה מקדיש תמימין לבה"ב כצ"ל והס"ד.
[6] צ"ל דמהאי קרא דכתיב נדבה תעשה אותו ואתרבו בע"מ למזבח דכתיב ולנדר לא ירצה איתרבי נמי תמימין לבה"ב כצ"ל והוא שייך לדיבור שאחר זה.

אף מפריש מן העיסה. עד שלא הורמה חלתה ולכן מאחר שנתחייבה בחלה מפריש [חלתה ונותן פאה]:
תיובתא דאביי. דאלמא לא מהני אלא חייב ליתן מכל מקום:
עזב תעזוב. דהוה יכול למימר לעני ולגר עזב מאי תעזב ריבה מ"מ:
חייב בפרט ובעוללות בשכחה ובפאה. דכל הני כתיב בהו תעזוב דריבה אפילו הפקר:
ופטור מן המעשר. דלא כתיב ביה תעזוב:
[והשתא דשנינן כל הני שינויי אמר לך רבא אמר לך אביי א"כ במאי פליגי פליגי] ברבית קצוצה. (תנא רבית) לאביי דאמר אי עבד מהני לא מהדר (לרבית):
ל"א פליגי ברבית קצוצה וכדרבי אלעזר כו'. [א"ל (רב אחא) רבא] לא (התם) [אתי] בקראי (פליגי) [פליגינן] בנשך נתן ותרבית לקח וחי לא יחיה [דמיו בו למיתה ניתן ולא להשבון] היינו טעמא דאביי ורבא דסברי יוצאה בדיינין משום דכתיב קרא [וחי אחיך עמך אל תקח מאתו נשך ותרבית ויראת וחי אחיך עמך] אהדר ליה דרבית דלא תיסב מיניה כי היכי דניחי בהדך:

דף ו:

לרבא דאמר לעולם לא מהני מהדר (לריבית):
האי מאן דמסיק בחבריה זוזי וכבר עלה הריבית שחייב לו ליתן ד' זוזי דרביתא (וסגי ויהיב [ליה] לוה למלוה [בגויהו]):
גלימא דשויא חמשה בארבעה כי מפקינן כו' אלמא אביי סבר דמפקינן מיניה. אלא אביי ורבא קא מפלגי בשנוי קונה היינו שנוי קונה דעבר אמימרא דרחמנ' דשינה [בציוויו] לאביי קונה היינו מהני לרבא לא. ל"א קא מיפלגי (בהני שינוי) [הני בשינוי] דשנינן [דאמרן] דאביי אמר מהני ומתרץ לטעמיה [ורבא אמר לא מהני ומתרץ לטעמיה] היינו (שינוי) נמי קונה דקאמר אלא דבהאי לישנא מפרש [טפי]:
אלמא [ואלא במאי] קא מיפלגי. בשינוי קונה כדאמרן:
(ת"ל כל) [מום עובר מנין] (דיכול) [מדיכול] למימר אשר בו מום לא לרצון יהיה וכתב כל לרבות בעל מום עובר:
לא תקריבו. נמי לא צריך (ואי) [דאי] משום בל תשחטו בעל מום אתא והרי כבר נאמר למטה כדמפרש לקמן דשחיטת בעל מום מקרא אחרינא נפקא:
[משום בל תקדישו. דהאי לא תקריבו מוקים ליה לקמן דהיינו לא תקדישו]:
ועל הקטרת כולו ועל הקטרת מקצת. בין אם מקטירו כולו בין אם מקטירו מקצתו עובר משום בל תקטירו:

אם בל תקדיש הרי כבר אמור למעל' כדאמרן דהאי כל אשר בו מום לא תקריבו היינו לא תקדישו:
אשה אלו האשים. היינו בל תקטירו:
לה' לרבות שעיר המשתלח. [לבעל מום שלא [יביא] בעל מום] אע"ג דאינו בא לה' [הא] אין הגורל קובע אלא בראוי לשם כלומר דאפילו שעיר המשתלח בעינן (הכא) [תם]:
[והתניא קרבן האי דכתיב ואל פתח אהל מועד לא הביאו להקריב קרבן (מעט) [שומע אני] אף קדשי בדק הבית שנקראו קרבן אם שחטו בחוץ יהא חייב:
אוציא את אלו קדשי בדק הבית דהיינו נמי בעלי מומין כדאמרינן לקמן דאין מקדישין לבדק הבית אלא בעלי מומין ולא אוציא פרת חטאת ושעיר המשתלח שהן תמימין וראויין הן לפתח אהל מועד]:
ת"ל לה' מי שמיוחדין לה'. להקרבה חייב משום שחוטי חוץ יצאו אלו פרת חטאת ושעיר המשתלח שאין מיוחדין להקרבה אלמא לה' להוציא הוא. לה' למה לי ש"מ מאי אשים (דקאמר מדבר דמרבינן באשים) [דקא מרבי דמרצין כאשים] לשם אסור בבעל מום. ושעיר המשתלח נמי מרצה [הוא] לעזאזל כאשים לשם הלכך בעינן תם:
אמר רבא לא נצרכה לכתוב לה' אלא (כגון) שהומם שעיר המשתלח מאחר שהוגרל וחללו על שעיר אחר בעל מום בשלמא מעיקרא קודם שהוגרלו בעינן שיהיו שניהם תמימין דלא ידעינן איזה מיקבע לשם אבל הכא כשהומם מאחר שהוגרל דהא מינכר ההוא דשם דתם הוא אימא לא לקי כי מייתי אידך בעל מום קמ"ל. ל"א טעמא דכתיב קרא לה' כו':
אמר רב יוסף הא מני. ואיצטריך לה' לרבות חנן המצרי היא דאמר אפילו דם בכוס [של שעיר של שם שעדיין לא נזרק ונאבד שעיר המשתלח או שהומם מביא חברו אחר לשעיר המשתלח]:
ומזווג לו. להאי שעיר שנשחט כלומר דשלא בהגרלה מביאו דהא לא מצי למיגרל שכבר נשחט חבירו וכי היכי דמצי מייתי שלא בהגרלה אליבא דחנן וסד"א דהכי נמי מצי מייתי ליה בעל מום להכי איצטריך ליה:
ואכתי אמאי איצטריך (לה') [לחנן]:
נהי דשמעת ליה לחנן:
[דאמר אפילו דם בכוס מביא ומזווג לו להכי קאמר לאשמועינן דלא הוי דחוי דנשחט כל זמן שלא נזרק ודמו יש לו תקנה אע"פ שמת חבירו או נאבד דמביא אחר ומזווג לו אבל שלא בהגרלה מי שמעת ליה דמביאו דלמא מייתי ומגריל קאמר וכיצד עושה יביא שנים

ויגריל עליהם ואותו שיבא גורלו לשם יניחו ואותו שיבוא גורלו לעזאזל יביאו ומזווגו לזה ראשון שדמו בכוס וכיון דמצרכן הגרלה מצריכו נמי להיות תם שאין הגורל קובע אלא בראוי לשם]:

הא מני. דאיצטריך לה' לרבות ר' שמעון היא דאמר יביא חבירו שלא בהגרלה דמהו דתימא כי היכי דלא בעי הגרלה תו לא ליבעי נמי תם קמ"ל:

[7] ואמאי ליסליק אדעתין דלא בעי תם נהי דלא בעינן הגרלה לחברו לזה שמביא עכשו כיון דהא אגריל עליה מעיקרא. על אותו שמת ועל אותו של שם אלא משום דלא[8] בעינן גופי דשני (דאחזי להגרלה אטו אותו) [ראוי אותו שנשאר דאי מצרכת ליה להאי שמביא הגרלה הוי] משמע הגרלה קמייתא בטילה ומיפסל גופיה דההוא דקאי דלא מת הלכך [לא] צריך תו הגרלה הא לאו הכי הוה סבר ר' שמעון דבעי הגרלה. וכיון דבעי הגרלה לא מייתי בעל מום [דכיון] דצריך הגרלה בעי למיהוי תם:

אלא אמר רבא. להכי איצטריך כגון שהומם שעיר המשתלח לאחר שהוגרל וחיללו על אחר כו'. אלא אמר רבינא איצטרי' לה' לרבות ולאו להכי אתא כדקאמרת לרבות שעיר המשתלח לבעל מום אלא להכי אתא לרבות לשעיר המשתלח למחוסר זמן והכא במאי עסקינן שהיה לו חולה מסוכן בתוך ביתו לאותו שמכר שעיר המשתלח ושחטה לאמו של שעיר המשתלח ביו"כ לצורך החולה סד"א בנה שהוא לצורך עזאזל לאו [בר] שחיטה הוא ולא ליתסר מיתתו בעזאזל משום [איסור] אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד קמ"ל לה' לרבות דאסור דאמרי במערבא דחייתו לצוק זו היא שחיטתו ואסור[9]:

דף ז.

אמר מר ר' יוסי בר' יהודה אמר אף על קבלת הדם כו'. אורחיה דקרא דמשתעי הכי ע"ג המזבח ולאו לדרשא אתי אלא דלא תקריבו אתא:

ור' יוסי בר' יהודה נמי אורחיה דקרא הוא. ולאו לדרשא אתי והאי לא תקריבו מיבעי לזריקת דמים:

ואלא קבלת הדם מנא ליה נפקא ליה [מהא] ומיד בן נכר לא תקריבו. לא נצטוו בני נח אלא על מחוסרי אברים דכתיב מכל החי [מכל בשר] הביא בהמה שחיין ראשי אברין שלה:

[7] נראה דרבינו גרס בגמ' אימור דשמעת ליה לר"ש דלא בעי הגרלה וכו' אלא אמר רבא וכו' וע"ז פי' רבינו אמאי ליסלק וכו' ועי' ברש"י כאן דהביא ג"כ גירסא זו ודחאה ע"ש.

[8] אולי צ"ל דלא למפסל גופיה דשני הך דקאי דאי מצרכת ליה וכו'.

[9] ע"כ שייך לדף הקודם.

סד"א. במזבח דידן לישתרי לאיתויי קרבן דידהו בעל מום דלאו מחוסר אבר:
קמ"ל. מיד בן נכר לא תקריבו כו' מום בו [מכל] מום קבוע:
[מפקה ליה לבמת יחיד דאסור להקריב בה בעל מום]:
אנן נמי נקבל מנהון. לאקרובי קרבנהון בבמה דילן בעל מום קבוע דלאו מחוסר אבר:
קמ"ל מכל אלה כי אנן. מה אנן דומיא דמעוך וכתות דלאו מחוסר אבר אלא מום קבוע לא מקרבינן אף מנייהו לא נקביל:
[מתקיף לה ריש לקיש] שמא לא שנינו כו'. אברייתא קאי דקתני מיכן אמרו המקדיש בעלי מומין [למזבח עובר משום ה' לאוין וקאמר] שמא לא שנינו דלקי אלא בההוא דהוה תם מעיקרא [ונעשה בעל מום ולא בכל בעל מום דהיא בעל מום מעיקרא דההוא אמאי לקי דיקלא בעלמא הוא ליהוי כאילו הקדיש דיקלא בעלמא למזבח דלא כלום קאמר דלא הוה חזי ליה מעולם למזבח] ואמאי קתני בעל מום סתמא דמשמע נמי בעל מום מעיקרא:
א"ל ר' חייא בר יוסף. משום הכי קתני סתמא שרוע וקלוט כתובים בפרשה [דבעלי מומין] והני בעלי מומין מעיקרא נינהו [כדאמרן בפרק על אלו מומין שרוע שנשתרבבה ירכו. קלוט שרגליו קלוטות כשל חמור ושל סוס]:
שמא לא שנינו דלקי אלא בתמורה דהמיר בבעל מום:
דתנן חומר בתמורה מקדשים שהקדושה חלה עליה בבעל מום קבוע. דכתיב לא ימיר אותו טוב ברע או רע בטוב היינו בעל מום וכתיב ואם המר ימירנו והיה הוא ותמורתו יהיה קדש וכיון דקדושה חלה עליה על בעל מום קבוע אינו יוצא לחולין ליגזז וליעבד מה שאין כן בשאר קדשים ששאר קדשים שקדם מום קבוע להקדישן יוצאין לחולין ליגזז וליעבד ושמא במקדיש בעל מום בתמורה קתני [ברייתא]:
אפילו הכי בזיא מילתא. דמקדיש בעל מום מעיקרו [מאוס טפי ממקדיש] דקל דמקדיש דקל לא הוי ביזוי דדקל ליכא במינו מובחר ממנו אבל בעל מום מעיקרא כיון דאיכא במינו ראוי ומקדיש בעל מום לקי [אפי' מקדיש ליה לדמי נסכים שיביאו בדמיו נסכים לקי][10]. [ואלא אותו למ"ל] כיון דקא דרשת הכי נדבה ולנדר ביחד ואלא אותו למאי אתיא לכדתניא כו':

דף ז:

עובר בעשה. דלאו הבא מכלל עשה עשה:

[10] צ"ל במשנה.

אברי בעלי מומין. אימורין לוקה משום הקטרת כולו ומשום הקטרת מקצתו דיש בכלל כולו מקצתו. ואביי אמר אין לוקין על לאו שבכללות. על לאו שכולל בו ב' איסורין דכל הקטרת כולו וכל הקטרת מקצתו מחד לאו נפקא מלא תתנו:
בגברי קתני. אם הם חמשה אחד מקדיש ואחד שוחט ואחד מקטיר לוקה כל אחד:
מתני' הכהנים ממירין בקרבן שלהן. וישראל ממירין בשלהן:
אין הכהנים ממירין לא בחטאת ולא באשם של ישראל:
והיה הוא ותמורתו יהיה קדש היינו קדושת של מימר שחלה עליו בבית הבעלים אף כל תמורה בבית הבעלים וכיון שבא ליד כהן יצא מבית בעלים הילכך אין ממירין:
גמ' [בכור מוכרין אותו. הכהנים תמים חי ובעל מום חי ושחוט ומקדש בו את האשה דממונן הוי:
הואיל ואית ליה לכהן זכיה בגויה. דכיון דאין מזבח הוי כולו דכהן:
אי בזמן הזה מי איכא תם שחוט. הא אין שוחטין את הבכור בזמן הזה אלא במומו כדתנן בבכורות מעשה בזכר של רחלים זקן וכו':
לא לעולם בזמן הזה. ודקא קשיא לך מי איכא תם שחוט מי קתני בפירוש בברייתא אבל תם שחוט לא לא תני הכי אלא היא גופא קמ"ל. דמוכרין אותו תמים חי ובזמן הזה:

דף ח.

אם בבכור נאמר בו לא תפדה ונמכר הוא. דכהן מוכר אותו דהא לא כתיב ביה לא לא ימכר ולא לא יגאל:
לעולם בזמן שבית המקדש קיים. ודקא קשיא לך מי איכא ואת דמם תזרוק לעולם בבעל מום עסקי' ובזמן שבית המקדש קיים ולא קשיא רישיה דקרא דכתיב לא תפדה ואמרינן דנמכר הוא בבעל מום דתניא וסיפיה ואת דמם תזרוק בתם קמיירי:
הגדילו התערובות הרי אוכלין בתרומה ממה נפשך דכל חד אמר אם כהן אני תנו לי בשביל עצמי אם עבד כהן אני הרי מותר בתרומה:
ונוטלין חלק אחד על הגורן דחד הוי כהן לחוד]. ותני עלה דההוא בכורות של אלו תערובות אינן רשאין למוכרן דאין רשאי למכור בכור אלא כהן ודאי אלא ירעו עד שיסתאבו ויאכלו במומן לבעלים דאע"ג דחד מנייהו לא הוי כהן מצי למיכליה דהא לא אסור בכור למיכליה במומו לישראל ולא כהן דעלמ' מצי למיפקיה מדידהו דכל חד וחד מצי אמר ליה אייתי ראיה דלאו כהן אנא ושקליה:
אי בזמן הזה מאי שנא דידן ומאי שנא דידהו. כלומר הא כל בכורות דכולי עלמא נמי מומין בעינן דלא מתאכלי אלא במומיהן:

אלא לאו בזמן שבית המקדש קיים מיירי ואי אמרת בשלמא דבכורות דעלמ' דכהנים גמורין אית לכהן זכייה בגויה דמצי מזבין ליה שפיר היינו דאיכא בין כהנים ודאין דידן להני תערובות דידהו דאינהו לא מצי מזבין לבכור דידיה אלא ירעה עד שיסתאב אלא אי אמרת דכהנים לית להו זכייה בגויה למזבניה דלא הוי דידהו אלא דמזבח כל שכן הני דספקות נינהו דלית להו זכייה בגויה כלל כלל וליתי גזבר ולישקליה וליקרביה למזבח:
לעולם בזמן הזה [עסקי' והא] דאמרת דידן נמי בעי מומין איכא בין דידן לדידהו דבכורות דידן יהבינן לכהן אבל אינהו [מצי] מדחי לכהן. בלישנא אחרינא מפרש טפי:
[בהמתה דכתיב בעיר הנדחת דכתיב החרם אותה ואת כל אשר בה ואת בהמתה פרט לבהמת בכור ומעשר שיש בה שיש לגבוה חלק בהם]:
אם בבכור בעל מום. היינו בהמתה דפסול חלק של גבוה למזבח [ואי אמרת לית ליה לכהן זכייה בגויה ולא מצי מזבין ליה משום חלק של גבוה]:
למה לי בהמתה. למעוטי לבכור ומעשר תיפוק לי בכור ומעשר נמי משללה ולא שלל שמים. אלא מדאיצטריך בהמתה לבכור ש"מ דאית ליה זכייה בגויה והכי קאמר בהמתה המיוחד לה שאין בה לגבוה כלום ושרפת פרט לבהמת בכור וקשיא לרב נחמן:
לעולם בבעל מום. ודקא קשיא לך היינו בהמתה מי שנאכל בתורת בהמתה. בחולין ושרפת יצא בכור ומעשר כדתנן כו':
לרבות קדשים קלים שהן ממונן. שיש בהן לגבוה ולעמיתו ומביא עליהן קרבן אשם מעילה:
בן עזאי אומר לרבות שלמים. מאי ממעט בן עזאי ממעט מעשר הואיל ואינו נמכר לא חשיב ממונו:
אבא יוסי בן דוסאי אומר. לא ריבה בן עזאי אלא בכור בלבד הואיל ונמכר תמים חי הוי ממונו [והא מפורש בבבא קמא בפרק ראשון]:
הא דומיא דשלמים קתני. אבא יוסי ושלמים אינה אלא בזמן בית המקדש:
אלא פשיטא כו'. הא דומיא דשלמים קתני דמצי קרבי אמר רבינא לעולם דבזמן בית המקדש קיים אפילו הכי לא קשיא לרב נחמן דהכא באיזה בכור קתני אבא יוסי דהוי ממונו דמצי זבין ליה בבכור הבא מחוצה לארץ לארץ ואליבא דר' שמעון דאמר (לקמן בפרק אלו קדשים) [בבבא קמא] אם באו תמימים מחוצה לארץ יקרבו אם באו אין אבל לכתחלה (לא) אין חייבין [להביאן] ולהקריבן הואיל והוא כן שאין חייב לכתחלה להביאן ולהקריבן הלכך הוי ממונו ומצי מזבין ליה אבל בכור דארץ ישראל דבעי מקריב ליה לא מצי מזבין ליה כרב נחמן:

דף ח:

מאי לאו הכי קאמר. תנא קמא:
בבית כהן. אין עושה תמורה לבעלים קאמר אבל כהן עושה תמורה ומדכהן עושה תמורה אלמא מצי מזבין ליה ור' שמעון בן אלעזר סבר כיון שבא ליד כהן אין עושה תמורה אפי' כהן דלא זכי ביה והיינו כרב נחמן:
לא הני תנאי בפלוגתא דר' יוחנן בן נורי ור' עקיבא קא מיפלגי. דתנא קמא דאמר בבית כהן אין עושה תמורה לבעלי' אלא לכהן סבר כר' יוחנן בן נורי ר' שמעון בן אלעזר סבר כר' עקיבא. לישנ' אחרינא אצל ישראל עושין תמורה [משמע השתא להאי לישנא דעד שהוא ברשות ישראל אפילו כהן מימר בו לטעמיה דר' שמעון בן אלעזר דאמר כיון שבא ליד כהן זה וזה אין מימר מכלל דאצל ישראל זה וזה ממירין בו אלמא אית ליה זכייה בגויה. ותנא קמא דאמר אצל ישראל עושין תמורה] משמע לישראל ולא לכהן והיינו כרב נחמן [לא בפלוגתא כו']:
אין רואין בכור לישראל כשבא ואמר בכור זה נתן לי כהן במומו:
אלא א"כ היה כהן. שיאמר אני נתתיו לו במומו וכהן לכהן מוכר משום דאין הכהן נאמן ע"י עצמו אלא היינו טעמא דלישראל אסור מפני שנראה ככהן המסייע [בבית הגרנות מה כהן המסייע בבית הגרנות אין נותנין תרומה מפני שנראה כאלו נותנו לו בשכרו אף כהן שמוכר בכורו לישראל נראה כמוכרו לו בזול בשביל שכשיולד לו בכור שיתנהו לו ולא לאחר אסור]:
ל"א אי שרית ליה לזבוני לישראל דילמא מעכב ליה ישראל לבכור דהוי בתוך עדריה עד דנפיל ביה מומא ואמר בכור זה מכר לי כהן במומו ומשתמיט ליה ולא יהיב בכורו לכהן:
ומי מצי למימר הכי והא אמר רב יהודה כו'[11]. (דראשית הוא בכור):
דמברי. שהוא ברי ושמן יותר מאחרים:
אמרו ליה. (הכא) [התם] במתניתין מוכחא מילתא דא"ל א"ל כהן בתוך הזמן [תנהו ולא יהיב ליה דמי מידי (כהן לישראל)] [ישראל לכהן] הילכך מיחזא ככהן המסייע [בבית הגרנות] דבההוא הנאה קא יהיב ליה ניהליה שפוטרו מטיפולו הכא כיון דמוכרו דיהבינן להון דמי לא מיחזי ככהן המסייע:
מאי אמרת דלמא מוזיל כהן לגביה שנותנו לו בפחות מדמיו לא עביד דסבר בוצינא טב מקרא מוטב ריוח מועט שאטול עכשו שאמכרנו לו בשוויו מלפחות עכשו ובשביל ריוח של אחר זמן ל"א מר זוטרא כו'. אמרו ליה לא סבירא לן [דרב הונא] ועוד דהא מיזבן

[11] אולי צ"ל אלא א"כ כהן עמו ומודה דהבכור הוא של הישראל.

קא זבנינן אמר להו ולא סבירא לכו מתני' שאמרה כרב הונא בריה דרב יהושע אמרו ליה לא דמי דהתם מוכח מילתא כיון דיהב ליה בלא דמי אבל הכא מיזבן קא זבנינן ולא מיחזי ככהן המסייע:

דף ט.

מן התמימין. של חולין על בעלי מומין של קדשים:
מן בעלי מומין. של חולין על תמימין של קדשים שנאמר לא יחליפנו ולא ימיר אותו טוב ברע או רע בטוב:
ואיזהו טוב ברע. תם של חולין ברע של קדשים מנלן דבעל מום איקרי רע דכתיב כל מום רע היינו שקדם הקדישן את מומן כדמפרש בגמרא [ומן תמימין של חולין על בעלי מומין של קדשים יכול אפי' קדם מום קבוע להקדישן ת"ל כו':
איזהו טוב של חולין ברע של קדשים. באותו שקדם הקדשו למומו]:
גמ' מאי תלמודא. היכי משמע מהכא[12] מדשני קרא ואמר בטוב דלא איצטריך דניכתוב קרא טוב ברע או רע ולא לימא בטוב דכיון דקא' או רע [היינו] משמע בטוב ואמאי אמר תו בטוב אלא טוב מעיקרא עושה תמורה היינו שקדם הקדשו למומו [ולא רע מעקרו דהיינו שקדם מומו]:
רבא אמר מתרוייהו טוב מצי ילפת. דתרוייהו מייתרי (רי"ח) [אלא] חד טוב אתא [דאפילו] טוב בטוב לא ימיר [דאין אדם רשאי להמיר] וחד בטוב לטוב מעיקרא כו' [קל וחומר הוא רע של קדשים בטוב דחולין דקא מפיק רע דקודש ומייתי טוב בחולין במקומו לא ימיר. טוב בטוב דכי הדדי ננהו דלא קא מעלי ליה כ"ש דלקי]:
ואביי. סבר גלויי מילתא בעלמא הואיל ולקי על האי [לקי גם אהאי] לישנא אחרינא לאו דינא הוא אלא ממילא מצית ילפת דמי גרע טוב[13] לרע (דכתיב לא יבקר בין טוב לרע) דקא מעלי ליה דלקי טפי מטוב בטוב דלא קא מעלי ליה ולא לקי אלא ש"מ דטוב בטוב נמי לקי אע"ג דלא כתב ביה [לאו]:
בשל אחרים. חולין של אחרים ולא ימיר אותו (בשל הקדש) [בחולין] של עצמו:
אי כתב. לא יחליפנו דמשמע בשל אחרים:
הוה אמינא תצא זו ותכנס זו הוא דלקי. שלוקח בהמת חברו ונותן לו זו ומוציא האחרת לחולין:
אבל מימר. בשל עצמו:

[12] נראה דצ"ל היכי משמע מהכא דמיירי בקדם הקדשן את מומן: מדשני קרא וכו'.
[13] נראה דצ"ל דאין טעם לומר ברע בטוב דקא מעלי ליה דלקי טפי.

דתרווייהו מצי מקדיש להו אימא לא לקי. אלא לקדיש לתרווייהו וליפטר קמ"ל דלא אלא לקי:

[וטעמא דר' שמעון משום. בהמה ולא בהמות כו':

ואמר ריש לקיש. אע"ג דאמר ר' שמעון אין מימר אלא אחד באחד מודה ר' שמעון שממירין וחוזרין וממירין באותה בהמת הקדש אפילו מאה אחד באחד בזה אחר זה וקא יליף האי סברא מן בהמה בבהמה ולא בהמה בבהמות הרבה ביחד אבל על בהמה אחת ממירין וחוזרין וממירין בזה אחר זה בהמות הרבה דהיינו נמי אחד באחד:

ל"א מעיקרא במתניתין אהדר להו מן והיה הוא וגו' ובברייתא דבעו רבנן למילף מן בהמה בבהמה אמר להו אדרבה בבהמה בבהמה לא משמע אלא אחד באחד. ולהאי לישנא אמר ריש לקיש הוי ריש מימרא]:

קדושתא קמייתא להיכן אזלא. דהא כתיב הוא ותמורתו יהיה קדש:

[לדברי האומר אין ממירין וחוזרין וממירין הפריש אשם להתכפר בו והמיר בו. בהמה אחת. והומם האשם וחיללו על אחר. ונאבד אותו שחילל עליו והביא אשם אחד ונכפר בו ואח"כ נמצא אותו שנאבד וניתק לעולה:

דף ט:

מהו שימיר בו. דהשתא איכא ב' גופין וב' קדושות דמעיקרא הפריש אשם דהיינו קדושה אחת וגוף אחד והימר בו והומם וחיללו על אחר וניתק זה לעולה היינו קדושה אחריתי וגוף אחר:

ומאי קא מיבעיא ליה אי ב' גופין וקדושה אחת. אם ממירין וחוזרין וממירין באותן ב' גופין בקדושה אחת:

תיבעי ליה בלא מתכפר. וליבעי הכי הפריש אשם להתכפר בו והמיר בו והומם וחיללו על אחר מהו לחזור ולהמיר. באותו אחר דהאי אחר היינו גוף אחר באותה קדושה עצמה דאשם ואי ב' קדושות וגוף אחר קא מיבעיא ליה תיבעי ליה בלא הומם וליבעי הכי הפריש אשם להתכפר בו והמיר בו ונאבד האשם ונתכפר באשם אחד ואח"כ נמצא הראשון וניתק זה לעולה דהיינו אותו גוף עצמו בקדושה אחרת דעולה הוי השתא מהו שיחזור וימיר באותו גוף עצמו בקדושה אחרת:

ור' אבין. דקא מערב להו בחדא היינו טעמא משום דחדא מגו חדא קא מיבעיא ליה. בדין אם תימצא לומר (הכי) קאמר אם תמצא לומר ב' גופין בקדושה אחת אין חוזר ומימר משום דבההיא קדושה הא כבר המיר בה חדא זימנא והם הכי נמי ב' קדושות וגוף אחד

אין חוזרין וממירין דהא כבר המיר באותו גוף ב' גופין וב' קדושות מהו דבעיא עם המום ונתכפר מסתברא בב' גופין וב' קדושות כדאמרן לעיל:
ל"א בעי ר' אבין כו'. ובהאי לישנא לא מיירי כלל בב' גופין וב' קדושות אלא או ב' קדושות וגוף א' או ב' גופין בקדושה אחת דהאי נתכפר באשם הוי כגון ונתכפר באשם בעיא אחריתי היא בב' קדושות גוף א' אמר אביי הידין קא מיבעיא ליה כו':
אמר ר' יהושע] אהקדש ראשון מוסיף חומש [ולא אהקדש שני מוסיף חומש]. כלומר בעלים שפודין הקדשן מוסיפין חומש כדכתיב ואם המקדיש יגאל ויסף וגו' ולא אם חללו אותו הקדש בדבר אחר שאותו דבר אחר נתפס הוא בהקדש ואם רוצין לפדותו בעלים אותו דבר אחר אין מוסיפין עליו חומש כדקאמר המקדיש ולא המתפיס:
[בעי ר' אבין הפריש אשם וכו'. וכי היכי כדקא בעי לעיל לענין תמורה אי מימר וחוזר ומימר בגוף א' וב' קדושות או בב' גופין וקדושה א' הכי נמי בעי לענין חומש]:
תיבעי ליה בלא מתכפר. וליבעי הכי הפריש אשם להתכפר לו והומם וחיללו על חברו והוסיף עליו חומש וחזר והומם זה וחיללו על אחר אם מוסיף עליו חומש שוב אי לא [אי] ב' קדושות וגוף א' אם מוסיף חומש אהקדש שני:
תיבעי בלא הומם ותבעי הכי הפריש אשם להתכפר בו ונאבד ונתכפר באחר ונמצא ראשון (דהויא עולה) [וניתק לעולה] היינו הקדש שני וגוף אחר:
ור' אבין חדא מגו חדא [קא מיבעיא ליה בדין אם תמצא לומר כו'] ולהאי לישנא אחרינא דר' אבין נמי לא קא מיירי כלל בב' גופין וב' קדושות כו'. וכהאי ל"א דלעיל:

דף י.

[מקדיש מוסיף חומש או מתכפר מוסיף חומש כגון שהקדיש אחד קרבן לפטור חובתו של חבירו ואם רוצין לפדותו המקדיש או המתכפר אי זה חייב להוסיף חומש:
כגון דשוו צבור שליח או שותפין ואמרו לשליח זיל אקדיש לן בהמה ואי מקדיש לצורך אחר עושה תמורה האי מקדיש נמי דהוי יחיד עביד תמורה וכיון דרבים נינהו לא עבדי תמורה:
ועוד מיהא שמעינן דאמר רב נחמן כו'. וכי נזיר נידון בהשג ידו והלא אין בו קרבן עולה ויורד אלא קרבנו לה' על נזרו היינו שהשג הוא משלו מלבד אשר תשיג ידו שהשיגו אחרים והפרישו לו משל להם למאי הלכתא קאמר אי לענין כפרה דמצי מתכפר בשל אחרים פשיטא דמצי מכפר דמתנה קא יהבי אלא לענין תמורה קאמר והכי קאמר הפרישו כו']:

מאי הוי עלה לרב נחמן ת"ש דאמר ר' אבהו כו'. [טובת הנאה שלו של תורם דמצי למיתב דינר מישראל למיתבא לבן בתו כהן]:
אין ממירין לא אברין. של קדשים בעוברין של חולין ולא אברים ועוברין של קדשים בשלימין של חולין דלא תפיס קדושת תמורה בחד אבר לחוד כשהוא מחובר לגוף הבהמה ולא אמר כלום וכן נמי לא שלימין בהן:
ר' יוסי אומר ממירין אברים בשלימין. דקסבר כיון דאמר רגלה של זו של (קדשים) [חולין] תהא תחת זו פשטה קדושת תמורה בכל הבהמה והיא תמורה דומיא דהא רגלה של זו עולה כו':
ולא שלימין בהן. דאין בהמה של (קדשים) [חולין] נתפסת בתמורה באבר אחד של (חולין) [קודש] או בעובר של (חולין) [קודש]. ולא אמר כלום. בן פדא אומר אין קדושה חלה על העוברין אם אמר אחד על בהמת מעוברת של חולין תהא עוברה קדוש אין קדושה חלה עליו ור' יוחנן אמר קדושה חלה עליו ל"א מאי קמ"ל ר' יוחנן בהא. רצה מתכפר בה רצה מתכפר בוולדה אשמעינן דאם שיירו לעובר משוייר כגון דאמר היא שלמים ועוברה עולה הוי היא שלמים והעובר משוייר לעולה משום דעובר לאו ירך אמו הוא. טעמא אחרינא אם שיירו [משוייר] דהוי כמפריש ב' חטאות לאחריות דאם תאבד זו תהא זו במקומה ומתכפר באיזו שירצה. והא שמעתא דר' יוחנן בפרק כיצד מערימין על הבכור ואי קשיא הא דתנן ולד חטאת ותמורת חטאת ימותו התם בשקדשה ולבסוף נתעברה והכא מיירי בהקדישה כשהיא מעוברת:

דף י:

תרתי למה לי צריכא כו'. [כיצד מערימין על הבכור להפקיעו מכהן]:
כי תניא האי לקדושת דמים. דהא דתני שאם ילדה זכר הוא עולה לא לגופו ממש להקריבו אלא למוכרו וליקח בדמיו עולה. אבל לגופיה לא קדיש עובר מי אלימא כו':
א"ל אין והתנן כל הקדשים שקדם מום קבוע להקדישן כו'. דהני לא הוה אלא קדושת דמים ואי לא נפדו פטורין מן הבכורה:
א"ל. ר' זירא הא מני דוולדי קדשים במעי אימן לא עבדי אלא אבראי עבדי]:
ר' יהודה היא דאמר וולד עושה תמורה. ולעולם הא בעוברי קדשים מיירי:
האמר ר' יהודה אברין לא קדישי. למיקדש כוליה הלכך לא עבדא תמורה (ומתניתא) ותנא קמא דר' יוסי [דמתני'] היינו ר' יהודה כדקאמר בברייתא לקמן [הא מודי ר' יהודה

לי מן באבר שהנשמה תלויה בו דאם אקדישה הקדישה כולה. ולעולם בוולדי קדשים מיירי]:
איתיביה מקדישין אברין ועוברין. אלמא עובר קדיש הא נמי בוולדי קדשים מיירי:
אי בוולדי קדשים אמאי תני מקדישין. הא קדישי:

דף יא.

תני הכי מקדישין אברין וממירין:
ועוברין שקדשו בבטן אמן. כגון שהקדישן ואח"כ נתעברו אין ממירין בהן ולעולם הא נמי בוולדי קדשים מיירי [אבל בעוברין דעלמא ליכא למשמע [מיניה] אכתי דקדש:
אי ר' יהודה. אימא רישא מקדישין אברין וממירין בהן והיכי ממירין בהן והא לית ליה לר' יהודה האומר רגלה של זו עולה כולה עולה והכי נמי לענין תמורה:
א"ל. ר' זירא הא מודי ר' יהודה דאי הקדיש אבר שהנשמה תלויה בו דקדשה כולה ובההוא אבר קאמר מקדישין איברין וממירין בהן ולעולם בוולדי קדשים קא מיירי]:
ל"א אבל לא ממירין קתני מיהת מקדישין עוברין. א"ל כגון דאקדשינהו לדמיהו דכותה [גבי אבר דאקדיש איברין לדמיהו] וטעמא משו' דאקדשינהו לדמיהו אין ממירין הא אקדשינהו לגופיהן קדשי למעבד תמורה הא אמר ר' יהודה אברין לא קדשי למיהוי כולה תמורה וליכא לאוקומה כר' יהודה א"ל כי תנן מקדישין [עוברין בוולדי קדשים קתני אי בוולדי קדשים כו'] כדתרצינן לעיל בלישנא קמא:
[ומצא בה] בן ארבעה חי. בבהמה דקה מיירי דמיעברה לה' חדשים:
בהווייתן הן קדושים. בשעה שיצאו לאויר העולם ובתראה[14] דנתעברה ובסוף הקדישה דלא קדיש וולד דלא אקדיש אלא אם לחודה:
[אין קדשין להיות תמורת קדשים ואין מקדישין לעשות תמורה שאם הקדשים הן כלאים וטרפה לא אלימי דלא קדישי למיתפס בהמת חולין בתמורתן]:
תניא. אמר ר' קאי אדר' אלעזר:
[אלא] אי אתה מוצא. דאיצטריך למימר ולא מקדישין אלא במקדיש בהמה ואח"כ נטרפה [דמעיקרא קדשה כי הויא שלימה והשתא כי נטרפה לא מקדשה לעשות תמורה]:
וכן במקדיש וולד. במעי אמו ואח"כ יצא דרך דופן [לא מקדיש לאיתפוסי תמורה] אבל טרפה [מעקרו] קודם הקדש ויוצא דופן (מאחר) [לאחר] שנולד לא קדשי גבי קדשים.

[14] צ"ל ובתראה דהקדישה ולבסוף נתעברה דלא קדיש וולד דלא קדיש אלא אם לחודה וכו'.

והאי לאחר שהקדיש יצא דרך דופן [והאי ואח"כ יצא דרך דופן כגון שנגממו או נעקרו כותלי בית הרחם אלמא קדיש וולד במעי אמו ותיובתא לבר פדא:
אמרי בעובר תם במעי תמימה אפי' בר פדא מודי לר' יוחנן דקדיש דומיא דהאי מקדיש וולד ואח"כ יצא דרך דופן] דהיינו תם במעי תמימה כל זמן שהוא במעיה לא נחלקו כו':
ל"א אבל טומטום [וכלאים ואנדרוגינוס אי אתה מוצא כו']. כלומר הני תרי טרפה ויוצא דופן מצית מוקמת לה אפי' בחולין כדאמרן אבל כלאים וטומטום ואנדרוגינוס אי אתה מוצא בקדשים דקדישי אלא בוולדי קדשים בעוברי קדשים דהני לא הוו להו שעת הכושר מעולם דמשעת יצירת נפסלו [נעשו כלאים וטומטום ואנדרוגינוס] (אלא) ולא קדשו אלא אגב אימיהו להכי קאמר אי אתה מוצא אלא בוולדות קדשים וכר' יהודה דאמר הולד עושה תמורה:
הלין הוא דלא קדשין גופיהו. אלא אגב אימיהו דלא קדישי אלא לדמים משום דבעלי מומין נינהו אבל עוברין אחריני דלאו עוברין אחרינין נינהו קדשי גופייהו אפי' במעי אימן חולין וקשיא לבר פדא אמר אביי בתם במעי תמימין כו' כדלעיל:

דף יא:

[והא קא מייתי] בהמה מחוסרת אבר. דמעיקרא איקדש מינה אבר:
[אמר רבינא באומר. זה הקונה אותה אומר בשעת נדרו הרי עלי עולה]:
בחייה כלומר (באומר זה הקונה בשעת נדרו) הרי עלי (בהמה) להביא עולה שיכולה לחיות ואפי' היתה מחוסרת אותו [אבר] שהוקדש מקודם היתה יכולה לחיות ומה שנדר הביא. ל"א והא קא מייתי בהמה כו'. [אלא אמר רבא כגון דאמר בשעת נדרו הרי עלי] בזוזא (כלומר לא אמר בשעת נדרו אלא בשוה זוז) מן [הדא] בהמה לעולה [דלא קבל עליו אלא בשוה זוז ממנה לעולה] דהשתא [חוץ] מאותו אבר המוקדש [עדיין יש בה] שוה כמה זוזים ומה (שנדר) [ששוה יותר] יכול להביא [מודה ר' יהודה]:
בדבר שהנשמה תלויה בו. [דאי אקדיש אבר מינה שהנשמה תלויה בו] כגון לב או כבד [דקדשה כולה או] בדבר שעושה טרפה [אם ניטל ממנה אותו אבר כגון] שנחתך רגלה מן הארכובה ולמעלה:
ורבא סבר לה. כמאן דאמר טרפה חיה להכי קאמר בדבר שעושה אותה נבילה כגון ניטל הירך וחלל שלה [נבילה]:
רב ששת לא סבר לה כר' אלעזר. להכי קאמר בדבר שהיא מתה מיד ולא שתהא מפרכסת [אלמא בתרווייהו פליגי:

ותיובתא דכולהו. דרב חסדא ורבה ורב ששת:
אלא חסורי מחסרא והכי קתני כו'. ולא קשיא להו:
בעוף מאי. אמר ר' יוסי דאי אקדיש רגל מן העוף הוי נמי כולו קדוש אי לא מי אמרינן קרבן אמר רחמנא ואם בהמה אשר יקריבו ממנה קרבן לה' והאי נמי קרבן הוא]:
פשוט מן הא דאמרת הקדיש זכר [דראוי לעולה הקדישו] לדמיו קדוש קדושת הגוף:
התם. [משום] דאקדשיה כוליה לדמיו ומגו דנחתי קדושת [דמים אכולה] (לכולו לדמיו) נחתא ליה קדושת הגוף [נמי לכולו]:
ל"א חד מגו אמרינן [הוא דאמרן תרי מגו מגו דאקדיש חד אבר קדשה כו' ומגו דקדשה לדמיה קדש קדושת הגוף] תרי מגו לא אמרינן:
הא נמי שלו ושל אחרים [היא] דחד אבר מינה הוא דקדיש ושאר הגוף דדחולין הוא. א"ל התם לא נחתא ליה קדושה בכולה דחציה דעובד כוכבים היא וחלק עובד כוכבים לא קדיש הכא דכולה שלו הויא נחתא קדושה בכולה ואסורה כולה בגיזה. הקדיש שה כי לישנא אחרינא:
עור מהו בעבודה. כלומר בגיזה לא קא מיבעיא ליה דודאי אסורה מפני כחש העור כי קא מיבעיא ליה בעבודה:
ת"ש האומר מה שבמעיה של זו עולה מותר בגיזה ואסורה בעבודה. מפני כחש עובר. הכא נמי עבודה מכחיש העור ואסור דכשהיא שמינה מוטב העור א"ל מיהא לא תפשוט דכי קתני הכא אסורה בעבודה מדרבנן קתני ולא מדאורייתא ואנא גבי עור בעינא אי אסור מדאורייתא אי הכי אי מדרבנן אפי' בגיזה נמי ליתסר מדרבנן גבי עובר א"ל כו':
ולמאן דאמר וולדי קדשים בהווייתן הן קדושים. בשעת לידתן ולאו ממעי אימן [הם] הכי נמי (הכא גבי חולין אמרינן דלא הוי הולד חולין) [מי אמרינן האי לא הוי חולין] אלא משעת הוויית לידתן או דילמא גבי חולין אפי' ממעי אימן הוי חולין וליחייב:

דף יב.

וולדה שלמים. עוברה מי מיחייב בעובר משום שחוטי חוץ מי קרינא ביה בעובר והביאום לה' הא לאו בר הבאה הוא ופטור:
ל"א ראוי לפתח אהל להביא חייבין עליו בחוץ והא כיון דחולין הוא אינה ראויה לפתח אהל מועד דמה שלי בשלכם אסור אף שלכם בשלי חולין בפנים אסור לשחוט הילכך פטור:
ושחטה בפנים מהו מי מיחייב משום עובר:

(ע"כ שייך לעמוד הקודם) א"ל מי קרינא ביה (והביאום לה') כי ירחק ממך המקום וזבחת [כלומר] מה שאתה זובח ברחוק מקום בחוץ אתה אוכל חולין ואי אתה אוכל מה שאתה זובח בקרוב מקום כלומר חולין שנשחטו בפנים דהא לאו בר זביחה הוא:

אין המדומע מדמע אלא לפי חשבון תרומה שיש בה כדמפרש בגמ' סאה של תרומה שנפל לפחות ממאה כגון שנפלה בעשרים סאין של חולין. לפי שדין התרומה הוא שאם נפלה במאה חולין שמתבטלת ועכשו נפלה בפחות ממאה כמו שנפלה בעשרים סאין של חולין והלך מן אותו דימוע ונפל למקום אחר כגון שחזר ונפל סאה מן אותו דימוע בשמונים סאין של חולין:

ר' אליעזר אמר מדמע כתרומה ודאי כלומר אותה סאה של דימוע שנפלה לכ' חולין נחשוב אותו סאה של דימוע כמו אם היתה סאה תרומה ודאית ואינה מתבטלת באותן כ' של חולין שאני אומר סאה של תרומה שנפלה לאותן פחות ממאה היא סאה עצמה שעלתה וחזרה ונפלה למקום אחר לאותן פ' של חולין ואינה מתבטלת בפ' חולין:

וחכ"א אינה מדמעת אלא לפי חשבון. כלומר לא נחשוב אותה היא סאה שנפלה היא שעלתה אלא אין באותה סאה אלא אחד מעשרים בתרומה ושאר חולין ועכשו כי נפלה לפ' של חולין הרי נדמעה במאה חולין ומתבטלת והיינו אלא לפי חשבון דקאמר מתניתין ודלא כר' אליעזר:

אין המחומץ של [שאור] (איסור) מחמץ אלא לפי חשבון. כדמפרש שאור של חולין ושאור של תרומה דהיינו של איסור:

ר' אליעזר אומר אחר האחרון אני בא כלומר אם נפל אותו של היתר בסוף ביטל הראשון של איסור והוי כמו הכל של היתר ואם של איסור נפל בסוף ביטל אותו ראשון של היתר ורואין כמו כולו של איסור. וחכ"א בין שנפל [איסור תחלה בין שנפל בסוף] אין אסור עד שיהא (באיסור עצמו כדי לחמץ) [בו באיסור כדי חשבון לחמץ] בפני עצמו בלא אותו של חולין והיינו אלא לפי חשבון דאמר במתניתין ודלא כר' אליעזר:

אין מים שאובין פוסלין את המקוה אלא לפי חשבון. כדמפרש אם לא יהיו רובן [של] שאובין כדתנן מקוה שיש בו כ"א סאה [מי גשמים דמי גשמין ראויין הן לטבילה לכל בעלי טבילה חוץ מזבין ממלא בכתף מן השאובין י"ט סאה] ופותקן למקוה וזורקן בחוץ [אצל] המקוה ועושה (כמין) [בהן] חריץ [כעין צינור] ופותקן היינו שמושכן למקוה דרך אותו צינור:

דף יב:

והן טהורין. ומתבטלין משאובין שהשאובה נטהרת ברובה אם רובה הוו דלאו שאובין ובהמשכה דהיינו ופותקן כמו שאמרנו:
מכלל דרבנן דפליגי עליה דר' אליעזר בן יעקב סברי דברובה והמשכה לא מיתבטל:
אלא הא דכי אתא (רב דימי) [רבין] אמר ר' יוחנן [שאובה שהמשיכ' כולה. כל מ' סאין כי האי גוונא טהורה כמאן לא כרבנן ולא כר' אליעזר בן יעקב] אלא אמר רב פפא מאי אלא לפי חשבון דקאמר לפי חשבון כלים קאמר וכיוסף בן חוני:
דתניא שלשת לוגין מים שאובין שנפלו לתוך המקוה ממש בלא המשכה בין אם היו אותן ג' לוגין בין ב' כלים או ג' בין בד' וה' ונפלו למקוה פסלוהו:
יוסף בן חוני אומר. אם היו אותן ג' לוגין בב' או בג' כלים ונפלו בו פסלוהו כיון דבכל כלי לוג או יותר מלוג הוי דבר חשוב ופסול אבל אם אותן ג' לוגין מחולקין בד' או ה' כלים דאין בכל כלי לוג או יותר מלוג לא הוי דבר חשוב לפסול המקוה. ל"א כדכתב בסיפא אלא הא דכי אתא רב דימי אמר ר' יוחנן שאובה כו':
כמאן. כרבנן ת"ק דר' אליעזר בן יעקב [דמקילי הא ליכא למימר] דאי כרבנן אמאי קאמר ר' אליעזר אלא לפי חשבון[15] [מכלל דרבנן מחמירין] אלא לפי חשבון משמע דאפי' בבציר מהכי פוסלין את המקוה אלא ש"מ מדקאמר ר' אליעזר בן יעקב אלא לפי חשבון [ושמע מינה דרבנן לחומרא פליגי] (מכלל) וא"כ הא דכי אתא (רב) [רבין] (דימי) כו' דלא כתרווייהו אלא לפי חשבון לא ר' אליעזר בן יעקב היא אלא לפי חשבון כלים [הוי] ויוסף בן חוני היא כו'. והיינו כלישנא קמא:
אלא עם מתן אפר כלומר עד שיתן האפר על גבי המים והלא (ואלא) אפר הוא דשן של פרה. [ונאמר להלן עפר ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן] וכתב חיים אל כלי כלומר שהמים סמוך לכלי דוקא והאי דקאמר קרא ונתן עליו מים כלומר על העפר (לאו להכי הוא דאתא) [לא להכי כתב] האי ונתן עליו אלא כדי לערבן עפר ומים [ביחד] כתב ולעולם מים ברישא וממאי דהכי הוא כדרבנן (משום) [דילמא כדקאמר ר"ש] דמה מצינו בכל מקום [בסוטה מכשיר למעלה דכתב ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן יקח הכהן ונתן אל המים דמכשיר למעלה אף כאן נמי]:
ל"א ות"ק דר' שמעון סבר סיפיה דקרא דוקא חיים אל כלי והיינו כלישנא קמא:

[15] נראה דצ"ל מכלל דרבנן מחמירין וס"ל דאפי' בבציר מהכי וכו'.

דף יג.

אין בית הפרס עושה בית הפרס. דשדה שנחרש בה קבר היינו בית הפרס וכל השדה הוי ספק טומאה ואין אומר כל השדות שסביבותיה [הן] (יהו) טמאות דשמא יצא ממנה עצם כשעורה ונכנס באותן שדות אלא אותה שדה לבדה שנחרש בה טמאה והשאר טהורות ורבנן עד כמה הוא שיעור מקום בית הפרס כי אתא רב דימי אמר ריש לקיש ג' שדות אם היתה טומאה באמצעית כשיעור ב' מענות חוץ משדה האמצעית מלא מענה מיכן ומלא מענה מיכן (בשל) [בשדה] החיצונות הוי בית הפרס ולא רצה לומר ה' שדות כלומר דלכל ד' רוחות של אותו שדה [מאה אמה] (מלא מענה) ליהוי בית הפרס אלא ב' מענות מענה מיכן ומענה מיכן והיינו טעמ' [משום דדרך חרישה נקט] ואין אדם עשוי לחרוש שדהו שתי וערב:

מלא מענה מאה אמה. היינו בית ארבעת סאה דמאה על (חמשים) [מאה] היינו מקום זריעה ד' סאין דילפינן מחצר המשכן דבמאה על חמשים הוו בית סאתים (ר' יוסי אומר חמשה) וטעמא דר' יוסי לא איתפרש לן:

ולא תרומה אחר תרומה. דאין תורמין ב' תרומות [גדולה] מכרי אחד:

[השותפין שתרמו זה אחר זה. מכרי אחד:

ר' אליעזר אומר] תרומת שניהם תרומה. [משום] דכל אחד תורם (לחלקו) [לדעתו]. [ר' יוסי אומר] אם תרם הראשון כשיעור שאמרו חכמים עין יפה תורם אחד מארבעים. בינוני' אחד מחמשים עין רעה אחד מששים:

אין תרומת השני תרומה. שכבר פטרו הראשון:

שלא נאמר תמורה אלא בבהמה. כדכתב ואם בהמה אשר יקריבו ממנה קרבן לה' כל אשר יתן ממנו כו'. ולא יחליפנו וגו':

ר' שמעון מפרש. מה טעם אין עושין תמורה [שהרי מעשר בכלל כל בהמה היה ולמה יצא להקיש כו':

והתניא] אי קרבן דכתיב או אשר ישחט מחוץ למחנה ואל פתח אהל מועד לא הביאו להקריב קרבן לה' [שומע אני] (שומעני) אף קדשי בדק הבית יהא חייב משום שחוטי חוץ ואלו לא נקדשו להקריב עצמן אלא לדמיהן:

לא קשיא. הא רבי דמוקי לקמן למה יצא מעשר לדרשא אחרינא ולא למעוטי קרבנות בדק הבית אלמא סבירא ליה דקדשי בדק הבית לא איקרו קרבן ולא איצטריך קרא למעוטינהו. והא ר' שמעון דסבירא ליה דלהכי יצא מעשר למעוטינהו אלמא משום דסבירא ליה דאיקרו קרבן:

ולר' לא איקרו קרבן והכתיב כו'. להאי לישנא קאמר השתא מאי ר' ומאי ר' שמעון דתנו רבנן וכו'. וללישנא אחרינא דקאמר לרבנן לא איקרי קרבן קסבר ההוא סתמא דמתני' דקתני קדשי בדק הבית אין עושין תמורה היינו רבנן מדלא איצטריך להו קרא למעוטינהו משום דסברי דלא איקרו קרבן ור' שמעון דקאמר והלא מעשר בכלל היה דמצריך למעוטינהו ממעשר אלמא משום דקסבר דאיקרו קרבן. וקאמר ולרבנן לא איקרו קרבן והכתיב כו'. דהכל במשמע שעושין תמורה ולהאי לישנא לא קא בעי מאי ר' ומאי ר' שמעון אלא מתחיל הברייתא דקתני תנו רבנן לא יבקר כו':

דף יג:

אמר ר' שמעון והלא מעשר כו'. דהאי (לא ימירנו) [לא יבקר] אמעשר קאי. [ודבר שאינו בשותפות. כדאמר בפרק בתרא דבכורות יהיה לך ולא של שותפות אמר ר' להכי יצא מעשר]:

לידון בתמורת שמו ותמורת גופו. דתמורת שמו [דמעשר] קרבה ותמורת גופו לא קרבה והיינו ולחלק [בין] תמורת שמו [לתמורת גופו] (קרבה) תמורת שמו היינו כדמפרש לקמן מנין שאם קרא תשיעי עשירי ולעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי תשיעי נאכל במומו ועשירי מעשר ואחד עשר קרב שלמים ועושה תמורה ומנלן דקדשי מדכתיב כל מעשר מרבויא דכל:

ותמורת גופו. היינו תמורתו ממש [אינה קריבה דגמר מעשר עברה עברה מבכור וכתיב בבכור קדש הם הם ולא תמורתן. ותמורת שמו נגאלת מ"ט משום דשלמים נגאלין כשאר קדשים ותמורת שמו שלמים הוי ויש להן דין דשלמי'. תמורת גופו אין נגאלין דכתיב במעשר לא יגאל ותמורתן נמי] [כיוצא בו] תמורת גופו חלה על דבר שאינו ראוי לקרבן כגון בעל מום דכתיב לא ימיר אותו טוב ברע היינו בעל מום וכי היכי דחיילא תמורת מעשר אבעל מום הכי נמי חיילא אאתנן ומוקצה [ונעבד] דקי"ל דכל שאין המום פוסל בו אין דבר ערוה וע"ז פוסל בו:

ותמורת שמו אין חלה אלא על דבר הראוי. ליקרב (למזבח) שלמים:

אמרי. מאי האי משום דרבי רחמנ' במעשר דאית ביה תמורת שמו איגרועי איגרע האי תמורת שמו מתמורת גופו דאילו תמורת גופו חלה על בעל מום קבוע ותמורת שמו לא חיילא על מום קבוע:

אין. ודאי [דאמרינן] מאי דרבי בתמורת שמו רבי כגון דקרבה ונגאלת [כשלמים ומאי דלא רבי למיחל על דבר שאינו ראוי לא רבי:

והא מהיכא תיתי. דאמרינן מאי דרבי רבי ומאי דלא רבי לא רבי אימא רבי לכל מילי:
אמר רב הונא משום. שיצא לידון בדבר החדש דתמורת שמו קרבה ונגאלת] מה שאין כן בתמורת גופו הילכך אין לך בו אלא חדושו בלבד:
[ולא נצרכה. ההיא דקאמר ודבר שבא חובה אלא למעוטי]:
עולה הבאה מן המותרות. כגון (שהקדיש) [שהפריש] מעות לחובתו וניתותרו מהן דההיא לא עבדא תמורה. דהא אמרי רבנן מותרות לנדבת ציבור אזלן וציבור לא עבדי תמורה:
וניתק. זה ראשון לעולה משום דנמצא לאחר כפרה [והיינו] עולה הבאה מן המותרות [הא קא מיבעיא ליה:
ל"א אי אליבא דר' שמעון דאמר ממעשר ילפינן אפי' חדא תמורה נמי לא עבדא דהא אמר מה מעשר שבא חובה עושה תמורה (ואפי') ועולה הבאה מן המותרות אינה באה חובה:
והכי קא מיבעיא ליה אי סבירא ליה לר' אלעזר כר' שמעון דאמר אין מימר וחוזר ומימר הני מילי בחד גופה בב' גופין וקדושה אחת מאי היינו בלא נתכפר:
וב' קדושות וגוף אחד. היינו בלא הומם מאי מי חוזר ומימר בגוף אחד וקדושה אחרת מאי תיבעי]:
הדרן עלך הכל ממירין

דף יד.

[והרי וולד דקרבן יחיד ואין עשה תמורה. כדאמר בפרקין דלעיל והיה הוא ולא ולד:
הא מני מתניתין דקתני דקרבנות יחיד עושין תמורה דאפי' ולד דקרבן יחיד ר' יהודה היא:
והא תמורה דקרבן יחיד ואין עושה תמורה אחרת. כדאמר לעיל ולא תמורת תמורתו כי קתני דקרבנות יחיד עושין תמורה בעיקר זיבחא גופיה קתני ולא בתמורה ולא בולד:
והשתא דאתית להכי אפי' תימא מתניתין רבנן היא. ודקשיא והרי ולד דקרבן יחיד ואין עושה תמורה כי קתני מתני' בעיקר זיבחא דיחיד קתני דעושה תמורה:
הא איכא עולת העוף. דאפי' נקבה אתיא והיינו פירוקא:
הא איכא שעיר חטאת. דנשיא דהיינו דיחיד דזכר הוא והאי נמי פירוקא:
והא איכא אשם. דקרבן יחיד זכר אתי ולא נקבה:
מנהני מילי. דקרבן צבור אין חייבין באחריותו]:
דת"ר אלה מועדי ה' מקראי קדש להקריב אשה לה' עולה ומנחה זבח ונסכים דבר יום ביומו. [דבר יום] מלמד שכל היום כשר למוספין דהיינו עולה [היינו מוספין]:

ביומו. מלמד שאם עבר [היום ולא הביאן אין חייב באחריותן] דביומו [משמע דוקא ביומו] (כתב כלומר) הא אם עבר יומו בטל קרבנו [ואינו חייב באחריותן:
יכול אין חייב באחריות נסכיהן. אף משקרב הזבח ת"ל בפרשת פנחס ומנחתם ונסכיהם ריבה דאפי' בלילה ואפי' למחר משום דחייב באחריותן] ריש לקיש אמר [מהכא] (מה בא) דחייב באחריות [משקרב הזבח] מדסמוך ליה מלבד שבתות ה' דמשמע דאי הוי י"ט אחר השבת [ולא הקריבו נסכי המוספין של שבת בשבת מביאין עכשו בי"ט דכתיב זבח ונסכים דבר יום ביומו מלבד שבתות ה' כלומר דשל י"ט קרבי והני של אתמול של שבת היינו מלבד שבתות ה' אלמא ונסכיהם אף למחר:
וכי תימא מ"ש. בלילה (באין) [הוא] דקרבי ולא לאחר משום] דבקדשים לילה הולך אחר היום דכתיב ומיום השמיני והלאה ירצה (דכל לילה) [כלומר דבליל שמיני] אסור לשוחטו דאותו לילה משלימין אחר שבעת ימים[16] במחוסר זמן דבקדשים לילה הולך אחר היום [להכי הדר כתב מלבד שבתות ה' גבי ביומו למימרא דלמחר אייתי נסכים דאתמול דביו"ט מקריב נסכים של שבת. מבוא השמש משתשקע החמה]:
עד בא השמש. היינו סמוך קוד' שתשקע החמה:
[זאת תורת העולה ריבה. כל העולין:
כאן ליקדש כאן ליקרב ליקדש מקדישין נסכים אפי' בלילה אבל מיקרב אין מקריבין אלא ביום. אמר רבא ואי מקדש קדשי בלילה קרבי נמי קרבי דהא תניא זה הכלל כו':
אלא סמי מן ההיא מתניתא דאין לי. מנחת נסכין משום דהא קרבי נמי בלילה]:
כי סליק רב דימי כו'. אמר אי אשכחת איניש דאזיל להתם כתבי איגרת [ושדרית ליה (ע"כ שייך לע"א) דלא תיסמי מן מתניתא מנחת נסכין:
אמר רבי מאיר והלא חביתי כו' אלא שזמנן קבוע כלומר קסבר ר' מאיר אין הפרש ביניהן דכל שזמנו קבוע בין ביחיד בין בצבור דוחה את השבת ואת הטומאה:

דף יד:

ולא קשיא. מתני' דקתני דמשקרב הזבח חייבין באחריותן כלומר אף בלילה ברייתא (דהא) דתני ומנחתם ונסכיהם בלילה היינו] בנסכים הבאין בפני עצמן. שלא הקדיש עם הזבח אלא שהקדישום לאחר הקרבת הזבח שיכול אדם להקריב זבחו היום ונסכיו מיכן ועד עשרה ימים ובהנהו אמר דקרבי [אף] בלילה [והא דקתני ברייתא דברים שדרכן להקריב ביום מנחת נסכים היינו בנסכים הבאים עם הזבח]:

[16] צ"ל ועדיין הוי מחוסר זמן.

כותבי הלכות. מדרש משנה ותלמוד והגדות [דברים שבע"פ נענשין] כשורפי תורה משום דדינן של הלכות בע"פ ואינו רשאי לכותבן [וכל הלמד מהן מן הכתב אין לו שכר: דברים שבכתב. תורה נביאים וכתובים. חדושי מילתא שאני. דבר חדוש הוה אותו היקישא ומשום הכי מותר:

ל"א משום דאיכא שכחה כתבין ואמאי מותר]:

מוטב שתעקר [אות אחת מן התורה] דכתיב כי על פי ומוטב הוא לכתוב כדי שלא תשתכח תורה:

השתא דאמרת נסכים הבאים בפני עצמן לאחר הקרבת הזבח [ומחמת] הזבח קריבין אפילו בלילה. אם נזדמנו לו מקדישן בלילה בכלי שרת ומקריבן בלילה דחייב באחריותן:

אמר רב אדא בר אהבה עולת השחר. התמיד פוסל בהן כאברין ואברייתא קאי דקתני ומתעכלין והולכין כל הלילה [כולה] (כלומר) ואם לא נתעכלו כל האברין של תמיד של בין הערבים עד שהעלו תמיד השחר פוסלת בהן באברים אבל סידור המערכה של תמיד השחר אינה פוסלת בהן אלא הקרבת [התמיד] עצמו דכבר הוי יום ואין דרכן ליקרב ביום:

[לבד מנדריכם ונדבותיכ' לימד על נדר ונדבה] שקריבין בחולו של מועד. נמי הוי (נמי) מועדיכם אבל בי"ט לא דנדר ונדבה אין קריבין בי"ט:

[הא אין הכתוב מדבר אלא בעולת יולדת. ועולת מצורע דקרבי נמי בחולו של מועד:

במנחת חוטא ומנחת קנאות. קרבי נמי בחולו של מועד:

אף נסכים ביום. אותן הבאין עם הזבח:

אלו שלמי נזיר. דקרבי נמי בחולו של מועד:

ונימא מר אלו] שלמי פסח. שבאין חובה עם הפסח דכתב וזבחת שלמים ואכלת שם:

דאי שלמי נזיר דבר נידר ונידב הוא. דנודר אדם להיות נזיר [ומונה נזירותו ומביא אח"כ שלמיו וכבר לימד על נדר ונדבה שקרב בחולו של מועד] א"כ ולשלמיכם תו למה לי:

ומנלן דנזיר דבר נידר ונידב דתנן [זה הכלל דבר הנידר ונידב קרב בבמת יחיד:

ותניא המנחות והנזיר קרבין בבמת יחיד. אלמא שלמי נזיר דבר נידר ונידב הוא מדקרב בבמת יחיד] אלא אמר רב יוסף סמי מן ההיא מתניתא דהמנחות והנזירות לא תיתניה דנזירות קרב בבמת יחיד [וליכא למימר דליהוי נידר ונידב] ורב דימי סבר תנאי היא (דהא מתני' דקתני דנזירות קריבה בבמת יחיד רבי מאיר ורבנן פליגי עליה ואמרי דלא קרבו בבמת יחיד) [הא רבי מאיר דקרבין בבמת יחיד והא רבנן דפליגי עליה בבמה דלא קרב דלא הוי נידר ונידב] ואנא דאמרי כרבנן:

לא אעיקר נידרו שנדר בחברון. למנות נזירות היינו עיקר נידרו:
נזיר עולם היה. והיה מגלח (מל' לל') [משנה לשנה] לחברון והוה תמן בתמיהא כלומר (דהתם נדר) [דסתם נדריה] מאן נפקא ליה מינה היכא נדר ואמאי אזיל להתם בשביל כך. ועוד הא בגשור הוה [נדרו:
שהלך ליטול] כבשים בחברון. כדתניא אילים ממואב וכבשים מחברון דאי לא תימא הכי נזירות דחוצה לארץ היא דנדר בשבתו בגשור בארם ואין עולה לו מן המנין דהכי תנן במס' נזיר מי שנזר נזירות מרובה:

דף טו.

שלשים ושבע שמלך דוד. ובאותו זמן אמר אבשלום אל אביו אלכה נא וגו':
אמר רבי שמעון מה מצינו בוולד חטאת ובתמורת חטאת וחטאת שמתו בעליה דמתות דביחיד דברים אמורים ולא בצבור כך מפרש ר' שמעון בגמרא בברייתא ואי אתה יכול לומר וולד חטאת בצבור שאין חטאת הצבור נקבה כו':
אף חטאת שכיפרו בעלים ומי שעברה שנתה דמתות ביחיד דברים אמורים ולא בצבור. מהו אומר חטאת יביא. כלומר מה צורך לכתוב אם כבש יביא קרבנו לחטאת נקבה תמימה יביאנה. לכתוב הכי אם כבש קרבנו לחטאת נקבה תמימה יביאנה[17] כל שכן חטאת שכיפרו בעלים דיחיד דתמות דגבי יחיד לא פליגי:
ולא קשיא. הא דקאמר ר' יהודה רועה כאן באבודה ונמצאת בשעת הפרשת שניה קודם הקרבה הואיל ואיזו שירצה יכול להקריב הלכך אין מתה שניה אלא רועה:
כאן באבודה ונמצאת שלא בשעת הפרשה אלא לאחר הקרבה דכבר כיפר הילכך מתה:
ואיבעית אימא אידי ואידי. דנמצאת בשעת הפרשה:
ולא קשיא. הא דתני רועה היינו ר' יהודה אליבא דרבנן כדתנן בפרק וולד חטאת המפריש חטאת ואבדה והפריש אחרת תחתיה ולא הספיק להקריבה עד שנמצאת ראשונה והרי שתיהן תמימות אחת מהן תקרב חטאת ושניה תמות דברי רבי וחכמים אומרים אין חטאת מתה אלא שנמצא כו'. והא דתני מתה היינו רבי יהודה אליבא דרבי:

דף טו:

אף חטאת אינה נאכלת שעל ע"ז הביאום. והוו שעירים הנשרפים:
והא הכא דמתו בעלים. דורו של צדקיהו וקא קרבה וקשיא לר' יהודה:

[17] חסר כאן הציון וצ"ל והא ר"י תמות שמעינן ליה אפי' בחטאת צבור וכ"ש חטאת וכו':

אמר רב פפא אפילו [למאן דאמר חטאת שנתכפרו] כו'. וליכא למידק הא מיהא לפי שאין דין מתה בצבור ולא קשיא לר' יהודה:
[אי נימא משום דכתיב תחת אבותיך יהיה בנך. דהבן במקום האב הוא ולא הוי כמת:
אי הכי אפי' ביחיד נמי. נימא דבן במקום אב קאי ולא ליהוי חטאת שמתו בעליה]:
דקאמר רחמנא לאייתוייה מתרומת הלשכה דכתב זאת [עולת] (תורת) חדש בחדשו חדש והבא קרבן מתרומה חדשה:
[ודילמא מתו להו מן מרייהו. דהני זוזי אלא ש"מ דאין דין מיתה בצבור]:
ואיבעית אימא כי אקרבינהו להני חטאות. דשעירי עבודה זרה אחיי דאישתיור מההוא דרא אקרבינהו דלא הוו חטאת שמתו בעליה והא נמי דקא ילפת משעיר דר"ח ודילמא שאני שעיר דר"ח דהא איתיה לרוב צבור דקיימין דאקדישו הנהו זוזי ובימי עזרא נמי הוה עדיין רוב צבור של דורו של צדקיהו קיימין. [והיכי מקרבי קרבן לעבודה זרה והא מזידין הוו]:
הוראת שעה היתה. לפנים משורת הדין:
היו למידין תורה. בדקדוק כמשה:
אם רבו מטהרין. [טיהרו] אלמא לא בריר להו כמשה:
מאי דאישתכח. בימי אבלו קאמר אם רבו מטהרין טיהרו. ל"א הני מילי ליבא דאימעוט היינו נמי בהלכות שנשתכחו בימי אבלו דמשה:
ורבנן (אמר) ר' יהוד' בר אילעאי (ואמר) [או] רבי יהודה בן בבא (קאמר) דהוו דרי דרי בתר יוסי בן יועזר ולא נמצא בהן שום דופי:

דף טז.

א"ר יוסף האי דקאמר מכאן ואילך היה בהו דופי. דופי (דחלוקה) [מחלקות] קאמר דלא שמשו כל צרכן והיו חולקין זה על דברי זה ל"א דופי של סמיכה שחלקו על סמיכה כמו שמאי אומר (שלא) לסמוך הלל אומר שלא לסמוך:
[כי איפליג יוסי בן יועזר] בסוף שניה. דבציר ליבא מרוב (הצרות) [הזקנה]:
א"ל ליהושע שאל. ברוה"ק שיפרשם לך:
א"ל לא בשמים היא [התורה] שכבר ניתנה לנו כולה (סימן ישפ"א וא"ד יפא"ש במתני' תנא יפל"ל) [סימן. ישפ"ז. יהושע שמואל פנחס אלעזר. איכא דאמרי יפא"ש יהושע פנחס אלעזר שמואל יפל"ל יהושע פנחס אלעזר שמואל]:
כלום הנחתיך. כלומר אין לי ספיקה. א"ל הקב"ה לומר לך אי אפשר. דלא בשמים היא:

ושל דקדוקי סופרים [חשבון דברים] כגון חמש עשרה נשים פוטרות. י"ג דברים נאמרו בנבלת עוף טהור. והיינו קרית ספר:
כועס על אשתו. שנדמית לו אשתו כעורה [כנגדה. אחוה דכלב מן אימיה הוה עתניאל בן קנז וכלב הוה חורגיה דקנז ונקרא על שמו מפני שגידלו]:
ותצנח הוי (כמו ותצעק) [כגון ותצווח]:
אדם שמנוגב מכל טובה מממון:
גולות מים. אדם יש בו דברי תורה שנמשלו כמים:
אמר לה. כלב נתתי ליך אדם מי שרזי עליוני' ותחתונים גלוים לו [מרוב חכמתו] ולא די ליך ועוד מבקשת את [ממנו] מזונות. [בנסיסי] (בר סיסי) לשאול. זעף [לשאול] לקבר [כמו] והנם זועפים ומתרגמינן נסיסין:
[מיד ויבא ה' לו אשר שאל] כיוצא בדבר רש ואיש תככים. רש זה שהוא רש מן התורה:
ואיש תככים זה בינוני בתורה כגון שיודע ב' סדרים ובשעה שאמר לו רש לאיש תככים למדני חייב ללמדו ולעשות רצונו ללמדו כמו שעשה לו הקב"ה רצונו לעתניאל [דענהו] (דפנאו) דכתב ויבא אלהים את אשר שאל היינו כיוצא בדבר:
ור' יהודה הנשיא. מפרש רש ואיש תככים לענין ממון וחייב לפרנסו ולעשות רצונו כמו שעשה הקב"ה לעתניאל:
ואם עשה כן מאיר עיני שניהם ה'. יתעשרו שניהם:
[כיפרו בעלים ושעיברה שנתה. לא למדנו שלא יהא יכול לקיימן בצבור יכול נאמר דבצבור הן ולא ימותו למד סתום הללו שכיפרו בעלים ושעיברה שנתה דלא ידעינן אי בצבור הן אי ביחיד הן ממפורש מוולד חטאת ותמורת חטאת ושמתו בעליה מה הללו ביחיד ולא בצבור אף הללו]:

דף טז:

וכי דנין אפשר משאפשר. דהללו שנים אפשר לקיימן בין ביחיד בין בצבור:
אמר ריש לקיש. להכי דנין אפשר משאי אפשר דארבע חטאות מתות נתנו להן בהר סיני ולא ידעי איזהו והעמידום על חמש מספיקה ואי סלקא דעתא דבצבור הן הנך (ב' כלל) [כלומר] ד' מהנך חמש אי אפשר למיהוי בצבור כדאמרן אלא [ודאי] ע"כ ילמד סתום ממפורש:
ר' נתן אומר אחת ניתנה להן. דמתה ושכחו אי זו היא המתה והעמידו על ה' מספיקה:

וניחזי אותה אחת [בהדין] (נהירין) סידרא גמירי להם כלומר אי בסדר אותן שלש דביחיד הן ואינן יודעין אי זו לימא שלש חטאות מתות ותו לא ואם באותן שנים דאיתנהו בצבור לימא שתי חטאות מתות בלבד:
אלא שתי שכחות שכחו. שכחו דלא ידעו אי זו היא. שכחו [ולא ידעו באיזה] (דלא מאי) זה סדר הילכך העמידום על חמש:
וקשיא להו אי ס"ד דבצבור הוה. ההיא הנך אחריני מי איתיה בצבור אלא על כרחיך. ילמד סתום ממפורש וכולן ביחיד אמורות:
ואין יוצאין לחולין ליגזז וליעבד בקדשים שקדם מום קבוע להקדישן ונפדו דחייבין בבכורה ובמתנות ויוצאין לחולין ליגזז וליעבד:

דף יז.

עשה שוגג כמזיד בתמורה ולא בקדשים:
גבי תמורה לקי. דהא כתיב יהיה קדש לרבות שוגג כמזיד:
וגבי קדשים לא לקי. אם שוגג (הוא) אבל המקדיש בעל מום קבוע במזיד עובר בה' לאוין כדאמרן בפרק קמא:
כסבור. להקדיש אדום והקדיש שחור לא קדיש כדתנן הקדש טעות בש"א הקדש ובה"א אינו הקדש:
כגון דאמר תצא זו לחולין ותכנס זו תמורה בקדושתה. גבי תמורה לקי כדאמרן בפ"ק לא יחליפנו בשל אחרים שאינו שלו דהיינו תצא שלי (זו) לחולין ותהא של פלוני [ואותה שלו תהא] תמורתה קדשה ולקי דהוי תמורה:
גבי קדשים. לא לקי דלא כתיב בהו יהיה:
[תניא א"ר מאחר כו' כדפרשינן בפ"ק. אי אתה מוצא אלא בוולדי קדשים דקדשי אגב אימיהו]. וכר' יהודה דאמר בשאר וולדות קדשים וולד עושה תמורה. אבל הני אין מקדישין לעשות [תמורה] דלא אלים קדושתיהו:
קסבר דינן כבהמה טמאה:
הרי בעל מום דלא קריב. [והא קדיש קדושת הגוף] וקתני דתמורה חלה עליו ותמורה (היינו) [הוי] קדושת הגוף:
בעל מום איכא במינו דקרב הילכך קדיש קדושת הגוף:
אף כל פסול הגוף. כגון הללו כלאים וטרפה לא קדשי קדושת הגוף לאפוקי בעל מום דפסול חסרון אבר [הוא] וקדיש קדושת הגוף:

והלא שרוע וקלוט [כתוב בפרשת בעלי מומין והללו] לית בהו חסרון דשרוע שנשתרבבה יריכו. קלוט שפרסותיו קלוטות כשל חמור דלאו פסול חסרון [אלא] פסולי הגוף נינהו כטרפה (והא) [וקא] קדשי קדושת הגוף כתמורה:

לאפוקי בעל מום דאיכא דקרב במינו [דליכא במינה דקרבה]. וכי תקשי לך טרפה נמי איכא במינה דקרבה ודמיא לבעל מום דאיכא במינו דקרב ותקדוש קדושת הגוף [כבעל מום]:

לא דמיא. טרפה לבעל מום להאי ענייא דבעינן למימר אלא דמיא לבהמה טמאה דמה בהמה טמאה אסורה באכילה אף טרפה אסורה באכילה [ולא] (הילכך לא) קדשה קדושת הגוף כבהמה טמאה לאפוקי בעל מום דמותר באכילה (הילכתא) [הילכך קדיש] קדושת הגוף:

צריכה מום קבוע לפדות עליה. אם רוצה לפדותה:

[ש"מ פודין את הקדשים להאכילו לכלבים. שהרי היא אינה ראויה לאכילת אדם דטרפה היא ואינה ראויה אלא לכלבים אלא עושה קדושה למות. דאינה בר פדיה אלא כונסין אותה לכיפה והיא מתה מאליה כלומר דנחתא לה קדושת הגוף:

ופליגא דר' אושעיא דאמר המקדיש טרפה הוי כמתפיס עצים ואבנים בלבד. כלומר דקדושת דמים [היא]. טעמא משום דהקדישה ואח"כ נטרפה:

את מוצא. דקדשה קדושת הגוף:

הא היתה טרפה מעיקרא. קודם שהקדישה לא קדשה קדושת הגוף:

קסבר. האי תנא ר' אלעזר כל דלא חזיא להקרבה לא קדיש קדושת הגוף וש"מ סבר דלא קדשה קדושת הגוף ותיובתא דשמואל דאמר (דקדשה קדושת הגוף דקדושת מת) [עושה קדושה] למות היינו קדושת הגוף [קסבר אע"ג דלא חזי להקרבה הא היו מעיקרא שהיו טרפה קודם שהקדישן פודין אלמא לא קדשה קדושת הגוף] תני היו טרפה מעיקרא אין פודין אותן:

ואיבעית תימא לעולם נעשו קא תני וקא דייק הא היו טרפה פודין האי תנא סבר כל היכא כו':

הדרן עלך יש בקרבנות

דף יז:

אלו קדשים (שלמים) שוולדותיהן ותמורותיהן כיוצא בהן [קרבן] קריבין וולד שלמים ותמורתן וולד וולדן של שלמים עד סוף כל העולם דינן כשלמים (דאמרת את) [שמעינן לר"א דאמר] וולד שלמים לא יקרב שלמים אלא ירעה:

לא מיבעיא וולדן דקרב שלמים כו':
אם זכר. היינו קרא דכתיב אם זבח שלמים קרבנו אם מן הבקר הוא מקריב אם זכר [אם נקבה]. דלא אצטריך (נקבה) אם זכר אם נקבה כיון דאמר מר אם מן הבקר סתם [הוי] משמע בין זכר בין נקבה (וקרא) [אלא] להכי אצטריך זכר לרבות את הוולד ונקבה לרבות התמורה:
ולכתוב נקבה ולא אצטריך למכתב זכר לצורך וולד דמצי יליף וולד מתמורה מק"ו:
והלא דין הוא כו'. ולילף תמורה מוולד ולא מיבעי קרא והלא דין הוא כו':
מה לוולד שכן גידולי הקדש תאמר כו'. להכי אצטריך למיכתב תרווייהו זכר ונקבה:
וולד בעלי מומין ותמורת בעלי מומין מנין דקרבי. בעל מום שקדם הקדשו את מומו שעושה תמורה כדאמרינן טוב מעיקרא עושין תמורה:
כשהוא אמר אם מאם אם קא מירבו:
ליקרב ואליבא דרבי אלעזר (ואפי' אליבא דרבי אלעזר) דאמר במתני' המפריש נקבה לעולה וילדה זכר ירעה הוולד עד שיסתאב ואף האם שאין דין להביא עולה נקבה ר' אלעזר אומר (הוא) [הולד] עצמו יקרב עולה דמהו דתימא כי אמר ר' אלעזר הוולד יקרב עולה היכא דאיכא שם עולה על אמו שהרי מצינו עולה בנקבה [בעופות] בעולת העוף [דאמרינן דאין תמות וזכרות בעופות דיכול להביא עולת עוף נקבה אבל הני וולדות ותמורות בעלי מומין דאין שם שלמים על בעלי מומין אימא דקסבר ר' אלעזר דלא קרבי] קמ"ל[18] (דאפי') ר' אלעזר נמי סבר דקרבו כמו וולד עולה. ורבנן פליגי עליה דירעו:
[בר פדא אמר. אימא דלא ליקרב קמרבי אלא לרעייה ואתיא אליבא דדברי הכל בין לרבנן בין לר' אלעזר דעד כאן לא קאמר ר' אלעזר בוולד עולה דיקרב משום דאיכא שם עולה על אמו אבל הני לא. אימא איפכא דמאם זכר מרבי תמורות בעלי מומין ומאם נקבה מרבי וולד בעלי מומין אמר ליה מיסתברא מהיכא דמיתרבי וולד תמימין מן זכר מן תמן מן אם דידיה מיתרבו (תמורת) [וולד] בעלי מומין ומן היכא דאיתרבו תמורת תמימה מנקבה מן אם דידיה מיתרבו תמורת בעלי מומין:
א"ל רב פפא מי קאמינא לך ליפוך אם אם אנא כוליה קרא קאמינא לך דליפוך והכי קא אמינא אם זכר לרבות את התמורה ואם דידיה לרבות בעלי מומין ונקבה לרבות את הוולד ואם דידיה לרבות וולד בעלי מומין. א"ל לא מצית אמרת הכי דוולד לשון זכר משמע להכי מיתרבי מזכר ותמורה לשון נקבה משמע להכי מיתרבי מאם נקבה] והדין תנא מייתי לה לוולדות (נמי מקרי קדש ומהכא) ולתמורות [מן הדין קרא:

[18] נראה דצ"ל קמ"ל דאפי' בתמורת בע"מ נמי סבר ר"א דקרבו וכו'.

רק קדשיך אלו התמורות דתמורה נמי איקרי קדש]:
אשר יהיו לך משמע אלו הוולדות. שעתידות לילד מן הקדשים דמדקאמר קרא תשא ובאת אל המקום ולא יותר שומעני מאחר שנשאם שם אינו צריך לעשות יותר אלא יכניסם לבית הבחירה וימנע מהם מים ומזון כדי שימותו ויפטר:
ת"ל דסמיך ליה. ועשית עולותיך הבשר והדם כדרך שאתה נוהג בעולה. לזרוק דמה ולהקטירה כליל כך אתה נוהג בתמורתה וכדרך שאתה נוהג בשלמים כך אתה נוהג בוולדן ובתמורתן סמיכה ונסכין ותנופת חזה ושוק דכתיב ודם זבחיך ישפך והבשר תאכל יכול אף וולד כל הקדשים יהו להן דין (זה) [אימן]:
ת"ל רק. (למעט דין זה וכל שאר וולדות ותמורת) [מיעט וולדי שאר] קדשים:
[רבי עקיבא אומר אין צריך. ללמוד מן רק למעט וולדות ותמורת של שאר קדשים מהכא מצית יליף]:
אשם הוא. הוא עצמו קרב ולא תמורתו וכן נמי תמורת שאר קדשים. הא מהיכא תיתי דיהא רשאי למנוע מהן מזון כדי שימותו והא כיון דגמירי כו' הידין ולד מצי אמר בשאר קדשים דקרב:

דף יח.

אי ולד תמורת אשם. וולד דאשם גופיה לא מצי אמרת דאשם גופיה זכר הוא ולא מוליד:
לעולם בולד דחטאת. ודקאמרת (דלא) [והא] גמירי דמתה. כי גמיר הילכתא למיתה וקרא רק למעוטי מהקרבה. אלא הלכה לולד חטאת וקרא רק מיבעי דאם עבר ואקריבה לתמורת אשם ולולדה [אשם] (חטאת) קאי עליה בעשה. ואי זה עשה דהאי רק משמע דהני אין ולא בשאר קדשים היינו לאו הבא מכלל עשה [ולאו הבא מכלל עשה עשה:
דאמר רב הונא אמר רב] אשם שניתק לרעיה. כגון שהפריש אשם להתכפר בו ונאבד והפריש אשם אחר ונתכפרו בעליו (באחר) ואח"כ נמצא זה ואמר הגזבר שיצא לרעיה ואח"כ שחטו סתם כשר [לשום] עולה (ומנלן דכשר לעולה) [מ"ט כשר לשום עולה] דאשם הוי זכר וקדשי קדשים ועולה נמי זכר וקדשי קדשים:
ניתק אין לא ניתק לא. כלומר אם מאחר שניתק מדין אשם לרעיה שחטו סתם כשר לשם עולה דלאו שם אשם עליה. אבל אם לא ניתק ושחטו לשום עולה פסול הוא (אלמא) [דאשם] פסול הוי:
מ"ט דאמר קרא הוא בהווייתו יהא. כלומר כיון דלא ניתק אע"פ ששינה שמו ושחטו לשום עולה בהווייתו יהא ואשם פסול הוא ולא קרב. אבל שאר זבחים דלא כתב בהו

הוא (קרא) בין ניתק ובין לא ניתק כי שחטו לשם זבח אחד כשרים אלא שלא עלו לבעלים [לשום חובה] כדתנן כל הזבחים ששחטו שלא לשמן כו':
ותיפוק ליה. כולהו בין בולד תמימין בין בעלי מומין בין תמורת תמימין בין תמורת בעלי מומין:
מזכר (ומאם) ומנקבה ומאם אם לא משמע ליה למידרש מיניה כלום הילכך מפיק לזכר ונקבה לולד בעלי מומין ולתמורת בעלי מומין ורק קדשיך לולדי תמימים ותמורת תמימ' [תיפוק לי] מן תשא ובאת ועשית עולותיך דמהתם ילפינן דקרבי:
אמר לך תשא ובאת להכי אתא. דכיון דהגיע הרגל אי אתה רשאי לעכב מלהביא קדשיך ונדריך מיד אלא תיטול אותם אפילו מן (מורגייהו) [ממורגייהו] כלומר שאפילו אם נכנסו מעצמן על הגורן ועל התבואה ועל המוריגים ודשין תקח אותם משם ותביאם לבית הבחירה. אבל במתכוין אסור לדוש בהן דהיינו עבודה:
ל"א אפילו מן מרעיהו שאם רועין באגם במקום רחוק חייב לילך לשם ולהביאן:
[אם ולא ולד. משמע אם ולא ולד. וחילופה. היינו שהפריש תמורה ואבדה והפריש אחרת תחתיה:
גזרה. שאם אתה אומר ולד שלמים יקרב]:
שמא יגדל מהן עדרים עדרים. ישהא אותם עד שיגדל מהם הרבה ושמא יבא (מהן) לידי תקלה שיאכל מהן כסבור של חולין הן:
לא נחלקו על ולד שלמים ולא על ולד תמורה. ולד תמורה היינו כולד ולד שלמים ועל מה נחלקו על הולד עצמו [של שלמים]:
היכי קתני. לא יחלקו חכמים על ולד ולד שיקרב אלא לא יקרב וסוף מילתא נקט היינו יקרב דאהכי לא פליגי:
או דילמא. הכי קתני לא נחלק ר' אליעזר בולד ולד שלא יקרב אלא יקרב. כלומר (דאדיש) [דארישא] דמילתא (לא פליג) [פלגינן] דהיינו לא יקרב [אלא יקרב] דכי גזר ר' אליעזר דלא יקרב שמא יגדל מהן עדרים היינו אולד ראשון אבל ולד ולד יקרב (דסבר ר' אליעזר) [דכברי] אשכחן להון דרי והואיל והוא דור שני אין זוכרין שהוא ולד ולד שלמים וליכא למיחש שמא יגדל מהן עדרים [ואית דגרסי אבל בולד ולד לא גזר דאקראי בעלמא הוא משתכח ולד ולד ליכא למיחש:
משום דגלי דעתיה דמתוך מעשיו ששיירו עד שהיה לו] ולד ולד וניכרת מחשבתו דלגדל עדרים קא בעי ליה הילכך לא יקרב:

דף יח:

(שייך לע"ב) אם כשב הוא מקריב. לא צריך למיכתב ואם (ואם כשב) יביא קרבנו והקריב אותה לפני ה' אלא הוא מקריב להכי אתא דהוא ולד ראשון קרב ולד ולד אין קרב:
ולד דאיזה. שאר קדשים איצטריך למעט אי דעולה ואשם כו':
[אמר רבינא לאיתויי ולד מעשר. דלא קרב. מה בכור לא קרב ולד דידיה דלאו בר ולד הוא דבכור זכר הוי:
איצטריך. הוא למעט וולד מעשר דסד"א אין דנין אפשר מעשר דנוהג נמי בנקבה ואית להו ולד מבכור דאי אפשר דאין לו ולד אלא יקרב ולד מעשר קמ"ל הוא ולא ולד שאר קדשים:
כגון שהיה הולד חולה בעצרת דלא הוי ראוי להקרבה]:
מאי חג דקתני. ואכלנו ולדה שלמים בחג בעצרת דחג הואי:
ורב זביד אמר אי [האי] בעצרת קא מיירי בחג שבועות הא קרי ליה אלא כיון דאמר בחג סתם היינו סכות והאי דלא אקרבוה בעצרת משום דהוה חולה:
אי הכי. כיון דמשום הכי לא אקרבוה דחולה הוה הא הוה בריא הוו מקריבי ליה בעצרת א"כ מאי אסהדותיה דרבי פפייס מאי חדוש אשמעינן דקאמר ואכלנוהו בחג דילמא היינו טעמא משום דחולה הוא בעצרת. אלא האי חידוש קמ"ל לאפוקי מדר' אליעזר:
[מהו אמר תודה יקריב. כלומר דהאי יקריבנו דאם על תודה כוליה מיותר דמצי למימר ואם על תודה והקריב על זבח התודה:
אלא מה ת"ל יקריב אתה למד למפריש תודתו כו':
חליפות. היינו שאבדה והפריש אחרת תחתיה:
ת"ל אם על תודה. ריבה דתמורת ולדות וחילופות נמי הוי תודה]:
תמורת עולה (או) כגון שהומר בעולה זכר תמורה נקבה [וילדה אותה תמורה נקבה]:
ולדן.[19] כלומר ולד תמורה ולד [שילדה] תמורה ולד ולדן עד סוף העולם הרי אלו כעולה ואע"ג דההיא תמורה נקבה דלא חזיא לעולה קדשה (כדתנן) [כדאמר] בפ"ק ממירין מן הזכרים על הנקבות ומן הנקבות על הזכרים:
[המפריש נקבה לעולה וילדה זכר ירעה עד שיסתאב וימכר] ויביא בדמיו עולה. לנדבת צבור ומשום הכי ירעה דקא אתי מכח קדושה שאינה ראויה דנקבה לא חזיא לעולה וכ"ש אמו דרועה:
ר' אלעזר אומר הוא עצמו. הולד אל ירעה אלא יקרב עולה:

[19] אולי צ"ל וולד תמורה שילדה ולד וולד ולדן וכו'.

[מאי שנא רישא. דלא פליגי רבנן בתמורת עולה ולד תמורה אלא מודו דהרי אלו כעולה דקרבי:
ומאי שנא סיפא. בהמפריש נקבה לעולה וילדה זכר דפליגי דאמרי ירעה:
אמר רבה בר בר חנה] במחלוקת שנויה [כמו דפליגי] בסיפא קא פליגי ברישא והאי דתני הרי אלו כעולה רבי אליעזר היא ולא רבנן:
דאימיה לא קא קרבה. לעולה דנקבה היא הילכך קא אמרי בנה ירעה:
אבל גבי ולד תמורת עולה. דאימיה [דוולד תמורה] דתמורת קרבה ועולה עצמה קרי לה אימיה דתמורה באה מכחה אפילו רבנן מודו דולדן הרי אלו כעולה:
ל"א וכליל לאשים [דברי הכל היא ורמינהי כו'. אמר רב הונא במחלוקת שנויה ברישא כך בסיפא וכליל לאשים לא דברי הכל היא אלא לר' אלעזר היא:
אפילו תימא. ובתמורת עולה לא פליגי עליה דר' אלעזר דהא תמורת עולה נקבה] שנייה היא להך קמייתא דתמורה היינו שנייה וקמייתא דאפריש [קודם שהפריש התמורה] עיקר עולה זכר הפריש (הילכ') [הילכך] לא קנסו רבנן בולד תמורה אלא אמרי דיקרב:
אבל מפריש נקבה לעולה כו'. וולדן ולד של תמורת אשם ולד ולדה. ויפלו דמיו לנדבה. לשופרות היינו לנדבת צבור:
ר' אלעזר אמר ירעה וימכר ויביא בדמיהן עולה. לנדבת יחיד אבל לא יביא בדמיהן אשם כדאמרינן לקמן דמותר אשם לא קרב אשם אלא ירעה ולד דתמורת אשם נמי ירעה ויביא בדמיו עולה [בדמיו יביא הוא עצמו לא יקרב]:
אודו לי (אחי) מיהת דמותרות. דולדות היינו מותרות:
לנדבת יחיד אזלי כדאמרינן בסיפא דפירקין קמא דר' אלעזר סבר דמותרות לנדבת יחיד אזלא ועבדה תמורה ואמרי ליה רבנן (לא) מותרות לנדבת צבור אזלי ועולה הבאה מן המותרות לא עבדה תמורה דאין תמורה בצבור:
רבא אמר. אפילו תימא דר' אלעזר אמר גבי ולד דתמורת אשם דוודאי הוא עצמו לא יקרב ולא קשיא האי דקאמר גבי ולד עולה דהוא עצמו ליקרב משום דאיכא שם עולה על אמו שהרי מצינו עולה נקבה נוהגת בעני בעולת העוף אבל גבי תמורת אשם לא מצינו דומיא דשם עולה על אמו שלא מצינו [שום] נקבה נוהגת באשם הילכך מודה ר' אלעזר דבדמיו אין והוא עצמו לא קרב:
ל"א (ורמי דר"א אדר"א) [ולד מיהת כיון דחזי דזכר הוא קריב גופיה]:
אפילו תימא ר' אלעזר. כי קתני מפריש נקבה לעולה וילדה זכר הוא עצמו יקרב עולה דכיון דאיכא שם עולה על אמו כדאמרן נחתא קדושה לגופה ועוד דלא הויא היא עולת

חובתו אלא נדבה [דורון] והואיל ומצי פטר נפשיה בעולת העוף כרבי אלעזר בן עזריה דאמר לקמן האומר הרי עלי עולה יביא כבש רבי אלעזר אמר יביא תור או בן יונה (הילכך) נחתה קדושה לגופה [והלכך] ולד נמי קדיש לגופיה וקרבה אבל תמורת אשם דליכא שם אשם על אמו כדאמרינן וכיון דאשם הוי חובתו ולא מצי מייתי נקבה לאשמו ואי מייתי נקבה לאשמו לא קדשה אלא לדמי ולד נמי לא קדיש גופיה אלא ימכר ויביא בדמיו עולה:

דף יט.

ויביא בדמיה פסח. זכר:

ילדה קודם הפסח ירעה הולד עד שיסתאב כו':

נשתיירה לאחר הפסח כגון שהביא פסח זכר אחר ונשתיירה זו נקבה לאחר הפסח תרעה עד שתסתאב ותמכר ויביא בדמיה שלמים דמותר פסח קרב שלמים. אבל היא עצמה שהפריש לפסח לא תקרב שלמים משום (דקדושה דחויה היא) [דפסח חובתו הוא] וכי הפריש נקבה לפסח לדמיה הפרישה ילדה לאחר הפסח ירעה כו':

והא הכא דליכא שם שלמים על אמו. שלא הפרישה תחלה לאמו לשם שלמים אלא לשם פסח ועוד שלא הפרישה אלא לדמיה:

א"ל שאני אחר הפסח אמאי יקרב שלמים דמותר פסח גופיה קרב שלמים ודמי [כמאן דאיכא שם שלמים על אמו אי הכי כיון דאמרת דמותר פסח יקרב שלמים גופיה] נפלוג נמי ברישא בולדה קודם הפסח דהא ולד הוי מותר פסח ולימא ר' אליעזר דיקרב הוא גופיה שלמים:

אין הכי נמי. דפליג ברישא:

אביי אמר לא פליג מידי. ברישא אלא בסיפא וטעמא מאי משום דגמירי למקום שהמותר הולך לשם הולד הולך:

וכשנשתיירה שלא נתק לרעיה עד לאחר הפסח (לאחר הפסח) דמותר פסח קרב שלמים כדאמרינן [נשתיירה] (ולד שיירה) לאחר הפסח תרעה עד שתסתאב ותמכר ויביא בדמיה שלמים [וולד] נמי קרב שלמים הוא עצמו אבל ילדה לפני הפסח דאימיה למאי אקדשה אלא לדמי דכיון [דכל כמה דלא אקריב לפסח] (דפסח) חובתו היא דמידע ידע דנקבה לא הויא (פסח) [אלא לדמי] ש"מ כי אקדשה לדמי פסח אקדשה (ותימני) [ומדאימיה] דמי פסח ולד נמי לדמי פסח אקדשיה ודיניה כאמו ולא קרב עצמו שלמים הילכך לא פליג ברישא. ל"א והא פסח נקבה דליכא שם שלמים על אמו שלא הפרישה

לשם שלמים אלא לשם פסח (ולא קדיש) [ולהקדש] גופה דנקבה [לא חזי] אלא לדמים כדאמרן ואפילו הכי ולדה קאמר רבי אלעזר דקדיש גופיה לשלמים אע"ג דליכא שם שלמים על אמו:

שאני פסח. דכיון דילדה אחר הפסח דמי כמקדיש פסח בשאר ימות השנה דקרב שלמים אף האי נמי קרב עצמו שלמים (ואי) [והיינו] טעמא דר' אלעזר [גבי עולה] כיון דאיכא שם עולה על אמו שכן מצינו עולה נקבה בעוף הילכך קדשה לגופה ולד נמי קדיש וקרב: נפלוג נמי ר' אלעזר ברישא. בילדה קודם הפסח דהוא עצמו יקרב שלמים דהא איכא [הכא] שם שלמים על אמו שהרי נקבה ישנה בשלמים:

הכי נמי דפליג.[20] אלא אמתין כו':

אביי אמר היינו טעמא דלא פליג. ברישא אלא בסיפא דקסבר למקום שמותר הולך לשם ולד הולך מותר אשם דלא קרב אשם לאחר שנתכפרו בעליו כדאמרינן במתני' אלא ירעה ולד דתמורת אשם נמי ירעה וכן מותר פסח לאחר הפסח [דהוא עצמו קרב שלמים ולד נמי יקרב שלמים] אבל ברישא ילדה לפני הפסח אימיה למאי אקדשה לדמי כו'. כדאמרן בלישנא קמא. רבי אלעזר אומר הוא עצמו הולד זכר יקרב פסח ולא מוקמינן ליה באימיה. כלומר דלא אמרינן מה אמו אינה מקודשת אלא לדמים אף בנה נמי:

ל"א והא מותר פסח כו':

אמר רבינא הכא במאי עסקינן. אמאי קאמר ר' אלעזר הכא הוא עצמו יקרב פסח כגון דאפרשיה נקבה מעוברת לפסחו דאקדיש נמי עובר:

ור' אלעזר סבר לה כר' יוחנן. דאמר אם שיירו משוייר [ועובר לאו ירך אמו הוא] כדאמר ר' יוחנן הפריש חטאת מעוברת וילדה רצה מתכפר בה רצה מתכפר בולדה ועובר לאו ירך אמו אלא דמי כמאן דאקדשיה לעובר לחודיה הילכך אע"ג דהוא לא קדש קדושת הגוף אלא לדמים מ"מ הולד קדוש וקרב פסח. אבל הפריש נקבה ואח"כ נתעברה ההוא ירך אמו הוא ולא קרב פסח:

דף יט:

דליכא שם אשם על אמו דלא אשכחן אשם נקבה:

[אלא משום] דחזי ולד להקרבה. דזכר הוא והאי נמי ולד אשם דזכר הוא וחזי להקרבה ואימא ליקרב אשם להכי איצטריך למימר ומודה ר' אלעזר:

אי הכי. דמשום הכי קאמר ומודה אמאי אשמעינן [דאין בנה דאשם קרב אשם:

[20] אולי צ"ל אלא ממתין מלמיפלג עד סיפא.

נשמעינן דאין בנה קרב עולה. אע"ג דאיכא שם עולה על אמו נקבה והוא הדין כ"ש דאין בנה קרב אשם דליכא שם אשם על אמו. ואכתי אמאי אמר אין בנה קרב אשם] איצטריך דאי אשמעינן (אין עולה) [דאין בנה] קרב עולה באשם הוה אמינא עולה הוא דלא קרב דלא אקדשיה לאימיה קדושת עולה אלא קדושת אשם אבל אשם ליקרב דהא אקדשיה לאימיה לאשם קמ"ל דמודי רבי אלעזר דאין קרב אשם:

ל"א פשיטא ע"כ לא אמר ר' אלעזר דולד קרב אלא במפריש נקבה לעולה דאי למ"ד משום דאיכא שם עולה על אמו ואי משום דמותר עולה עולה אבל מפריש נקבה לאשם דליכא שם אשם על אמו ומותר אשם לא קרב אשם ולד [נמי] לא קדיש לקרב ולא איצטריך למימר ומודה ר' אלעזר:

איצטריך. סד"א טעמא דר' אלעזר הוא דליקרב בנה[21] אשם [משום] ובאשם נמי ליקרב דקסבר כיון דאקדשה לאימיה קדושת דמים דאשם היינו חובתו ואשם לא קרב נקבה ולא קדשה אלא לדמים ומגו דקדש קדושת דמים קדיש קדושת הגוף ונחתא ליה לולד דהא חזי דזכר הוא וליקרב להכי איצטריך ומודי ר' אלעזר:

ונימא הכי נמי. [מגו דקדושת דמים קדיש קדיש קדושת הגוף וליקרב]:

אם כן דאית ליה האי סברא נפלוג ר' אלעזר במפריש נקבה לאשם דבנה קרב אשם משום מגו וכ"ש במפריש נקבה לעולה דבנה קרב עולה דהא איכא שם עולה על אמו אי נמי משום דלמקום כו'. אלא מדפליג במפריש נקבה לעולה ולא פליג במפריש נקבה לאשם ש"מ דמודי דאין בנה קרב אשם:

מתני' ואם קרב אשמו. שנתכפר באחר נעשה מותר יפלו דמיו של אשם נקבה לנדבת צבור לשופר לעולה:

ר' שמעון אמר. כיון דהפריש נקבה שאינה קריבה הרי היא כבעל מום ותימכר לאלתר בלא רעייה:

[זאת אומרת. כיון דנקבה צריכה רעייה משום דאמרינן מגו כ"ש מפריש זכר לדמיו דכיון דחזי גופיה להקרבה מגו דקדיש קדושת דמים קדיש קדושת הגוף]:

מדרב יהודה אמר רב. ואמר רבא זאת אומרת. ש"מ הדר ביה רבא:

דלא חזי לגופיה. להקרבה לא נחתה לה קדושת הגוף. ותימכר שלא במום:

ל"א כל דלא חזי להקרבה לאלתר לא קדיש קדושת הגוף והאי דאמר הכא לאלתר לאו דוקא קאמר דהא לא לאלתר [ולא] לאחר זמן לא חזי אלא אגב דקא בעי למימר אשם

[21] אולי צ"ל בנה עולה כיון דנחתא ליה קדושת דמים נחתא ליה נמי קדושת הגוף ובאשם נמי ליקרב וכו'.

בן שתי שנים והביאו בן שנה ומחוסר זמן דלאלתר לא חזי ולאחר זמן חזי קאמר הכא לאלתר:
[אשם בן שנה. כגון אשם נזיר ואשם מצורע דבן שנה הוא דכתיב בהו כבש:
והביאו בן שתי שנים. דכבר קרוי איל או אשם בן שתי שנים כגון אשם גזלות ומעילה דכתיב בהו איל:
כל עצמו. היינו כל עיקר אינו קדוש דסבר כיון דלא חזי לגופיה לאשם להקרבה לא נחתא ליה קדושה]:
והא מחוסר זמן. דפחות מבן שמונת ימים ואמר ר' שמעון דקדיש קדושת הגוף במס' זבחים בפרק אחרון. דתנן השוחט אותו ואת בנו ומחוסר זמן קדשים בחוץ ר' שמעון אומר שני בלא תעשה דשחוטי חוץ שהיה ר' שמעון אומר כל הראוי לבוא לאחר זמן הרי הוא בלא תעשה ומדקאי בלא תעשה אלמא דקדיש קדושת הגוף:
[מחוסר זמן שאני מחוסר זמן. מ"ה קדיש קדושת הגוף דלמחר חזי]:
אי הכי אשם בן שתים והביא בן שנה. אמאי אמר כל עצמו אינו קדוש הא מיחזי (לשנא) [לקדשו] אלא ודאי לאו היינו טעמא במחוסר זמן משום דקדיש למחר דא"כ קשיא ליה אשם:
אלא היינו טעמא במחוסר זמן. דיליף ליה מבכור:
מה בכור קדוש לפני זמנו דקדושתו מרחם וקרב בזמנו לאחר ח' ימים אף זה מחוסר זמן (כיון) נכנס לדיר להתעשר דיליף מעשר עברה מבכור אבל באשם דלא כתיב ביה עברה כל עצמו אינו קדוש:
(ע"כ שייך לדף הקודם) ר' שמעון אמר לעולתו (דהוי) [דאינה] חובתו עושה תמורה שהרי בנה קרב עולה ואיכא שם עולה (על) [עליה בעוף עושה] תמורה:

דף כ.

לפסחו ולאשמו. דהויין חובתו אין עושה תמורה דלא קדשה אלא לדמיה שאין לך דבר שעושה תמורה אלא דבר הרועה ומסתאב אותו שיש בו כל כך קדושה בו שצריך רעייה עושין תמורה אבל מפריש נקבה לאשם הואיל וסבירא ליה דתימכר שלא במום וה"ה מפריש נקבה לפסחו הילכך אין עושין תמורה:
[אמר רבי אין אני רואה דבריו של ר' שמעון בפסח. אלא ודאי עבדה תמורה הואיל ומותר הפסח קרב שלמים הא נקבה נמי דינה כמותר פסח וקרבה בדמיה שלמים וקדשה קדושת הגוף ועבדה תמורה. שהרי שלמים באין נקבה] וניתני נמי אין אני (נמי) רואה דבריו של ר' שמעון באשם אלא עבדה תמורה הואיל דאמרן לעיל במתניתין מותר אשם

יקרב עולה והא נקבה נמי הויא כמותר אשם ותיקרב עולה דהא אשכחן עולה נקבה בעולת העוף ותיקדש קדושת הגוף ותיעביד תמורה:
קסבר ר'. מותרות דקרבי עולה:
לנדבת צבור אזלי. לעולת צבור ואין תמורה בצבור:
שהפריש פרה נקבה לשום פרו. שלו שמביא ביוה"כ לחטאתו:
תיקדש ותיעשה תמורה. שהרי מצינו פרת חטאת פרה אדומה דנקבה היא וקרויה חטאת:
מיהא לא איריא דפרת חטאת קדשי בדק הבית היא ולית בהו תמורה דלא קדשי קדושת הגוף וליכא לאקשויי מיהא:
יחיד שמביא לחטאתו כשבה או שעירה והפריש שעיר. לשום שעירתו תיקדוש קדושת הגוף ותעביד תמורה דהא איכא שם חטאת עליו שהרי נשיא מביא שעיר לחטאתו. לא דמי להכא משום הכי לא קדיש דתרי גופי נינהו יחיד ונשיא דמאי דמייתי האי לא מייתי האי אבל הכא גבי יחיד מפריש נקבה לעולתו משום הכי קדשה שהרי הוא עצמו אם הוא עני או אם ירצה להפקיר נכסיו להיות עני יכול להביא עולת העוף נקבה:
חטאו עד שלא נתמנו. להיות נשיא אם הפריש שעיר לשום שעירתו שהוא חייב להביא שהוא עדיין הדיוט ניקדוש דהא אילו חטא השתא לאחר שנתמנה היה צריך להביא שעיר דהכא גוף אחד הוא הדיוט ונשיא:
אפילו הכי לא דמי. התם משום הכי לא מייתי שעיר אע"ג דגוף אחד הוא דהא לא חטא כשהוא נשיא ולא איחייב בשעיר הילכך אי מייתי שעיר כשהוא הדיוט לא קדיש:
אי הכי הכא נמי. גבי מפריש נקבה לעולתו לא ליקדיש דעשיר הוא מי שמפריש בהמה [לעולה ולא בר אייתוי עולת העוף נקבה הוא אלא היינו טעמא דר' שמעון גבי עולה דסבר דעשיר נמי מצי מייתי עולת העוף כר' אלעזר בן עזריה]:
ר' יהושע אמר זכרים עצמן יקרבו עולות [ונקבות ימכרו לצרכי שלמים ויביא בדמיהן עולות כדמפרש טעמיה בפרק בתרא יש בקדשי מזבח דלא שביק איניש קדשי מזבח דבר הראוי למזבח כולו לאשים ומקדשינהו לבדק הבית ועוד דסבר דאדם חולק את נדרו דבהמה לקדשי מזבח ושאר נכסים לקדשי בדק הבית:
נקבות היכי קרבי שלמים. מדקאמר זכרים עצמן יקרבו עולות] מכלל דכל בהמות אקדשינהו לשום עולות ונקבה לא מצי קרבו עולות והיכי מצי למיקרב שלמים הני שלמים מכח קדושה דחויה אתיאן דלשום עולות כולהו אקדישינהו ולא חזי לעולה:
ל"א למימרא דקדושת הגוף לשום עולה לאשים אקדישינון לכולהו:

והא בעו רעייה. נקבות דמכח קדושה דחויה אתיין:
ר' יהושע סבר לה כר' שמעון דאמר תימכר שלא במום בכל מידי דלא חזי לגופיה להקרבה לא נחתא לה קדושת הגוף לשם ההוא זבח הילכך לא בעי רעייה אלא (ימכרו לצרכי) [קרבי] שלמים:
אימור דאמר רבי שמעון. לא נחתא ליה קדושת הגוף גבי נקבה לאשם:

דף כ:

דליכא שם אשם. עליה בנקבה אבל גבי נקבה לעולה דאיכא שם עולה בנקבה אפילו ר' שמעון מודי דקדשה קדושת הגוף:
ועוד הא שמעינן. דאמר אף לעולתו עושה תמורה אלמא דקדש קדושת הגוף והיכי מצי קרבי שלמים. ר' יהושע סבר לה כאידך תנא אליבא דר' שמעון כו' דאמר אף לעולתו אין עושה תמורה:
תמורת אשם. אפילו זכר ולדן כשהתמורה נקבה:
או ולד ולדן ירעו דקי"ל כל שבחטאת מתה באשם רועה ותמורת חטאת מתה:
ויפלו דמיהן לנדבת צבור. דמותר אשם דמיו קרב עולה:
ר' אליעזר אומר ימותו. כדמפרש בגמ' דגזר לאחר כפרה אטו לפני כפרה:
ר' אלעזר אומר יביא בדמיהן עולה לנדבת יחיד:
אשם שמתו בעליו או שנתכפרו בעליו. באשם אחר ונשתייר ראשון ירעה כו':
וצריכא. למיפלג בתרוייהו בפי' בתמורת אשם ובאשם שמתו בעלים:
דאי אשמעינן. בחדא באשם שמתו בעלים או שנתכפרו בהא קאמר ר' אליעזר ימותו משום דגזר לאחר כפרה אטו לפני כפרה דאי אמרת לאחר שנתכפרו ירעה גזרה שמא יאמרו קודם שנתכפרו בששניהם עומדים (אחד מהן ירעה) [אחד לכפרה ואחד לרעייה] והיה מפריש לרעייה קודם שיתכפר באחר וזה אינו דין שכיון שהוא מחויב להביא אשמו ושניהם ראויים לאשם לא ירעה האחד עד שיתכפר בחברו משום הכי קאמר ימות:
אבל גבי תמורת אשם ולד תמורה. דהכא ליכא למיגזר דלעולם דינו ירעו בין לפני כפרה בין לאחר כפרה אימא מודי להו לרבנן דירעו צריכא למימר נמי בהא ימותו דגזר הני אטו הני אשם שמתו ושכפרו:
ל"א דאי תנא תמורת אשם לחוד דהיינו בבא קמייתא הוה אמינא התם דפליגי רבנן משום דאתי לאיחלופי דאי אמרת תמורת אשם ימות גזרה שמא יתחלף לו באשם עצמו וימות האשם עצמו הילכך קאמרי [ירעו] דאם יתחלפו לכשירגיש אית ליה תקנה ויחזור ויביאנו ויקריבנו אבל בתרייתא באשם שמתו בעלים או נתכפרו דהכא ליכא חלוף (דלא

הוי) [דהא לא הוי] אלא חד אשם אימא לא פליגי אלא [קסברי] ימות להכי תנא בתרייתא דבהא נמי פליגי (דפליגי בהא אטו רישא) ואי תנא אשם שמתו בהא אמר ר' אלעזר ימות משום דלא מיחלף דליכא אחר אבל תמורת אשם כו':

לא שנו. דולד תמורת אשם דלרבנן ירעה ולר' אלעזר יביא בדמיו עולה אלא לאחר כפרה לאחר שנתכפר באשם עצמו ונשתייר זה:

אבל לפני כפרה. אם עדיין לא נתכפר בו והרי שניהם עומדים האשם עצמו וולד תמורתו: דברי הכל הוא עצמו. הולד עצמו אם ירצה (קרב אשם) [להקריבו לאשם יקריב] שיכול הוא להתכפר באיזה שירצה ששניהם זכרים הם:

אמר רבא שתי תשובות בדבר [חדא דאין אדם מתכפר. בשבח הקדש בדבר הבא בעבירה דולד זה בא מתמורה שבאה בעבירה דהא כתיב לא ימיר אותו:

ועוד הא תאני רב חנניא. ברישׁ פירקין ולד שני אינו קרב והאי ולד תמורה היינו ולד שני דתמורה עצמה הוי ולד ראשון דאתיא מכח הזבח אלא אי אתמר הכי אתמר]:

לא שנו. דפליגי רבנן ור' אלעזר אלא לפני כפרה דלפני כפרה לא מצי להקריב אשם דאין אדם מתכפר בדבר הבא בעבירה:

אבל לאחר כפרה דברי הכל ולד עצמו קרב עולה. דעולה לאו לכפרה אתיא. והא תאני רב חנניא [לסיועיה] דולד שני אינו קרב כלל קשיא:

ל"א דברי הכל ולד קרב אשם. אמר רבא ב' תשובות כו'. ועוד הא תאני כו'. אלא אימא יביא בדמיו עולה לנדבת יחיד דולד שני אינו קרב איכא דאמרי לא שנו דפליגי אלא לפני כפרה דרבנן סברי האי ולד הוי מותר אשם וירעה ויפלו דמיו לנדבה ור' אלעזר סבר לנדבת יחיד אבל לאחר כפרה כיון (דהוי) דזכר הוא וחזי להקרבה קא סברי דיקרב עצמו עולה והתני רב חנניא כו'. אלא אימא יביא בדמיו של ולד שני עולה דאיכא שם עולה:

ותפשוט ליה מדר' יוסי בר חנינא דאמר לעיל. ומודי ר' אלעזר במפריש נקבה לאשם: לא שמיע ליה. לא למדה מעולם (רב כהנא זו) [ר' אבין בר חייא]. ומודי ר' אלעזר. מאי כלומר מאי אהדריה רבין בר כהנא:

עד כאן לא קאמר רבי אלעזר בנה קרב עולה אלא גבי מפריש נקבה לעולה דאיכא שם עולה על נקבה אבל גבי אשם דליכא שם אשם על נקבה מודי דאין בנה קרב עולה:

א"ל טעמיה דר' אלעזר גבי מפריש נקבה לעולה דבנה קרב עולה לאו משום דשם עולה על אמו אלא משום דחזי לעולה דזכר הוא והאי נמי בנה של אשם זכר הוא וחזי לעולה:

דף כא.

הכא במאי עסקינן דיביא בדמיהן כגון דלא חזי להקרבה דנקבה ילדה:

משנינא לך שינוי דחיקי בבלאי דעיילא פילא בקופא דמחטא [אין] דמתניתין בהכי עסקינן דילדה נקבה עד סוף העולם:
ואי לאו שינוי. דחיקי [כי האי גוונא] מאי הוה יכיל לשנויי בה:
הוה יכיל לשנויי. האי דקתני יפלו דמיהן לנדבה היינו כי ילדה נקבה אבל ילדה זכר יקרב עולה (כדאמינא אנא) [כדאמרן]:
(והלא אף בנדבה עולה. מה שאמרו חכמים ויפלו דמיהן לנדבה היינו [עול'] א"כ מה בין דברי רבי אלעזר לחכמים אלא זה יש ביניהם דבזמן שהיא באה חובה לנדבת יחיד כדברי ר' אלעזר טעונה סמיכה ונסכים משלו כשאר קרבן יחיד ואם היה כהן זה שמביאה עבודתה ועורה שלו שאף על פי שאין משמר שלו עובד יכול הוא להקריבה ולהקטירה דכתיב ובא בכל אות נפשו ושרת ועורה יהיה שלו כדכתיב עור העולה אשר הקריב לכהן לו יהיה ובזמן שהיא באה נדבה לעולה נדבת צבור אין סומך עליה דאין קרבן צבור טעון סמיכה ואינו מביא עליה נסכים משלו אלא משל צבור ואע"פ שהוא כהן בעל ולד תמורה אשם זה אינו יכול לעובדה אלא עבודתה ועורה לאנשי משמר העובד:
ויאכלו במומן לבעלים. בלא פדיון כבכור ומעשר שאין בהן פדיון דכתיב בהו לא יפדה ולא יגאל:
שכל הקדשים נמכרים באטליז. משום דריוח שלהן להקדש חוץ מבכור ומעשר שהנאתן לבעלים הילכך אין מזלזלין בהן:
ובאין מחוצה לארץ לארץ להקריב חוץ מן הבכור ומעשר שאין באין ואף על פי כן אם באו תמימין דיעבד בכור ומעשר יקרבו ואם בעלי מומין יאכלו לבעלים בלא פדיון] (מתני') ואמר רבי שמעון מה טעם בכור ומעשר אין באין מחוצה לארץ (לפי שיש) [לכתחילה מפני שבכור ומעשר] יש להן פרנסה במקומן [שיכול לפרנסן בחוצה לארץ עד שעה] שיפול בהן מום קבוע ולאלתר כשיפול בהן מום יכול לאוכלן בלא פדיון הילכך אין צריך להעלותן ושאר כל הקדשים אין להן פרנסה בחוצה לארץ שיהו ניתרין לאלתר כשיפול בהן מום בלא פדיון אלא צריכין פדיון הילכך הרי הן בקדושתן וחמירי מבכור ומעשר הילכך באין מחוצה לארץ:
הטיל מום בתמורת בכור ומעשר מהו. [חומרן דאמרן] המטיל מום (בבהמת) [בשאר] קדשים עובר משום חמשה לאוין הכי מאי מי אמרינן כיון דלא קרבי דכתיב לא תפדה קדש הם הם קרבין ואין תמורתן קרבין ויליף מעשר העברה העברה מבכור והילכך לא מיחייב או דילמא כיון דקדשן כדכתיב והיה הוא ותמורתו יהיה קדש מיחייב:

ותיבעי ליה [מטיל מום] בתשיעי של מעשר. דלא קרב כדתנן קרא לתשיעי עשירי ולעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי שלשתן מקודשין התשיעי נאכל במומו לבעלים והעשירי מעשר והאחד עשר קרב שלמים אבל התשיעי לא קרב [אלא מאי שנא כו']:
בן (אטיטס) [אנטיגנוס] העלה בכורות ולא קבלו ממנו אפילו דאיעבד:
לא קשיא. הא דקתני ואם באו תמימים יקרבו [כר' ישמעאל] דמקיש לקמן מעשר שני לבכור מה בכור אין נאכל אלא בפני הבית מכלל דאפילו בכור חוצה לארץ יאכל לפני הבית והא דקאמר ולא קבלו ממנו [היינו] כר' עקיבא דמקיש לקמן בכור למעשר שני מה מעשר שני אינו בא אלא מן הארץ דכתיב לא תוכל לאכל בשעריך וכו' אף בכור נמי אינו בא אלא מן הארץ:
[משום ג' זקנים. ר' ישמעאל ור' עקיבא ובן עזאי. בכור טעון הבאת מקום דכתיב והבאתם שמה עולותיכם וזבחיכם כו' מה בכור אינו נאכל אלא בפני הבית כשהיה דמו קרב למזבח אף מעשר אין נאכל אלא בפני הבית ובזמן שאין בית אין נאכל (אלא) אפי' בירושלים בכורים יוכיחו שאין בהן מתן דמים ואימורין וטעונין הבאת מקום ומעשר טעון הבאת מקום מה בכורים אין נאכלין אלא בפני הבית דכתיב בהו והניחו אצל מזבח:
ולמה ליה קרא למילף ניהדר דינא וניתי ונילף במה הצד ונימא הכי כיון דאמר מה לבכורים שכן טעונין הנחה נימא בכור יוכיח שאין טעון הנחה אף אני אביא מעשר מה לבכור שכן טעון מתן דמים בכורים יוכיחו וחזר הדין לא ראי הצד השוה כו' שכן יש בהן צד מזבח בכורים הנחה ובכור מתן דמים תאמר במעשר שני שאין בה צד מזבח הילכך איצטריך קרא לאקוש' למעשר]:
ומאי קסבר ר' ישמעאל אי קסבר כר' יהושע קדוש' ראשונה שקידשה [יהושע] קידשה נמי לעתיד לבוא אפילו לאחר חרבן אפילו בכור נמי נייתי השתא בירושלים ויאכלנו שם:
ואי קסבר דלא קידשה. אפילו מעשר לפשוט ליה דלא נייתי:
אמר רבינא לעולם קסבר קדושה ראשונה קידשה לעתיד ודקאמרת אי הכי אפילו בכור נמי ניתי לא מצית למימר הכי דהכא במאי עסקינן בבכור שנזרק דמו קודם חרבן הבית וחרב הבית ועדיין בשרו קיים ויליף בשרו מדמו מה דמו במזבח אף בשרו במזבח היה צריך מתן (מודסין) [אימורים] במזבח והשתא דליכא מזבח הילכך לית ליה תקנה ולא מצי למיכלה ויליף מעשר שני מהאי בכור דאינו נאכל אפילו בירושלים אף מעשר שני אינו נאכל אע"ג דקידשה נמי לעתיד לבוא ומדמעשר יליף מבכור ק"ו דשאר בכורות ילפי מהאי בכור:

דף כא:

[ומי ילפינן בקדשים מהדדי. והאמר במס' זבחים בכל התורה למידין למד מלמד חוץ מקדשים והאי מעשר ובכור קדשים נינהו ובשרו למוד הוא מדמן והיכא יליף מעשר מבשרו דלמד הוא]:

מעשר. דגן חולין הוא דיכול לחללו ולאוכלו בכל מקום:

הניחא למ"ד בתר למד אזלינן. אי למד קדשים הוא אין למידין מן למד ואי למד חולין הוא למידין מן למד שפיר דמי [דהאי למד מעשר חולין הוא אלא למאן דאמר בתר מלמד אזלינן מאי איכא למימר דמלמד היינו בשרו קודש הוא והיכי מצי יליף מן מלמד דקודש:

לא הוי הכא למד מלמד דבשר ודם חדא מילתא ומצי יליף מעשר מיניה]:

ל"א. לעולם קסבר קדושה ראשונה לא קדשה לעתיד לבוא והכא בבכור שנזרק דמו בפני הבית וחרב הבית ועדיין בשרו קיים כיון דאי איתיה לדם אכתי לאחר חרבן [כמו בשר] לאו בר זריקה הוא דליכא בית ההיא זריקה לא חשיבא מידי ואתי (מעשר) [בשר] ויליף מדם מה דם לא חשיבא זריקתו אף בשר נמי לית ליה תקנה ואתי מעשר יליף מבכור ומי ילפינן כו'. ולא מיסתבר לר' האי ל"א אלא אמר דקדמייתא עיקר דהכי אשכחן דכתב במסכת מכות:

[בן עזאי אמר יכול יביא אדם מעשר שני. בזמן ביהמ"ק ויאכלנו]:

בכל הרואה. בכל מקום שיכול לראות משם ירושלים:

[מה בכור אינו נאכל אלא לפנים מן החומה. כדתנן ונאכלים בכל העיר לכל אדם. שכן חלקתה בו זמן אכילתו ואוכלין דבכור תם אינו נאכל אלא לשני ימים ולילה אחד ואינו נאכל אלא לכהנים ומעשר שני אין בו זמן ונאכל לכל אדם:

ומאי קא קשיא דאמרינן יכול. כלומר אמאי בו סלקא דעתין דמעשר יאכל בכל הרואה הכי קשיא ליה משום]:

דתנן אין בין שילה כו'. דהתם נאכל בכל הרואה משום דכפר היה דלית ליה חומה:

בשלמא בכור בעי חומה. דכתיב ואכלת לפני ה' אלהיך במקום מקודש:

בכור שעברה שנתו דכתב לפני ה' אלהיך תאכלנו שנה וגו':

מה מעשר שני אין נפסל משנה לחברתה. שבכל זמן יכול לפדותו ולהעלותו. ותנאי קדמאי ג' זקנים:

נפקא להון. דנאכל לב' ימים ולילה אחד מן אך בכור שור וגו' וסמיך ובשרם יהיה לך כחזה התנופה וכשוק הימין ואמרינן במס' בכורות ואימא כחזה ושוק דתודה דנאכל

ליום ולילה להכי [הדר] כתב בסופיה לך יהיה דאוסיף לך הכתוב הוייה אחד יום שני מכאן שנאכל לשני ימים ולילה אחד:

סליק פירקא

ולד חטאת כו'. ושעיברה שנתה או שאבדה. אם לא הספיק להקריבה [עד שעיברה שנתה או] עד שאבדה ונמצאת בעל מום או עד משכפרה (בעלמא) [בעליה] באחרת בין זו ובין זו תמות:

ואין עושין תמורה. זו שנמצאת דלא קדשה קדושת הגוף אלא קדושת דמים:

דף כב.

לא נהנין בה מדרבנן:

ולא מועלין. בה מדאורייתא:

אם עד שלא כפרו הבעלי' עיברה שנתה או נמצא ורוצין להתכפר בדמיהן אותה שעיברה שנתה תרעה ותימכר ואותה שהיא בעלת מום תימכר לאלתר ועושין תמורה כיון דיש בה קדושת דמים ומועלין בה נמי:

מ"ט לא תני. לה כולה מתניתין כהדדי לכולה חמש חטאות המיתות בהדי אלא פליג ותני לה לתלת לחוד דימותו ולתרי לחוד. משום דרישא הני תלת קמאי פסיקא ליה. דבין לפני כפרה ובין לאחר כפרה מיתות:

סיפא לא פסיקא ליה. דהא לפני כפרה ירעו. ומאי טעמא תני לה בתמורה דקאמר ועושין תמורה והדר תני מועלין בה משום אגב דקאי בתמורה ואיידי דתנא תמורה תני ומועלין בה והתם במס' מעילה איכא פירקא דמתחיל נמי ולד חטאת כו'. ואיידי דהתם תני מעילה תנא נמי התם דתמורה:

חטאת שעיברה שנתה. אע"ג דקיימא בעזרה:

רואין אותה כאילו עומד בבית הקברות. מה התם לא מצי כהן אזיל לאייתויי אף הכא נמי לא חזיא להקרבה אלא תרעה:

[אם משכיפרו הבעלים תמות. משמע דקאמר נמי אשעיברה שנתה]:

אי הכי אימא סיפא כו'. [אמר לך ריש לקיש כי קתני תמורה באבדה ונמצא בעל מום ולא אעיברה שנתה. ואי בעל מום למה לי תרעה אלא אעיברה שנתה קאמר תרעה] מדהא קא מיירי בעיברה שנתה אף משכיפרו בעלים תמות נמי מיירי בעיברה שנתה וקשיא לריש לקיש:

אמר רבה תני הכי אם עיברה שנתה [או] אבדה ונמצא בעל מום עובר (או אבדה) [ושאבדה] ונמצאת בעלת מום קבוע אם משכיפרו בעלים תמות דהכא איכא תרתי

לריעותא דאבדה ונמצ' בעל מום הלכך תמות ולא קשיא סיפא נמי דכולה בחדא [מיירי] (איידי ואיהיא ואיהיא) תרעה עד שתסתאב במום קבוע:

דא"כ. דבבעלת מום עובר קא מיירי אמאי קתני תרעה ישמור עד שיעשה מום קבוע (איידי) בעי למיתנא ועוד כיון דההיא שעיברה שנתה אם משכיפרו הבעלים לא תמות אא"כ אבדה ונמצאת בעלת מום לחוד למאי הלכתא קתני לה (א"כ לעיברה) [ההיא דעיברה] שנתה. ל"א ותוב כי קתני תמות באבדה ונמצאת בעלת מום ולא באעיברה שנתה [א"כ] למה תנייה לעיברה שנתה בין הני דמתניתין אלא אמר רבא (הכי קתני) [הכי נמי] שעיברה שנתה ואבדה וכן נמי ההיא דאבדה ונמצ' בעל מום אם משכיפרו הבעלים תמות משום דאית בכל חדא תרתי לריעותא ולא קשיא לריש לקיש והאי דקתני אם עד שלא כיפרו תרעה אעיברה שנתה לחוד קאי ולא אאבדה ונמצא בעל מום:

ומי אמר רבא הכי. דשעיברה שנתה ואבדה דמשום הכי תמות משום דאבדה והאמר רבא אבודה דלילה ונמצא בשחרית לא שמה אבוד דלא מיפסלה באבידה דלילה משום דלילה לאו זמן הקרבה וכן נמי כי אבדה לאחר שעיברה שנתה דלא חזיא להקרבה לא תיפסל בה אבידה:

קסבר רבא. לא דמיא דאבודה דלילה להכי לא שמה אבודה דאותה אבודה דלילה לא חזיא לא לקדושת הגוף ליקרב עצמה בלילה ולא לקדושת דמים למוכרה ולהביא אחרת תחתיה בלילה אבל שעיברה שנתה ואבדה ונמצא נהי דלקדושת הגוף ליקרב עצמה דהא עיברה שנתה לא חזיא לקדושת דמים למוכרה ולהביא בדמיה אחרת חזיא וכיון דבשעת אבידה חזיא לקדושת דמים הלכך פסלה לה אבדה ותמות:

[תנן במסכת יומא מת אחד מן השעירים עד שלא הגרילו עליהן יביא אחר ומזויג לו ואם משהגריל יביא שנים אחרים ויגריל עליהן ויאמר אם של שם מת זה שעלה עליו הגורל לשם יתקיים תחתיו ואם של עזאזל מת כו'. עד והשני ירעה עד שיסתאב ויפלו דמיו לנדבה לפי שאין חטאת הציבור מתה. כדאמר לעיל בפ' יש בקרבנות]:

וא"ר יוחנן. התם בעלי חיים שהיו ראויין ולא אירע בעצמו פסול נידחין מהקרבה וכשהוא מתכפר בשני שבזוג שני מתכפר שלא מת אחד מהן ואידך קמא שמת חברו כיון דעבר זמנו דנתכפרו באחר הוה ליה כי עיברה שנתה וטעמא דציבור דרועה הא דיחיד מתה וקשיא לרבא דאמר שעיברה שנתה ואבדה אם נמצא עד שלא כיפרו הבעלים תרעה והא הכא דאיתיה להאי [קמא] דקאי עד שלא כיפרו הבעלים וטעמא דציבור הוא הא דיחיד מתה אמר לך רבא דחויין לחוד הא משום הכי הוה מיית אי הוה דיחיד דדחוי

הוא לגמרי מהקרבה ואבודין לחוד דלא מסח דעתיה מיניהו דסבר מישתכחי (הילכת') [הלכך] ירעו:
ל"א אלמא הואיל דאי דחיית לה כו'. כלישנא קמא לית ביניהו אלא שינוי לשון:

דף כב:

אילימא אליבא דרבנן דפליגי עליה דרבי במתניתין המפריש חטאת ואבדה והפריש אחרת תחתיה ולא הספיק כו':
השתא אבודה בשעת הפרשה. דימא (בהדא) דאבודה היא בשעת הפרשה דשניה ולא בשעת כפרה ואמור רבנן עליה דרועה דלא שמה אבודה למות אבודה דלילה לא כ"ש:
אלא אליבא דר'. דפליג עלייהו דרבנן קאמר ולא קשיא דע"כ לא קאמר ר' כו':
ואיבע"א לעולם אליבא דרבנן. קאמר:
והכא במאי עסקינן. כגון שנאבדה בלילה ועדיין היתה אבודה ביום בשעת כפרה ואחר [כך] נמצאת:
וע"כ לא קאמרי רבנן אבודה בשעת כפרה מתה אלא היכא דעיקר אבידתה ביום אבל הכא דעיקר תחילת אבידתה בלילה הוה לא מתה אלא רועה:
נקיטינן. דקא מיירי מתניתין אבודה ממש ולא גנובה וגזולה. דאבודה גמירי:
כגון שנחלפה לו אחת חטאת. בתוך עדרו ואינו מכירה או אפילו אחת חטאת באחת של חולין ואינו יודע אי זו היא של חטאת:
או אם (נדחה) [ברחה] אחרי הדלת. ואין אדם רואה אותה:
אבל אבראי. אם ברחה חוץ דאיכא שם אדם דקא חזי ליה:
או דילמא אחורי הדלת דאי מהדר אפיה. בעל הבהמה להתם הוה חזי ליה ואפי' הכי כל כמה דלא חזי ליה (הויא) [חשובה] אבידה וכל שכן אבראי דלא חזי ליה כלל:
ל"א אבל נתחלפה בעדר. דקא חזי ליה אבל אינו מכירה לא הוי אבודה דאמרינן דלמא מידכר סימניה ומוציאה מן העדר ופליג עליה [דר"א]:
אבודה ממנו. שאינו מכירה:
ולא אבודה מרועה. שהרועה מכירה:
[אבודה בכוס. שהיתה אבודה עד שעה שכבר קבלו דמה של חברתה בכוס ואח"כ נמצאת קודם זריקה אי אליבא דרבי יש לומר אבודה בשעת הפרשה חברתה בלבד א"ר מתה אבודה בכוס כ"ש]:
ואי בעי תימא אפי' לר' קא מיבעיא ליה ולא מיבעיא ליה אבידה היא עצמה הבהמה אלא הכי קא מיבעיא ליה כגון שקבל דמה בב' כוסות ואבד אחד מהן ואליבא דמאן דאמר

במס' יומא בפ' הוציאו לו [כוס עושה חברו דחוי דהכי קאמר התם למעלה הוא אומר בשעיר נשיא ואת כל דמו ישפוך ולמטה הוא אומר בשעירת יחיד ואת כל דמה ישפוך: מניין לחטאת שקבל דמה בד' כוסות. ונתן (ד' מתנות מכוס אחד) [מתנה אחת מזה ומתנה אחת מזה] שכולם האחרים נעשו שיריים ונשפכים ליסוד ת"ל ואת כל דמה ישפך אל יסוד יכול לא נתן אלא (מתנה אחת) [ד' מתנות] מאחת מהן שהאחרים נשפכין ליסוד ת"ל ואת (כל) דמו של אותו כוס בלבד ישפוך ליסוד והן האחרי' נשפכין לאמה (לזבל והינו) ואליבא דמאן דאמ' כוס עושה חברו דחוי שאינו נשפך ליסוד אלא לאמה לא תיבעי לך דהאי נמי כי אבד דמי דלא מצי [זריק] ליה כ"ש דהוי דחוי:

כי תבעי לך אליבא דמאן דאמר כוס עושה חברו שירים. היינו ר"א ב"ר שמעון [דאמר מניין שאפי' לא נתן אלא (מתנה אחת) [ד' מתנות] מכוס אחד שכולן נשפכין ליסוד ת"ל ואת כל דמה ישפך והא כת' ואת כל דמו ישפוך ההוא למעוטי שירים שבצואר בהמה דנשפכין לאמה מאי] מי אמרינן כי אמרינן כוס עושה חברו שירים הני מילי כי איתינון לתרויהון דלא נאבד אחד מהן אבל אבד אחד מהן מהניא ביה אבידה והוי דחוי או דלמא לא שנא דאפילו (אבד) [הכי] לא מיפסל אידך תיבעי. ול"א האי נמי קאמר אלא דמשני לשון:

המפריש חטאת ואבדה והקריב אחרת תחתיה ואח"כ נמצאת הראשונה תמות. משום דהויא אבודה בשעת כפרה וכן המפריש מעות לחטאתו ואבדו והקריב חטאת אחר' תחתיה:

ואח"כ נמצאו לאחר כפרה ילכו לים המלח. היינו במקום מיתה:

אבל המפריש מעות לחטאתו ונאבדו והפריש מעות אחרים תחתיהם ולא הספיק כו'. יביא מאלו ומאלו חטאת ששניהם ראויין ליקח מהן שהראשונה לא נאבדו אלא בשעת הפרשה בלבד והשאר המותר מאלו ומאלו יפלו לנדבה:

וכן המפריש מעות לחטאתו ואבדו והפריש חטאת תחתיה ולא הספיק להקריבה עד שנמצאו המעות והרי חטאת בעל מום תמכר ודינו כמעות דלעיל וכן לא שנא הפריש המעות תחילה ואח"כ חטאת ונמצאת בעל מום או הפריש חטאת תחילה ואח"כ מעות או הפריש חטאת ואח"כ חטאת ושניהם בעל מום דהוו קדושת דמים דינן אחד הוא:

המפריש חטאת ואבדה כו'. מחלוקת רבי ורבנן דר' אית ליה אבודה בשעת הפרשה מתה ורבנן סברי אין מתה אלא אבודה בשעת כפרה והוא הדין למעות:

המפריש חטאת ובשעת שחיטה נמצאת שהיא בעל מום מוכרה והיא חולין ויביא בדמיה אחרת ר' אלעזר ב"ר שמעון אומר כו'. מפרש טעמא בסיפא דפירקין משום דפסולי המוקדשין אלימי למיתפס פדיונן:

טעמא משום דיש מותר מאלו ומאלו משום הכי יפלו לנדבה הא הביא מאלו משאינן אבודין ולא נשתייר מהן כלום ולא הביא מאלו מן האבודין ילכו האבודין לים המלח אע"ג דלא הי' אבודה אלא בשעת הפרשה ולא בשעת כפרה אתיא לרבי דאמר אבודה בשעת הפרשה מתה רישא רבנן וסיפא רבי:

הניחא לרב הונא דאמר. לקמן בהא שמעתא[22] הכל מודין. בין רבי ובין רבנן כשנמצאת האבודה והרי שתיהן עומדות תמימין שאם משך אחת מהן מדעתו שלא נמלך איזו יקריב אלא הקריב מדעתו אחת שהשניה מתה לדברי הכל ה"נ סיפא דקא דייקינן הא הביא מאלו ולא הביא מאלו אמאי ילכו לים המלח הנך דנשתיירו משום דמשך אחת מהן מהלין מעות מדעתו והקריבן הלכך ילכו האחרים לים המלח לדברי הכל ומיתוקמא רישא וסיפא כרבנן:

דף כג.

אלא לר' אבא אמר רב דאמר. לקמן נמי הכל מודים [שאם נתכפר בשאין אבודה דאבודה דפיישא מתה על מה נחלקו על נתכפר באבודה ונשתייר' שאינה אבודה]:

דר' סבר מפריש לאבודה. מה שהפריש תחת האבודה דינו כאבוד מה אבודה כשנשתיירה מתה אף שאינה אבודה אם נשתיירה נמי מתה ורבנן סברי מפריש לאבוד לאו כאבוד דמי [אלא אם נשתיירה] שאינה אבודה רועה. וגבי מעות נמי המפריש מעות לחטאתו ואבדה והפריש מעות אחרת תחתיה לאבוד לאו כאבוד דמי סברי רבנן ואע"ג דהביא מאלו ולא הביא מאלו הני שאינן אבודין יפלו לנדבה לטעמיה דר' אבא לא מיתוקמא סיפא דדייקינן מינה הא הביא מאלו ולא הביא מאלו [הנך דאישתיירו ילכו לים המלח] כרבנן אלא כר' רישא סתם לן תנא כרבנן וסיפא כר'. אין:

ומאי קמ"ל הני סתמי דפליג ר' ורבנן. הא בהדיא קתני לה בסיפא דפליגי המפריש כו':

ל"א הניחא לרב הונא דאמר הכל מודים שאם משך אחת מהן מדעתו כדאמרן והקריב שהשניה דפיישא מתה בין אם נשתיירה אבודה בין אם נשתיירה שאינה אבודה [מתה]: סיפא. דדייקינן ילכו לים המלח אתיא כר' וניחא נמי אליבא דרב הונא דאיכא לאוקומי נמי רישא כר' והיכי דמי דאיכא למימר מאי הקריב (דקתני ברישא) [אחרת תחתיה

[22] עד כאן שייך לעמוד הקודם

ואח"כ נמצא הראשנה דקתני לא הפריש ממש קאמר אלא והקריב אחרת תחתיה] לשחיטה מדעתו (ולא הקריב ממש ותמות השניה) [ולא שחטה עד שנמצאת חטאתו האבודה ונתכפר באבודה מדעתו. הראשונה תמות דקתני אההיא ראשונה קאמר דהקריב לשחוטה קודם שנמצאת האבודה להכי קרי ליה ראשונה ותמות משום] דמשך אחת מהן מדעתו ואיכא למימר דאפי' רישא רבי היא וליכא למידק מינה טעמא משום דהקריב דלאו הקריב ממש הוא אלא הקריב לשחיטה. אלא לר' אבא אמר רב דאמר הכל מודים שאם נתכפר כו' לא מיתוקמא סיפא כדדייקינן מינה דילכו לים המלח כלל כרבנן אלא (כר') [לר'] דאמר המפריש לאבוד כאבוד דמי רישא כרבנן וסיפא כר' אין ומאי קמ"ל כו':

גופא אמר רב הונא אמר רב הכל מודין שאם משך אחת מהן והקריב מדעתו שהשניה מתה. דקנסינן ליה הואיל ועבר מדעתו על מה נחלקו על הבא לימלך איזו יקריב דר' סבר לא עשו תקנה בקדשים דלא איכפת לן בההיא דמתה אלא אמרינן ליה לך התכפר בשאינה אבודה דלא איתיליד ביה ריעותא ואבודה מתה דאיתליד ביה ריעותא ורבנן [סברי עשו תקנה בקדשים כי היכי דלא תמות ואמרינן ליה לך התכפר באבוד כו']:

והכי נחלקו במתניתין בבא לימלך כר' דאמר דתמות סבירא ליה דאע"ג דבשעת הפרשה אבודה ולא בשעת כפרה אפי' הכי תמות אע"ג דבא לימלך ורבנן סברי אם בא לימלך לעולם אין מתה השניה ולא משכחת לה דמתה אלא ההיא דנמצאת לאחר כפרה (דהא) [דההיא] נתכפר בשאינה אבודה ונשתייר האבודה הלכך מתה (אלא) [אבל] הבא לימלך לעולם לא מתה השניה משום דאמרינן ליה לך התכפר באבודה משום דעשו תקנה בקדשים:

יאכלו מה ת"ל דכתיב בחצר אהל מועד יאכלוה מה ת"ל דכתיב והנותרת מן המנחה יאכלו אהרן ובניו מצות תאכל במקום קדוש בחצר אהל מועד ולא היה צ"ל יאכלו ולא יאכלוה. אלא יאכלו מה ת"ל שאם היתה מועטת שאם לא היה לו [לכהן] ליכל אלא מעט מן מנחות אוכלין עמה חולין או תרומה כדי שתהא נאכלת מן השבע כדי שיהא באכילתה שביעה וה' דיאכלוה מה ת"ל שאם היתה לו מן המנחות הרבה אין אוכלין [עמה חולין ותרומה כדי שלא תהא המנחה נאכלת מן הגסה לאחר שביעה להכי כתיב יאכלוה היא היא לחודיה] והא הכא אע"ג דכשהיא מרובה אין אוכלין עמה חולין ותרומה כשהיא מועטת עשו תקנה דיאכלו עמה חולין ותרומה אלמא דעשו תקנה בקדשים מאי לאו הא ברייתא אפי' ר' היא דסתמא היא וקשיא לרב הונא דאמר דר' סבר לא עשו תקנה בקדשים לא הא ברייתא רבנן היא:

ור' אבא אמר רב הכל מודים כו'. על מה נחלקו על אם נתכפר באבודה דר' סבר כו' והכי פליגי בהכי במתניתין דר' דאמר תמות קסבר אע"ג דאבדה בשעת הפרשה ולא בשעת כפרה ונשתייר שאינה אבודה. אפי' הכי תמות משום דמפריש לאבוד כאבוד דמי אע"ג דשאינה אבודה נשתייר מתה ורבנן סברי אם נשתייר שאינה אבודה אינה מתה דאין חטאת מתה אלא שנמצא לאחר כפרה דהיינו אם נתכפר באבודה ונשתייר שאינה אבודה אין מתה דמפריש לאבוד לאו כאבוד דמי:

דף כג:

הא נמצא מעיקרא קודם כפרה רועה לא שנא מתכפר כו'. וקשיא לתרוייהו בין לרב הונא בין לר' אבא:

לא הא לא קשיא להו דמילתא דפשיטא ליה לתנא קתני. היינו המפריש חטאתו ואבדה [ואח"כ נמצאת הראשונה] לאחר כפרה דתמות היינו פשיטא ליה ותני תמות. אבל הא דוקיא הא נמצא מעיקרא לא קתני דלא פשיטא ליה דפעמים רועה ופעמים מתה לר' הונא כדאית ליה דכי משך אחת מדעתו השניה מתה ולא רועה. ולרבי אבא כדאית ליה דאם נתכפר בשאינה אבודה שאבודה מתה אע"ג דנאבדה בשעת הפרשת שניה ולא בשעת כפרה אפי' הכי מתה ולא רועה הואיל ולא פשיטא ליה למתני רועה לעולם ולא קתני הלכך לא קשיא:

ל"א הא נמצא מעיקרא רועה הניחא לר' אבא קא מתרץ האי לישנא הניחא דדייקת הא נמצא מעיקרא רועה הני מילי היכא דהקריב אבודה ונשתיירה שאינה אבודה אלא אם הקריב שאינה אבודה ונשתיירה אבודה אמאי רועה מתה איבעי ליה למיתנא:

קסבר ר' אבא. כי דייקינן הא נמצא מעיקרא רועה כגון דהקריב אבודה ונשתיירה שאינה אבודה משום הכי רועה:

אי הכי. דבההיא עסקינן:

מאי אריא דתני מתניתין. הקריב ואח"כ נמצא מתה נתני נמצאה מעיקרא והקריב כו'. וכ"ש הקריב ואח"כ נמצא דמתה:

ההיא דלא פסיקא ליה. דודאי מתה [לא קתני] דהא פעמים מתה פעמים רועה דאם נתכפר באבודה ונשתיירה שאינה אבודה רועה הלכך לא תני לה מתניתין אבל הקריב ואח"כ נמצא דפסיקא ליה דודאי מתה תני לה:

תנן המפריש מעות לחטאתו כו'. (כפירוש דלישנא קמא) [בהילוכא דתנן המפריש חטאתו] דלעיל ובלישנא אחרת מותיב לר' אבא לחוד:

קסבר ר' אבא כי קתני דילכו לים המלח בשהביא משאין אבודין דאבודין נשתיירו:
אי הכי מאי אריא תני כו'. בהילוכא דלעיל [ת"ש השני בשני שעירי יוה"כ קא מיירי היכא דמת אחד מהן משהגריל והביא שנים והגריל עליהן כדאמרן לעיל השני ירעה כו':
ואמר רב דפליג עליה דר' יוחנן. בעלי חיין שאין בהן פסול אינן נדחין וכשהוא מתכפר בשני שבזוג ראשון מתכפר משום דבעלי חיין אינן נדחין ואידך בתרא שני שבזוג שני הוה ליה כמפריש לאבוד תחת ההוא דמת דהיינו אבוד וקתני ירעה טעמא דחטאת דציבור הוא הא דיחיד מתה מאי לאו אפי' הא מתניתין רבנן היא וקשיא לר' אבא דאמר דלרבנן מפריש לאבוד לאו כאבוד דמי ורועה לא ההיא מתניתין ר' היא ולא רבנן. שני צבורי מעות לאחריות שאם יאבד צבור אחד שיתכפרו באחד]:
לאחריות מיבעיא. דשני יפלו לנדבה:
ל"א פשיטא דלרבנן יפלו לנדבה דהשתא יש לומר כו' ואלא לר' אליבא דר' פשיטא ע"כ לא קאמר ר' דמתה אלא במפריש לאבוד אבל באחריות מודה דיפלו לנדבה [דהא ליכא אבוד]:
אלא אליבא דר' שמעון איצטריכא ליה. דאמר כל חמש חטאות מיתות (אפילו) [חדא] חטאת שכפרו בעליה דמהו דתימא ההיא צבור שני דנשתייר ליהוי כמותר חטאת שכפרו בעליה ולימות ולא ליפלו לנדבה דלר' שמעון נדבה במותר חטאת לית ליה קמ"ל ר' אמי דאית ליה:
ומי מצית אמרת דלית ליה נדבה. במותר חטאת:
[והתנן י"ג שופרות היו במקדש [והיה כתוב] עליהן תיקלין חדתין. אינהו הוו לקרבנות של כל השנה תיקלין עתיקין שמי שלא שקל אישתקד ישקול עכשיו ויניח באותו שופר]:
קינין. הן תורין:
וגוזלי עולה. הן בני יונה:
עצים. שמאותן מעות שבאותו שופר קונין עצים לצורך המערכה:
ולבונה. לצורך קניית לבונה:
וזהב. שמהן זהב לצורך כפורת ואיכא דאמרי זהב לכפורת לצורך בדק הבית לכלים המצופים זהב. לשון מורי הגאון:
וששה לנדבה לצורך עולות הבאות מן המותרות שמותרות מדמי חטאת ואשם ושאר קרבנות משימין באותן שופרות וקונין מהן עולה:
[ואין עורה לכהנים דברי ר' יהודה אלא מוכרין אותן ולוקחין מדמיהן עולה:
א"ל ר' שמעון א"כ דאין עורן לכהנים] ביטל מדרשו של יהוידע הכהן דתניא. אשם הוא משמע אשם נאכל לכהנים וכתי' אשם לה' כיצד יתקיימו ב' כתובים הללו:

להביא את שבא ממותר. חטאת וממותר אשם שילקח מהן עולות ויהא בשר לשם כליל ועורות לכהנים ויתקיימו שניהן אלמא אית ליה לר' שמעון נדבה ממותר חטאת ולא איצטריך למימר:
איצטריך סד"א כי אית ליה נדבה לרבי שמעון ממותר חטאת ה"מ בחד סידרא כגון שלא הפריש אלא צבור אחד מעות לשם חטאת וניתותרו מהן:

דף כד.

אבל בתרין סדרי. היינו ב' צבורין ונותר אחד מהן לית ליה:
קמ"ל. ר' אמי דאית ליה:
מפריש לאחריות מיבעי' דרועה. דהכא ליכא אבודה:
אלא אליבא דר' שמעון הא אמר חמש חטאות מתות והאחת מהן חטאת שכפרו בעלים והכא ליכא למימר והא אית ליה לר' שמעון נדבה דאמרינן כי אית ליה הני מילי במותר מעות חטאת אבל הכא דחטאת עצמו נותרה לר"ש ודאי מתה:
אלא אליבא דרבי. קאמר רועה דכי אמר רבי מתה באבודה אבל באחריות ההיא דנותרה רועה:
[ואידך שני שבזוג שני. הוה ליה לאחריות שאם יאבד שני שבזוג ראשון יקרב זה תחתיו וקתני הא דיחיד מתה וקשיא לר' אושעיא דאמר חברתה רועה אמר לך ר' אושעיא רב אומר בעלי חיין (הן) [אינן] נדחין וכשהוא מתכפר כו'. סבר לה כר' יוסי דאמר לענין פסח מצוה בראשון הכא נמי מצוה בראשון והוה ליה אידך שני שבזוג שני מופרש לאיבוד וכל מופרש לאיבוד כאבוד דמי:
והיכא אמר ר' תמות באבוד אבל באחריות דליכא אבוד לא א"ר הלכך הא דיחיד תמות כר' יוסי ולי לא סבירא לי]:
ר' אלעזר ב"ר שמעון אומר אם קרבה שניה. שהביא בדמיה עד שלא נשחטה הראשונה תמות אע"ג שיצא לחולין קס"ד דר' אלעזר ב"ר שמעון כרבי סבירא ליה ומש"ה קאמר קס"ד דכרבי ס"ל משום דר' אושעיא אליבא דרבי קאמר ובעי לאקשויי ליה מרבי דאמר אחת מהן תקרב והשני תמות דכי היכי דסבירא ליה לר' במפריש חטאתו ואבדה הכי נמי סבירא ליה לרבי אפילו (במוכר לאחרים) [במפרשן לאחריות] שכבר כפרו בעלים וכיון דבהא דחולין היא אפ"ה א"ר אלעזר בר"ש הראשונה תמות כ"ש [דאפילו באחריות] היכא דאיפריש ב' חטאות לאחריות דתרוייהו אית להו שם חטאת עליהם שאם נתכפר באחת שחברתה מתה וקשיא לר' אושעיא:

אמר לך לא דלמא. ר' אלעזר בר"ש כאבוה (ר' שמעון) ס"ל דאמר חמש חטאות מתות כו'. וחטאת שכפרו בעלים [בכלל] ואנא לא אמרי אליבא דר"ש אלא אליבא דרבי:

ל"א. והא הכא ליכא למימר מצוה בראשון להכי שניה מתה אלא הכא אפילו ראשונה מתה אלמא אלימא קדושת דמים (הא) [דהאי] בעלת מום דלית בה אלא קדושת דמים נדחית ואע"ג דנפדית מתה מאי לאו אפילו רבי דאמר והשניה תמות סבר ליה נמי בהא דמתה וכ"ש באחריות לא:

לא סבר לה כרבי בהא אלא ר' אלעזר בר"ש סבירא ליה כאבוה כדאמרן:

אין מרגילין. ביו"ט לפשוט עור בהמה שלם לצורך מפוח ולהכי קרי ליה מרגילין דדרך הרגלים מתחילין לפשוט עור לשום אותו צורך וביו"ט אסור דקא טרח ביה טרחא יתירא:

ר' אלעזר בר"ש אמר. אפילו נשחטה בעלת מום קודם זריקת דם של תמימה ובשר בעלת מום בקדירה ונזרק דמה של תמימה קודם שנאכל הבשר של בעלת מום תצא לבית השרפה אלמא לר"א בר"ש אע"ג דשחטה לבעלת מום דהיינו פסולי המוקדשין בקדושה קאי אע"ג דנפדה אי נזרק דמה של תמימה קודם אכילתו תצא לבית השרפה:

ונוקמה אידי ואידי. לבכור ולפסולי המוקדשין כב"ש ונימא כי היכי דסבירא להו בבכור דאע"ג דשחטיה בקדושה קאי ואין נוהגין בו בזיון להרגילן הכי נמי סבירא להו בפסולי המוקדשין:

דלמא ע"כ לא קאמר ב"ש כו'. אלא בפסולי המוקדשין דאלימי למיתפס פדיונן שקדושתן על פדיונו והן יוצאין לחולין אבל בכור לא דכתיב ביה לא תפדה:

ולית ליה לר"א בר"ש כל פסולי המוקדשין נמכרין באיטליז דנוהגין בזיון למוכרן בשוק מ"ט משום דכיון דשרית ליה לנהוג בהן כמו שירצה לשוקלן ולמוכרן בשוק מוסיף ופריק אותו ביוקר הכא נמי כיון דשרית ליה דמרגיל מוסיף ופודן ביוקר:

אמר רב מרי. לית ליה לר' אלעזר הא מ"ט דמה שמשביח בעור פוגם בבשר הלכך לית ליה:

במערבא אמרי משה"ה אסור דנרא' כעובד עבודה בקדשים:

ור' יוסי בר אבין אמר משה"ה אסר דאי שרית להרגיל פעמים שאין מצויין שם נפחין שקונין העורות לצורך מפוחין ומשהין אותן ומגדלין מהן עדרים וגזירה שמא יבואו בהן לידי תקלה שיעבדו בהן הלכך גזרו דאין מרגילין בפסולי המוקדשין ולא אתו למישהינהו:

הדרן עלך ולד חטאת

דף כד:

כיצד מערימין על הבכור כו'. דלא קדיש בכור עד דמקדיש ליה יציאת רחם אבל עד שהוא במעי אמו יכול לשנותו לדבר אחר:

והשני ימכר לחייבי עולות ודמיו חולין משום הכי ימכר לחייבי עולות[23] דילדה זכר סתם אם תהא עולה ועוד אין ידוע על איזה אמר הלכך שני ימכר לחייבי עולות [ומשום הכי] דמיו חולין דמ"מ לא הקדיש אלא אחד:

[ילדה ב' נקבות. דינו כב' זכרים:

מותר להטיל מום בבכור קודם שיצא לאויר העולם. כגון אם יצא אזנו קודם או שפתו והטיל בה מום קודם שיצא רוב ראשו יקרב עולה:

עולה אין. כלומר לשם עולה דחמירה קדושתה מבכור יכול לשנותו אבל שלמים דגריע קדושה מבכור דנאכל לישראל לא יקרב וכ"ש להטיל מום דקא משוי ליה חולין דאסור:

קסבר רב יהודה. מתני' דדייקינן מינה דלשם עולה אין לשם שלמים לא:

בזמן בהמ"ק קיים. וכי קאמינא דמותר להטיל מום בזמן הזה אמינא:

ואימא הכי נמי. דמש"ה ליגזר דלא:

אפ"ה הא עדיפא. להטיל בו מום דאי לא שדי ביה מום דלמא אתי לידי גיזה:

ל"א הא קמ"ל רב יהודה. דחסירא עדיפא דלא ליתי כו':

אם נקבה זבחי שלמים. אמאי איצטריך למימר נקבה ליהוי חולין נקבה מי מקדש בבכורה] אלא סיפא דקתני ילדה נקבה תמימה תיקרב שלמים בבהמת הקדש קתני דאם הקדיש בהמה מעוברת ואמר ילדה נקבה תהא שלמים הויא שלמים קסבר עובר לאו ירך אמו הוא (ל"א כלישנא קמא) [אמרי הא בהמה מבכרת מאי היא אי דהקדש היא אמאי והשני ימכר האיך דהקדיש עולה כו']:

סיפא אתאן [כאן יש כשתי שורות חלק] לבהמת חולין. וכגון דלא ידיעה אהי זכר מינהו אמר עולה הלכך שני ימכר לצרכי עולות ודמיו חולין כדאמרן לעיל:

ל"א זכר בתרא חולין בעלמא הוא אלא משום דלא ידעינן הי נפקא ברישא הלכך השני ימכר לצרכי עולה ודמיו חולין דמכל מקום לא היה דעתו לעולה אלא על האחד:

דף כה.

קסבר בהווייתן הן קדושים. בשעה שנולדין ובאותה שעה (סבר) [כבר] ניכרין הן טומטום ואנדרוגינוס ואינן קדושים דאי ס"ד עודן במעי אמן הן קדושין כו':

[23] נראה דצ"ל דהא אם זכר עולה סתם אמר ואין ידוע כו'.

והאי דאמר דבהוייתן הם קדושים אתיא לאפוקי מהדין תנא דתניא אילו נאמר אך בכור לא יקדיש האי קרא דכתב אך בכור אשר יבוכר וגו' כלומר אילו נאמר אך בכור אשר יבוכר לה' בבהמה לא יקדיש (איש) ולא נאמר [איש] אותו הייתי אומר הכתוב משמע שבכור אדם לא יקדיש הקדש שהייתי אומר אך בכור אשר יבוכר לה' היינו בכור אדם (בבהמה) לא יקדיש לגמרי לכך נאמר לא יקדיש אותו דבכור בהמה לא יקדיש דמוקדש ועומד הוא אבל מקדיש שאר הקדשות של בהמה:

ועדיין אני אומר. בכור אדם מקדיש הקדש ולא פשוט:

בבהמה. בבכור בהמה עסקתי ולא באדם כלומר (תו) הכתוב [בבהמה] שאינו מדבר בבכור אדם אלא בבכור בהמה אבל אדם מקדיש הקדש בין בכור בין פשוט:

יכול לא. יהא רשאי לקדשנו הבכור לקדושה אחרת אפילו כשהוא עדיין בבטן אמו:

ת"ל אשר יבוכר משביכר לה'. [כלומר אי אתה מקדישו [משנולד] אבל אתה מקדישו בבטן אמו לקדושה אחרת יכול אף וולד כל הקדשות יהא יכול להקדישו במעי אימן לשנותו מקדושת אימן כמו עובר בכור:

ת"ל אך. מיעט אלמא סבירא ליה דוולדי קדשים במעי אימן הן קדושים ונתפסין בקדושת אימן או דלמא בכור עדיף]:

דכל פורתא דקא נפיק. קאי במילתיה בעיקר קדושתו של בכור עצמו:

ל"א עולה הוי שכן קדושה חמורה וחיילא עילויה או דלמא בכור הוי שכן קדוש מרחם משא"כ בשאר קדשים וחמור:

אמר על הלקט. על השיבלין שלקט בשעת נשירתן רובן לארץ דעיקר דין לקט היינו אותו שנשור לארץ ואמר יהא הפקר:

לקט הוי שכן קדוש בידי שמים שצוהו להיות לקט או דלמא הפקר הוי שכן יפה כחו שזוכה בו בין עניים בין עשירים:

[ואמר אביי דברי הרב קודמין. גזרת שמים והוי לקט הכא נמי גבי בכור דברי הרב קודם והוי בכור]:

מתני' האומר ולדה של זו עולה ואח"כ אמר יהא אמו שלמים דבריו קיימין הואיל וקודם הקדיש הולד עולה אבל אמר תחלה היא שלמים ואח"כ אמר ולדה עולה הרי זו ולד שלמים דעובר ירך אמו הוא ונתפס בקדושת אמו:

ור' יוסי אמר אם לכן נתכוין מתחלה לומר קודם ולדה עולה והיא שלמים ורצה להקדיש שניהם כך אע"ג שטעה ואמר תחלה היא שלמים שלא מדעתו הואיל ורצה להקדיש שניהם ואי אפשר לפה לקרות ב' שמות כאחד שלא יקדים זה לזה אע"פ שטעה ואמר

קודם היא שלמים כיון שלא נתכוין מתחלה לכך דבריו קיימין אבל אם משאמר תחלה במתכוין הרי זו שלמים ונמלך ואח"כ אמר וולדה עולה לא אמר כלום [אלא הרי זו וולד שלמים]:

גמ' מ"ט קסבר. אם שיירו לולד משוייר שאם נתכפר (באימה) [בבהמה] ונשתייר בנה. הוי משוייר. ולא חשיב כולד חטאת דימות אלא שכיון דהוי מעוברת קודם הקדישה דמי כמי שהקדיש עובר לבד ואמו לבדה דעובר לאו ירך אמו הוא אלא משוייר דלא ימות אלא ירעה דדינו כמפריש ב' חטאות לאחריות דהשניה רועה:

ואם איתא דשיירו משוייר. אמאי קרו ליה ולד שלמים כלומר דקדושה על ידי אמו הרי זה שלמים מיבעי ליה כלומר דקדוש על ידי עצמו אלא כיון דאמר הרי זה ולד שלמים ש"מ דעובר ירך אמו ואם שיירו אינו משוייר:

א"ל ר' טבלא בר מיניה דההיא דתני תנא כו'. ומיהא לא קשיא אם היתה עוברה זכה לו גט שיחרור והוה ליה כמשחרר חציו דקנה חציו בן חורין והכא נמי כי אמר לה ולדך בן חורין נעשה כמקנה לה לשחרור אחד מאבריה וגיטו וידו של ולד באין כאחד. דיש לה רשות לאמו לעצמה שמקבלת לו גיטו וליכא למימר מה שקנתה שפחה קנתה רבה דהא יש בה קצת שחרור [אלא אי אמרת כו'. מי זכיא ליה לקבל גיטו:

דף כה:

והתניא [נראין] דברים שהעבד מקבל גיטו של חברו מיד רבו של חברו. דכיון דליתיה עבדו של נותן הגט הלכך יכול לקבל ממנו וזוכה בו לחברו אבל לא מיד רבו של עצמו לצורך חברו אם היו שניהם של אדון אחד משום דיד עבד כיד רבו דמי דמה שקנה עבד קנה רבו ואי אמרת אם שיירו משוייר ועובר לאו ירך אמו הוא א"כ לא נעשה כהקנה לה אחד מאבריה ואמאי זכת' לו אלא מדא' אם היתה עוברה זכתה לו ש"מ דעובר ירך אמו הוא וקשיא לר' יוחנן:

משום שנאמר האשה וילדיה. כלומר שהרי דהולד הולך אחר האשה והרי הוא כמוה:

מאי ת"ל לרבנן כלומר מה ראייה הוא הכתוב לרבנן אדרבה קשיא להו אלא לר' יוסי הגלילי מסייע:

מאי לאו תנאי היא כו'. (כיון) דמצאו חי]:

אינו נאכל אלא לזכרי כהונה כו'. כלומר שיש עליו כל דין חטאת:

מאי לאו בהא פליגי. דת"ק סבר אם שיירו אינו משוייר אלא ירך אמו ודינו כאמו ותנא בתרא סבר אם שיירו לעובר שאם רצה להקדיש לו בפני עצמו לשם זבח אחר היה יכול

ולאו ירך אמו הוא ולא הוי דינו כאמו וא"ד איפכא דת"ק סבר אם שיירו משוייר דיכול להקדישו בפני עצמו לחטאת הלכך דינו כחטאת ואידך תנא סבר אם שיירו אינו משוייר: ואיבעית אימא לא קשיין. הא דמשוי ליה דינו כאמו מיירי דנתעברה ולבסוף הקדיש כיון דהיה יכול להקדיש עובר לחוד ואימיה לחוד יש לו דין חטאת ואידך תנא דלא משוי דינו כחטאת מיירי בהקדישה ולבסוף נתעברה כיון דבשעת הקדש ליכא עובר דמצי מקדיש ליה הלכך לא הוי דינו כאמו:

[דלמא היינו טעמא דר' יוחנן דאמר רצה בה מתכפר רצה בולד מתכפר דאדם מתכפר בשבח הקדש דהיינו ולד:

א"ל רב המנונא ר' אלעזר תלמיד דר' יוחנן הוה ויתיב קמיה. וקא מותיב ליה היא שלמים ולדה עולה (תמורת שלמים דולד):

ולא אהדר ליה האי שינויא. אלא א"ל ר' טבלא בר מינה דההיא כו':

ואת אמרת כו'. אלא מדלא אהדר ליה הכי ש"מ דטעם דר' יוחנן משום דאם שיירו משוייר הוא:

מתני' ה"ז תמורת עולה ותמורת שלמים ה"ז תמורת עולה דברי ר"מ. דקסבר תפוס לשון ראשון:

ר' יוסי אומר אם לכן נתכוון מתחלה. שתהא תמורת שניהם אע"ג דלא אמר ה"ז תמורת עולה ושלמים אלא אמר ה"ז תמורת עולה (ותמורת שלמים) [ושלמים] הואיל ואי אפשר כו' דבריו קיימין ותימכר ויביא בדמיה חציה תמורת עולה ובחציין תמורת שלמים:

אם משאמר תמורת עולה ואחר כך נמלך ואמר כו'. הרי זו תמורת עולה בלבד תרוייהו קדשי. ותמכר ותביא בדמי חציה תמורת עולה ובדמי חציה תמורת שלמים:

דף כו.

לישנא אחרינא שניה נמי חיילא ור' יוסי סבר אי אמר תמורת עולה ושלמים ולא אמר תמורה נמי אשלמים הוה אמינא קדושה לשם תמורת שלמים [ואינה קריבה קמ"ל דמשו"ה קאמר נמי תמורת שלמים] (ואין קרי' דמיה לתמורת שלמים כיון דלא אמר תמורה נמי אשלמים) דליקרב נמי אשלמים ל"א מפרש כלישנא קמא טעמא דר' מאיר ור' יוסי:

אלא בדין הוא. דתמורת עולה ושלמים בעי מימר ובהכי סגי אלא כיון דאמר תמורת עולה תמורת שלמים משום הכי בדקינן ליה כו':

והתניא. סיועא:

הרי זו תמורה עולה כו'. ר' יוסי היינו חכמים דכיון דאמר דבריו קיימים הכי נמי דסבר דתימכר ויביא כו' אין ודאי כרבנן והא קמ"ל דמאן חכמים ר' יוסי:
ת"ר האומר בהמה זו חציה תמורת עולה כו'. (הילוכה) [פירושא] כברייתא דלעיל דחכמים היינו ר' יוסי אלא שמקצר הברייתא:
כולה תקרב עולה. דכיון דאמר חציה עולה תפסה קדושה בכולה דברי ר"מ דהכא אמרינן ודאי תפוס לשון ראשון ור' יוסי אמר תמות דחיילא קדושת שניהם עליה וכיון דאינו מחוייב חטאת (והוי כחטאת שמתו בעליה) [הוי כחטאת שכיפרו בעליה] שכמו כן נשתייר זה שאינו צריך לו דאינו מחוייב חטאת הלכך תמות:
ומודין באומר חציה חטאת תחלה ואח"כ חציה עולה שתמות דאפילו לר"מ דאמר תפוס לשון ראשון כיון דאמר תחלה חציה חטאת והיא אינו מחוייב חטאת הוי כחטאת שכיפרו בעליה תמות:
מהו דתימא היינו טעמא דר"מ. דאמר תקרב עולה דקסבר חטאת (מעוברת) [מעורבת] קריבה כשאמר חציה עולה וחציה חטאת ואפילו כי אמר כו':
קדושה ואינה קריבה ותימכר ויביא בדמי חציה עולה ובדמי חציה שלמים ועושה תמורה. משום דזכר הוא דחזי לעולה לקדושת הגוף:
עושה תמורה ותמורה כיוצא בה. דתימכר ויביא בדמי חציה תמורת עולה ובדמי חציה תמורת שלמים. מני ר' יוסי היא. דאמר דבריו קיימים:
פשיטא. דודאי ר' יוסי היא:
דמהו דתימא תמורתה תיקרב. דאתמורה לא הזכיר בה לא עולה ולא שלמים אלא אמר הרי זו תמורת זו:
קמ"ל. דלא קרבה דמאי שנא היא דלא קרבה משום דהויא לה קדושה דחויה מהקרבה דיש לה ב' שמות תמורה נמי אתיא מכח קדושה דחויה ולא קרבה:
[הקדיש חציה. חלקו וחזר ולקח חציה אחר מחברו והקדיש קדושה ואינה קריבה משום דבשעה שהקדיש חלקו לא היתה כולה שלו ולא תפס לה קדושת הגוף]:
ועושה תמורה. והא ראויה היא לשם זבח שירצה ותמורתה כיוצא בה ותימכר ויביא בדמיו כו':

דף כו:

ש"מ בעלי חיים. שאין בהן מום נדחים מהקרבה:
וש"מ קדושת דמים מדחה. דהא בהמה קדושת דמים היא ומדחה הקרבה. וש"מ דחוי מעיקרא. כגון זו שנדחית מתחלה בשעה שהקדיש חלקו שלא היתה ראויה להקרבה הוי

דחוי דאע"ג דלא נראית מעולם להקרבה ואע"ג משעה שהקדישה הוי דחוי דסד"א דנראה ונדחה שוב אינו נראה אמרינן אבל דחוי מעיקרו לא הוי דחוי לגמרי קמ"ל דחוי דחוי:
דברי הכל עולה אפילו לר' יוסי דחציה מעשר לא קדיש דמעשר אינו קדוש אלא בשעת יציאתו מתחת השבט העשירי:
אבל היכא דאמר חציה תמורה וחציה מעשר. דלא אמר כראוי לא על תמורה ולא על מעשר דאין אדם אומר הרי זו תמורה [סתם] אא"כ אמר תמורה [תחת] זו וכן אין אדם יכול לומר הרי זה מעשר אלא בשעת יציאתו מן הדיר:
והיכא דאמר סתם הכי חציה תמורה וחציה מעשר מאי לשום איזה יקרב תמורה יקרב שכן נוהגת כו':
שכן מקדש לפניו ולאחריו. כדתנן קרא לתשיעי עשירי כו' שלשתן מקודשין:
נמלך[24] פשיטא דתפוס לשון ראשון:
לא נצרכה. אע"ג דנמלך בתוך כדי דבור בכדי שאילות שלום[25] הרב לתלמיד מהו דתימא כדבור דמי והאי דשתק ונמלך דעיוני קא מעיין הוא מה היה דעתו לומר כדי לשתף עם עולה וליהוי דבריו קיימין דליהוי תמורה עולה ושלמים קמ"ל דלא:
מי שאמר על בהמה אחת הרי זו תחת זו או תהא זו תמורת זו או זו חלופי זו הרי זה לשון תמורה. דתמורה וחליפין כתיב בפירוש לא יחליפנו ולא ימיר אבל אמר זו תהא מחוללת על זו אין זו לשון תמורה ולא לקי:
ואם היה הקדש בעל מום. ואמר זו מחוללת על זו:
יצא לחולין. ונכנס זו תחתיו דהרי זו מחוללת על זו משמע תצא ותכנס זו ובודאי כשהקודש הוא תם וראוי להקרבה ואמר הרי זו מחוללת על זו אין בדבריו כלום ולא יצא הקודש לחולין אבל כשהוא בעל מום יוצא לחולין ונכנס זה תחתיו:
וצריך לעשות לו דמים. לקודש כדי שיהא זה שנכנס תחתיו שוה לו בדמים שלא יתאנה הקודש:
אי דתחת לישנא דאיתפוסי. בתמורה משמע:
[ורמינהו בקדשי בדק הבית אם אמר תמורת זו חליפי זו דהיינו לשון דאיתפוסי בתמורה לא אמר כלום דקדשי בדק הבית אין עושה תמורה אבל אם אמר זו תחת זו או זו מחוללת על זו דבריו קיימין דאין זה לשון תמורה אלא לשון אחולי תצא זו ותכנס זו ואי ס"ד דתחת לישנא דאתפוסי בתמורה הוא]:
מאי שנא רישא [דאמר לא אמר כלום] ומאי שנא סיפא דאמר דבריו קיימין:

[24] גיר' רבינו היה בכאן פשיטא וכו' א"ר פפא לא נצרכא כו' וכדלעיל (דף כה סע"ב) ועי' בשיטה מקובצת אות ב'.
[25] עי' ב"ק עג: וצ"ע וע"ע בתוס' לעיל דף כה: ד"ה לא נצרכא ובש"ך חו"מ סימן רנה ס"ק כה.

ל"א קדשי בדק הבית מי תפסי פדיונן כלומר מי תפסי תמורתן:

דף כז.

משמע לישנא דאתפוסי. בתמורה דכתיב ואם תחתיה תעמוד הבהרת. כלומר שבמקומה עומדת [אף] בהמה זו של קודש במקומה בקדושתה ותופסת אחרת בקדושתה כדכתיב והיה הוא ותמורתו יהיה קודש:
ומשמע לישנא דאחולי. שמוציאו מקדושתו ונכנס זה במקומו כדכתיב תחת הנחשת שגזלו אביא זהב במקומו הואיל וכן כו':
אמר רבא אפילו בקדשי מזבח הוי לישנא דאחולי כגון שהיה הקודש בעל מום [בהכי] סבירא ליה לרבא דהא ואם היה קדש בעל מום משמע נמי (אחולי) [ארישא קאי אמר ה"ז תחת זו] שהרי לא מצינו תחת גבי תמורה:
הניח ידו על הקדש בעל מום. ואמר תהא זו של חולין תחת זו של קדש (שירי) [שיתחלל] עליו חול היינו משמע לישנא דאחולי שיצא של קודש ויכנס זה במקומו:
אם הניח ידו על זו של חולין ואמר תהא זו תחת זו. הוי האי בעל מום קודש ולא יצא לחולין וזה תמורתו:
מי אמרינן לאתפוסי. בתמורה קאמר ולקי תרי מלקיות:
או דלמא כל היכא דאיכא היתירא דיכיל לאחולי דלית ביה לאו ועביד איסורא להמיר:
מי אמרינן מה תמימה תחת תמימה קא אמר. לאתפוסי תמורה דכיון דשניהן תמימות על איזו שמניח ידו מתפסת בתמורה:
ובעל מום [דחולין]. תחת בעל מום דהקדש:
ובעל מום. דחולין תחת תמימה דהקדש דהיינו טוב ברע או רע בטוב ואתרוייהו לקי:
ואת"ל היכא דאיכא קצת למיעבד בהיתירא לא עבד כולה באיסורא ולאחולי הוא ולא לקי אלא חדא:
היו לפניו ג' בהמות של קודש ואחת מהן בעלת מום כו'. מי אמרי' מתמימה תחת תמימה לאתפוסי:
תמימה דחולין נמי תחת בעל מום. דקודש לאיתפוסי דאזלינן בתר רובה:
או דלמא הכא נמי אמרי' כל היכא כו'. כיון דאכתי גברא לא אתחזק תלתא זימני באיסורי למעבד תמורה אמרינן לא שביק התירא אלא לאחולי הוא:
בעי רב אשי היו לפניו כו'. ל"א בעי אביי היו לפניו כו' או דלמא תמימה תחת תמימה לאיתפוסי דחזיא תמימה דקודש להקרבה הלכך תפסה תמורה אבל תמימה תחת בעל מום של קודש דלא הויא בעלת מום לא תפסה תמורה אלא לאחולי הוא:

ואת"ל הכא כיון דבעי למימר בפירוש חדא לאיתפוסי וחדא לאחולי ולא אמר תרוייהו תפסו דתרויהון כי הדדי אנח ידיה על הנהו דחולין דאי לאחולי איתבעי ליה לאתנוחי ידיה על ההיא בעלת מום כדאמרינן לעיל הניח ידו על הקודש חולין מדלא אתנח ידיה עלה אלא על תמימה דחולין ש"מ תרוייהו תפסן:

אלא היו לפניו ב' בהמות של קודש ואחת מהן בעלת מום ושלש בהמות תמימות [של חול] והניח ידו על בהמה תמימה של חול ואמר הרי אלו תחת אלו והכא המיר ב' תמימות של חולין בתמימית אחת של קודש וכדתנן בפ"ק ממירין אחד בשנים כו':

מי אמרינן מדהני תרתין בהמה תמימה של חולין לאתפוסי בההיא תמימה דקודש ההיא תמימה שלישית של חול לאתפוסי תחת בעלת מום דקודש או דלמא לאחולי הוא והדין דלא אתנח ידיה על ההיא תמימה דקודש דבהדי בעלת מום ולא על בעלת מום נמי דהכי הוה דיניה אי הוה לאחולי האי דלא אתנח משום דקסבר רובה עדיף מוטב להניח על הרוב שלש ולא על השתים אבל מכל מקום דעתו לאחולי תיבעי. [רמויי רמי] חדא להדי חדא כלומר אם חיבר כל אחת של הקדש כנגד אחת של חולין והנהו חולין כולן תמימין וחדא דהקדש בעלת מום ואמר אלו תחת אלו מאי מי אמרינן כיון דרמי חדא להדי חדא מעשיו מוכיחין דתמימה כנגד תמימה לאתפוסי ובעל מום כנגד תמימה לאחולי או דלמא לא משגיחינן ארמויי אלא בתר דבורא אזלינן דאמר הרי אלו תחת אלו והאי משמע נמי דאמר אתמימה דחולין וליהוו כולהו לאיתפוסי:

ל"א או דלמא בתר רובה אזלינן דהנהו דחולין הוו רובה ואהנהו אנח ידיה וליהויין כולהו לאיתפוסי תבעי:

יוצא לחולין דבר תורה. משום דכי אמר בלשון תמורה אינו יוצא לחולין אלא הוא ותמורתו קודש אבל כשאמר הרי זו מחוללת שלא אמר בלשון תמורה:

יוצא לחולין דבר תורה. כפסולי המוקדשין דניכרין וצריך לעשות לו דמים כדאמרן לעיל מדבריהן של חכמים שדברי תורה אין אונאה להקדשות דעמיתו כתיב למעוטי דהקדש במאי פליגי אי נימא אאונאה אדין אונאה. ל"א קאמר בפירוש דטעו בשתות דהיינו דין אונאה דחייב להחזיר לו בהא נימא ריש לקיש דבר תורה והתנן כו':

דף כז:

ואלא דטעו בכדי ביטול מקח ביותר משתות בהא נימא ר' יוחנן מדבריהם ולא דברי תורה הא איתמר ר' יונה אמר אהקדשות האי דבעי למימר לקמיה דביטול מקח יש להן דבר תורה:

ור' ירמיה אמר אקרקע. יש להן בטול מקח ותרוייהו משמיה דרבי יוחנן אמרי בטול מקח יש להן. דבר תורה:

ואיפוך. דר' יוחנן דאמר מדבריהם תריץ ליה כריש לקיש ודריש לקיש כר' יוחנן ולא קשיא לך:

ומי מצית אמרת איפוך. הניחא למ"ד לר' יוחנן דאמר דהקדש יש להן ביטול מקח וכ"ש אקרקע איצטריך למימר איפוך אלא לר' ירמיה אקרקע יש להן ביטול מקח ולא אהקדש היכי אפיך לה:

אלא לא תיפוך. ור' יוחנן מדבריהם קאמר יש להן ביטול מקח ולא מדאורייתא לדברי רבי ירמיה:

לימא קא מיפלגי. ר' יונה ור' ירמיה בדשמואל דאמר שמואל הקדש שוה מנה שחיללו על שוה פרוטה מחולל:

דר' יונה לית ליה דשמואל. דקסבר בטול מקח יש להן והאי שחיללו על פרוטה היינו טפי מבטול מקח ור' ירמיה אית ליה:

ואב"א לעולם. כדאמר מעיקרא דאאונאה פליגי אשתות ולא תיפוך ודקא קשיא לריש לקיש ואלו דברים שאין להם אונאה הקדש סבר לה דאין להן אונאה כדרב חסדא דאפילו פחות מכדי אונאה חוזר ל"א במאי קמפלגי ר' יוחנן וריש לקיש בדשמואל לר' יוחנן דאמר אחד זו ואחד זו דבר תורה לית ליה דשמואל כדמתרצינן איפוך ואב"א אפילו רב אית ליה דשמואל ואמר לך רב אי דקא מכוין לכתחלה לאחולי בכך בשוה פרוטה [מתחלה שפיר] (מיתחיל) אלא שאני הכא במתני' באומר זו מחולל על זו דלא קא מכוין לאחולי בפרוטה הלכך קאמר וצריך לעשות לו דמים דבר תורה:

ואב"א דכ"ע לית להו דשמואל ופליגי בכדי אונאה כו':

לא שנו. דצריך לעשות לו דמים כדי שלא יתאנה הקדש אלא שלא נישום הקדש בשלשה כשאמר זו מחולל על זו אבל נשום בשלשה אינו חוזר ואין צריך לעשות לו דמים שוב:

והאמר רב ספרא היכא אמר מאה עדים כתרין. כלומר [אם] (אין) מכחישין מאה עדים שני עדים חשובין הללו שנים כאותן מאה שאין מאמינין לאלו יותר מאלו הואיל [ואין] מזימין אותן:

אבל לענין אומדנא אזלינן בתר רוב דעות. אע"ג דנשום בשלשה לכתחלה:

ותו אפילו לא הויא אלא תלתא ותלתא. ותלתא בתראי מטפן בשומא מי לא אזלינן בתר בתרא אלא עולא דאמר אבל נישום בשלשה אינו חוזר סבר לה כר' יוחנן כו':

ל"א. לא אמרן דצריך לעשות לו דמים שוב אלא דשמוי לכתחלה בתרי אבל דשמוי בתלתא אע"ג דאתאן בי מאה ומטפו [לא הדרי ולא אמרי'] (לאהדר אמר) דהני תלת לא ליהוי עדיף שומייהו מדתרי (אלא אי) [ואי] אתו אחריני ומטפו ליהדר קמ"ל דלא הדר כיון דשמוי בתלת (הני והאמר רב ספרא אפילו למ"ד כו'):

הרי זו תחת חטאת או תחת עולה ואין לו לא חטאת ולא עולה עדיין לא אמר כלום:

[ואם אמר] תחת חטאת או תחת חטאת שיש לו בביתו דבריו קיימין:

דאי ר"מ האמר אין אדם מוציא דבריו לבטלה. וגמר ואמר לשום דמיו הכא נמי סבירא ליה דתימכר:

טעמא דאמר על בהמה טמאה דעל בעלת מום. ימכרו לאלתר בלא דעתיה משום דהא מסאבי וקיימי אבל מפריש נקבה לאשם בעיא מומא קודם שתמכר:

ל"א אבל אמר על נקבה הרי זו לעולה קדשה קדושת הגוף לעולה ותמכר ועושה תמורה מגו דחזיא לגופיה לשלמים:

ודלא כרבי שמעון בן יהודה. דאמר לעיל בפרק אלו קדשים אף לעולה אין עושין תמורה דלית ליה מגו ולית ליה שם עולה על אמו:

הדרן עלך כיצד מערימין

דף כח.

אוסרין למזבח בכל שהן. שאוסרין כל הבהמות שנתערבו בהן אפי' הן ריבוא:

והטרפה. כגון שניקב הוושט ואחר כך הבריא [העור] (העוף) עליו ואח"כ[26] נתערבה באחרות:

בחטאות מתות. באותן חמש חטאות שמתות:

וקשיא לן מאי קאמר. פשיטא דכי נתערב זבח אחד בחטאות מתות דכולן ימותו הואיל ורובן מתות:

אלא הכי קאמר כל הזבחים כשרים שנתערב בהן אחת מחטאת מת אפי' אחת בריבוא כולן ימותו דלא בטלה ברובא:

הני מילי מידעם דאסור בהנאה. דהני חמש חטאות ושור הנסקל אסורין בהנאה:

אבל כי מתערב מידי דלא אסור בהנאה. כגון הני דמתניתין האתנן והמחיר והכלאים והטרפה לא להכי איצטריך מתניתין:

[26] לכאורה צ"ע דאמאי לא מפרש רבינו כדאוקימתא דהש"ס דזבחים ע"ד והובא ברש"י כאן במתני' והא דלא אמר בגמ' כדמתרץ רבינו ז"ל דא"כ מקרי נבילה ולא מקרי טרפה ומצוה ליישב.

והא נמי תנינא בסיפא דההיא דכל הזבחים נתערבו בהן רובע ונרבע ברובע על פי עד אחד או ע"פ הבעלים דאינו חייב מיתה קא מיירי ואינו אסור בהנאה:
ימכרו כולן ויביא בדמי יפה שבהן מאותו מין. כלומר אם נתערבו בעולות ובאשם ובשלמים ובחטאת ימכרו אותן[27] ממין כדי לפטור חובתו אבל הן עצמן לא יקרבו אע"ג דרובע ונרבע לא אסור בהנאה אלמא אע"ג דאינן אסורין בהנאה לא בטלי ברובא:
ואמר לי רב שימי. להכי איצטריך למימר הכא והכא דחדא בחולין מתניתין דהכא מיירי [שנתערבו בחולין והא כל הזבחים מיירי] שנתערבו בקדשים וצריכי דאי אשמעינן גבי קדשים משום הכי לא בטלי דמאיסי רובע ונרבע למיהוי קדשים אבל גבי חולין ליבטלו להכי איצטריך מתניתין:
ובחולין נמי תנינא ואלו אסורין ואוסרין בכל שהן יין נסך כו'. דלא בטלי נמי בחולין אפי' הכי צריכא עלייהו מתניתין דאי מהתם הוה אמינא היינו טעמ' דלא בטלי ברוב חולין משום דאיסורי הנאה נינהו הנך כולהו יין נסך כו'. אבל הכא ליבטלי דלאו אסירי בהנאה להכי איצטריך מתניתין דלא בטלי:
ואי אשמעינן. הא מתניתין לחוד הוה אמינא היינו טעמא דלא בטלי בהנך חולין דבעי להו לגבוה ומאיסי [אבל] להדיוט אימא אפי' איסורי הנאה ליבטלו ברוב להכי צריכא ואלו אסורין כו'. דאפי' להדיוט לא בטלי:
ל"א אי מן האי נתערבו בהן רובע ונרבע הוה אמינא הני מילי בקדשים:
אבל בחולין. נתערבו בחולין אימא לא אסירא אלא ליבטלו אשמעינן הדא מתניתין דמיירי דנתערבו בחולין ולא בטלי:
ודאסורין בהנאה. כגון מוקצה ונעבד דלא בטלי בחולין אמאי איצטריך למיתני במתניתין הא תנא ליה חדא זימנא דתנן אלו אסורין ואוסרין בכל שהן יין נסך ועבודה זרה ועורות לבובין דלא בטלי בחולין אי מההיא הוה אמינא הני מילי איסור' לחודיהו דאסורין בהנאה כגון אלו דכולהו אסורין בהנאה כי נתערבו בחולין דלא בטלי אבל איסורין דאינן אסור בהנאה כגון אתנן ומחיר והכלאים והטרפה כי נתערבו בחולין אימא ליבטלן להכי איצטריך מתניתין דלא:
ומאי שנא לענין אי איערוב בקדשים הא מתני' ומתני' דכל הזבחים שנתערבו בהן כו' קתני התם נמי טרפה בהדייהו דאסור באכילה דתני איסור הנאה ואיסור אכילה בהדי הדדי דמוקצה ונעבד היינו איסורי הנאה וטרפה לא אסירא בהנאה אלא באכילה ותני להו בהדדי:

[27] נראה דצ"ל ימכרו אותן ויביא מדמי היפה אותו מין קרבן שנתערב בהם כדי לפטור וכו'.

ותערובת דחולין אפסק ותני איסורי הנאה לחוד. כגון יין נסך וע"ז ועורות לבובין:
ואיסור אכילה לחוד.[28] דקתני סיפא ואלו אסורי' באכילה ומותר בהנאה חלב שחלבו עובד כוכבים ואין ישראל רואהו כו' [היינו טעמא דכי קאי במסכ' ע"ז משום דבעי לפרושי איסור' דיין נסך פריש גבי איסור דדמיין ליה כי קאי במתניתין כיון דבעי לפרושי מוקצה ונעבד ואתנן ומחיר דאסור לגבי מזבח מפרש נמי כל דאסור לגבי מזבח אפי' איסור כו':
טול לך מה שהבאתה. כלומר טול לך תשובה מראייה שהבאתה הרי שנעבדה בהן עבירה בשני עדים כלומר הרי מדין זה למדנו שנעבדה בהן עבירה בשני עדים. רובע ונרבע בעד א' לא למדנו להכי איצטריך מן הבהמה למעוטינהו דא"ר (ישמעאל) [שמעון] אני אדוננו לרובע ונרבע בעד אחד מדין ק"ו ומה בעל מום כו':
הודאת עד אחד פוסלין מהקרבה. כדאמרן בפרק כל פסולי המוקדשין נאמן ישראל לומר בכור זה נתתי לכהן במומו:
רובע ונרבע. ב' עדים פוסלין מאכילה דחייב מיתה הוא אינו דין שהעד עד אחד פוסל מהקרבה ת"ל מן הבהמה. הא למה לי קרא לרובע ונרבע ע"פ עד אחד:
הא אתיא. מן דינא כדאמר ר' ישמעאל דמצי יליף מדינא אמר רב אשי איצטריך משום דאיכא למימר מעיקרא דדינא פירכא מה לבעל מום שכן מומו ניכר לכל העולם תאמר כו':

דף כח:

[ומה אתנן ומחיר שציפויו מותרין. אם ציפה עליהן תקרה של כסף ושל זהב מותר ציפויין והן עצמן אסורין:
נעבד שציפויו אסור. לא תחמוד כסף וזהב עליהן וגו':
אינו דין שהוא אסור למזבח או חילוף. כלומר אני אומר חילוף הדבר להתיר ומה אתנן ומחיר שהן אסורין בפירוש מן התורה ציפויין מותר נעבד שהוא מותר למזבח שלא מצינו שאסור בפירוש מן התורה אינו דין שציפויו מותר:
אמר לו בעל הדין ראשון אם כן לדבריך שאתה רוצה להתיר ציפוי דנעבד ביטלת לא תחמוד כסף וזהב עליהן וגו':
אמר לך אני אקיימנה בדבר שאין בו רוח חיים. כלומר נעבד שאין בו רוח חיים ציפויין אסור אבל נעבד דבר שיש בו רוח חיים כגון בהמה הואיל והיא מותר כדאמרן יהא ציפוי

[28] הך משנה דאלו אסורין באכילה הוא בפ"ב ואינו סיפא כלל והטעם דלא חשיב שם נמי איסור מאכלות אמרינן שם טעמא בגמ' גופא (ד' עד.) ודברי רבינו צ"ע.

מותר להכי איצטריך מן הבקר להוציא את הנעבד. האי לישנא אחרינא אימא אשכחן כו' לא אמר לן רבי:
אם אמר נוגח למה הוצרך להוציא רובע. והלא שניהן במיתה וילמד זה מזה מפני שיש כו':
שהרובע עשו אונס כרצון. שאילו רבע בהמה לאונסה חייבת מיתה כרצון מה שאין כן בנוגח כדתנן שור האיצטדין אינו חייב מיתה שנאמר כי יגח שור ולא שיגיחוהו:
משלם את הכופר לאחר מיתה כדכתיב סקול יסקל השור וגו' אם כופר יושת עליו וגו' וזה שייך לעיל טעמא דמעטיה קרא מן הבקר להוציא את הנעבד הא לאו הכי ציפוי מותר:
והא כתיב ואבדתם את שמם כל העשוי לשמם:
האי ואבדתם את שמם לא אתא אלא לחייב:
לכנות להם שם לגנאי כגון ע"ז שקרויה] בית גליא. כלומר גלויה ומפורסמת לכל:
קורין אותה בית כליא. כלומר לכלות עיניהם:
[גבי בהמה כתיב ואשה לא תעמוד לפני בהמה לרבעה הילכך מסתבר דבהמה אתי למעוטי נרבע ובקר למעוטי נעבד דכתיב וימירו את כבודם בתבנית שור דהיינו בקר] (ע"כ שייך לעיל) והדין תנא ממעט להו מהכא לנרבע ומוקצה ונעבד כו':
דתנו רבנן הנרבע והמוקצה כו'. אם הקדישן הרי הן כקדשים שקדם מום עובר להקדישן דכל הני לאו גבי מומין כתיבי וצריכי מום קבוע לפדות עליהן כדין קדשים שקדם מום עובר להקדשן:
ומנין שאסורים לגבי מזבח דכת' כי משחתם ואמר מר כו'. נרבע ומוקצה ונעבד מימעטי מהשחתה [דהיינו] ערוה וע"ז. ואתנן ומחיר כתיב בקראי דאסור למזבח:
ושאין המום פוסל בו.[29] כגון בעופות לא משמע ליה האי דאמר מר כל שהמום כו':
מן הכבשים מן העזים. וי"ו דומן העזים הרי אלו ג' מיעוטי:
אורחיה דקרא לאישתעויי הכי. ולאו לדרש' אתאן. [המוקצה לצורך ע"ז הוא אסור למזבח וציפוי שעליו מותר בהנאה דעדיין לא נעבד. וזה וזה בין מוקצה ובין נעבד מותר באכילה]:
אין מוקצה אסור למזבח אלא אותו שעבר שבע שנים שהקצוהו לעבודת כוכבים:
שנאמר ויהי בלילה ההוא ויאמר לו ה' קח את פר השור אשר לאביך ופר השני שבע שנים. האי השני היינו מפוטם ז' שנים לעבודת כוכבים כגון והבקר והמשנים:

[29] נראה דצ"ל דמהאי קרא לא שמעינן לענין עופות אבל מ"מ נרבע ונעבד פסול בעופות וכדאיתא בחולין דף כג ובזבחים דף פה.

והדין מוקצה לחודיה הוא והא נעבד נמי הוא דקרוי הוא בעל דכת' והרסת את מזבח הבעל העשוי לצורך אותו פר שהוא בעל:
וחידוש הוא כל אותו מעשה דגדעון לפי שחוץ (לארץ) היה [ולילה הוי] (היה ולא לה) דלא הוי זמן הקרבה וזרות דלא הוי כהן וכלי שרת[30] הקדיש מכלי אשירה היו:

דף כט.

ובעצי אשירה. הקטירו:
ומוקצה ונעבד. היה אבל בעלמא כל מוקצה סתם לעבודת כוכבים הוי מוקצה ואסור:
מנין למוקצה מן התורה שצריך להקצותו ולעשות לו שימור קודם הקרבה דכתיב תשמרו להקריב לי:
כל שעושין לו שימור. [לפניו] (לפטמו):
אלא מעתה. פלח אימרא דצומא דלא עבד שימור כלומר אם הקריב כבש כחוש שלא נעשה לו שימור שאינו מפוטם הכי נמי דאסורה:
א"ל אנא תשמרו להקריב לי במועדו קאמינא. כל שמוקצה לגבוה ולא לאדון אחר:
אלא עד שיעשו בו מעשה לשם עבודת כוכבים. כלומר או גיזה או עבודה:
ידע באתא. כלומר כבר ידע באתא לשנויי שמעתא וזה הועיל לו דסליק להתם דאויר דא"י מחכים. א"ל רב נחמן באתא ודאי ידע לתרוצי דמיכן ומיכן הוה ולמד בין בבבל בין בא"י:
[מנהני מילי. דמותרין באכילה מדאיצטריך קרא למעוטי ממשקה ישראל היינו מן המותר לישראל יהא ראוי להקרב כלומר דהני אע"ג דמותר באכילה אסור לגבוה דהא כתיב מן הבקר ומן הצאן למעוטי מוקצה ונעבד:
דאי ס"ד אסירי להדיוט. באכילה א"כ ל"ל קרא מן הבקר ומן הצאן למעוטי תיפוק לי ממשקה מן המותר לישראל אלא ש"מ להכי איצטריך קרא למעוטי משום דמותר באכילה וכל היכא וכו']:
כשהוא א' מן הבקר למטה שאין ת"ל. דהוה יכול למימר אם עולה קרבנו בקר זכר תמים יקריבנו אלא מן להוציא את הטרפה:
[איצטריך. להוציא את הטרפה ולא מצי נפקא ממשקה ישראל דסד"א הני מילי דילפינן מינה כי נטרפה ואח"כ הקדישה דכי הקדישה לא הויא מותר לישראל אבל הקדישה

[30] אולי צ"ל שלא הוקדשו לכלי שרת וכלי אשירה מכלי אשירה היו.

ואח"כ נטרפה אימא תשתרי לגבוה כיון דבשעת הקדישה הוי מותר לישראל להכי איצטריך מן הבקר להוציא את הטרפה]:
והא מהכא נפקא. הקדישה ואח"כ נטרפה מהכא נפקא פרט לטרפה שאין עוברת כלומר אע"ג דקודם לכן לא הויא טרפה אלא לאחר שנכנסה לדיר נעשת טרפה שנשברה רגלה למעלה מן הארכובה אפי' הכי אינה עוברת אף הכא אע"פ דלא נטרפה אלא מאחר שהקדישה לא קרבה:
ההיא נמי איצטריך. כל אשר יעבר ואיצטריכו תלתיהו דאי ממשקה ישראל לחוד הוה אמינא הני מילי דלא היתה לו שעת הכושר דומיא דערלה וכלאי הכרם והיכי דמי כגון שנולדה טרפה ממעי אימה ההיא אסורה דלא היתה לה שעת הכושר אבל הכא דהיתה לה שעת הכושר דיצא' כו':
אימא תשתרי. להכי כתיב מן הבקר דלא[31] אייתר ליה כל אשר יעבר [אלא] להיכא דהקדישה ואח"כ נטרפה דלא קרבה:
ל"א אי אמרת בשלמא שרי לישראל באכילה [מוקצה ונעבד] היינו דצריך קרא מן הבקר ומן הצאן למעוטינהו לגבוה אע"ג דשרו לישראל אלא אי אמרת כו'. [והיינו] כלישנא קמא אלא דבהאי [לישנא] מפורש טפי:
לא צריכא דשקלא אגרא חדא ויהב לה מאה סלקא דעתך אמינא אידך מתנה יהבינהו ניהלה ונישתרי קמ"ל דאסירי דכולהו מכח אתנן אתו דלשום עבירה יהבינהו לה:
ל"א הכי דמי אי דהוי כו'. מפרש כלישנא קמא:
אלא הכי קתני נתן לה סתם אתננה מותר דאיכא למימר לשום מתנה יהב לה:
אמר רבי אלעזר שקדמה והקריבתו. קודם שבא עליה להכי אתננה מותר:

דף כט:

והיכי דמי אי דאקנייה לה ניהליה בשעת שנתן לה:
פשיטא. דאפילו לא קדמה והקריבתו יהא מותר דלא חל עליה אתנן:
דעד כאן לא בא עליה. כשנתנו לה:
ואלא דאמר לה לא ניקני ליך עד שעת ביאה וקדמ' והקריבה. ל"א דלא אקני לה היכי מציא מקרבא ליה ואיש כו':
לא צריכא כגון דאמר לה לא נקני ליך עד שעת ביאה ואי מצטריך קודם או לאכול או להקריב ניקני ליך מעכשו דאע"ג כי אמר לה הכי לא ניקני ליך ודאי לשום אתנן יהבה

[31] אולי צ"ל דאפ"ה אסור ואייתר ליה.

ואפי' הכי כיון דאמר לה אי מצטרך ליך נקני ליך מעכשיו דהשתא הוה ברשותה דמציא מקרבה ליה אי קדמה והקריבתו מותר:

ל"א אי מצטריך ליה אפקיה למאי דבעית:

הא דאמר לה. הבעלי לי בטלה זה אפי' לא נתנו לה עד ג' שנים אסור. אבל הבעלי לי בטלה סתם ונתן לה לאחר שבא עליה מותר דאיכא למימר דהאי טלה כיון דלא יחדו לה אימר לשום מתנה יהביה לה. וכי אמר בטלה זה אמאי מיתסר והא מחוסר משיכה דלא משכתו הזונה ולא קנאתו וליהוי כי אמר לה בטלה סתם. בזונה עובדת כוכבים עסקינן דלא קניא במשיכה. ל"א דבמעות קניא העובדת כוכבים אף הכא נמי כיון דאמר לה בטלה זה ובא עליה מבעילתה קנאתו אע"ג דלא משכתו בדינו של עובדי כוכבים שקונה במעות שנותן בלא משיכה אף זו קנאתו בבעילה:

ואיב"א אפי' תימא בזונה ישראלית. ומשכחת לה דמן שעה שבא עליה קנייה כי אמר בטלה זה וכגון דאוקמוה בחצרה דחצירו של אדם קונה לו:

אי הכי. (אי) [הא] יהבה לה מעיקרא הוא קודם ביאה כי אוקמוה בחצירה ואמאי קא מיירי בבא עליה ואח"כ נתן לה:

אלא כגון דשויא לה. האי טלה אפותיקי ואמר לה אי עד יום פלוני (לא) יהיבנא לך זוזי דאתננך מוטב ואי לאו כוליה טלה טלי באתנניך הילכך כיון דשויא לה אפותיקי קנאתו ולא לגמרי עד אם יעבור הזמן הלכך הוי נמי כמו שבא עליה ואח"כ נתן לה:

ל"א האי דאוקמא דקאי בחצירו נתן לה ואח"כ בא עליה אלא כגון דאתפסיה רועה ניהלה במשיכה ואח"כ בא לידו של רבו ולא נתנה לה עד לאחר ביאה:

[מ"ט כי תועבה היא כתיב. (ואי) [והא] אשתו נדה תועבה היא דכתיבא גבי עריות וכתב בסיפיה כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה. וללוי דמרבי אשתו נדה הא כתב זונה ואשתו נדה לאו זונה:

אי [ורב] קסבר דהאי [זונה] להכי אתא דאתנן זונה אסורה ולא אתנן זונה אם נתנה היא לו אתנן אינו אסור להקרבה:

או שנתן לה שכר פקעתה. לא שכר עבירה אלא שכר שבטלה באותה שעה ממלאכתה כולן מותרין]:

ואע"פ שאין ראיה לדבר. שאתנן זונה קרוי אתנן זכר לדבר שנאמר ובתתך אתנן וקאמר דכולן מותרין:

[ורב האי תועבה דדריש ליה לוי לאתנן לאשתו נדה מאי עביד ליה מיבעי ליה כו'. ילפה תועבה תועבה מעריות כתיב גבי אתנן כי תועבה היא וכתי' בעריות מכל התועבות. יצא

עובדת כוכבים שאין זרעו מיוחס אחריו כדאמרי' ואין בנך הבא מן העובדת כוכבים קרוי בנך אלא בנה]:
ורבא אמר כו'. וכהן הבא עליה אפי' על עובדת כוכבים לוקה משום זונה. דילפי מהדדי מה זונה ישראל בלאו דכתב לא יחלל אף עובדת כוכבים נמי בלאו ומה אתנן עובדת כוכבי' אסור דהא לא תפסי קידושי אף דזונה ישראל אסור אע"ג דתפסי בה קידושי דהא ילפן אהדדי:
אמר לך אביי. להכי מדמו זונה ישר' לזונה עובדת כוכבים ומה זונה לא תפסי בה קידושי אף זונה ישראלית:
בעריות דלא תפסי בהו קידושי הא תפסי בהו קידושי אתנן מותר והא קתני סיפא דהאי ברייתא דאחד זונה עובדת כוכבים כו'. כגון אלמנה לכ"ג כו'. והנך תפסי בהו קידושי ואתננן אסור וקשיא לאביי:
אמר לך אביי. הא סיפא מני ר' אלעזר היא דאמר פנוי כו' שלא לשום אישות קידושין:

דף ל.

עשאה זונה. ואתננה אסור אע"ג דתפסי בה קידושין:
אי ר' אלעזר. מאי איריא דתני כגון אלמנה לכהן גדול ליתני כגון פנויה (דהא) [דוודאי] תפסי בה קידושי ואמאי קאמר כגון אלמנה:
אלמנה איצטריך ליה למימר דסד"א הואיל ובנין אב הוא הא דר' אלעזר דקאמר עשאה זונה (דומיא)[33] [וטמא] דכולהו ילפי מהכא מה פנויה שאין[32] בה טומאה איסור אחר ולא איסור לאו שבא עליה (שלא) [אלא] לשום אישות ותפסי בה קידושי אתננה אסור אף כל דומ' דפנויה דלית בה איסור לאו ותפסי בה קדושין אתננה אסור אבל אלמנה וגרושה אע"ג דתפסי בהו קידושין כיון דאית בהו איסור לאו אימא לא ליתסר אתננהו קמ"ל. דלהכי איצטריך ליה למיתני כגון אלמנה וכו' דאסירי:
ל"א אמר לך אביי הא סיפא ר' עקיבא היא דאמר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין וקאמר דכל זונה דלא תפסי בה קידושי היינו עריות ועובדת כוכבים דומיא דאלמנה לכ"ג דלא תפסי בה קידושי אתננה אסור אבל זונה ישראלית דתפסי בה קידושי אתננה מותר:
ולרבא דאמר דאע"ג דתפסי קידושי [כמו] בזונה ישראלית אתננה אסור מאי שנא דקתני סיפא כגון אלמנה לכ"ג הא איהו סבר דכל זונה ישראלית אפי' פנויה דלא אסור לכהן אתננה אסור:

[32]נראה דצ"ל שאין בה איסור טומאה ולא איסור לאו רק שבא עליה שלא לשם אישות.
[33]אולי צ"ל והו"א.

אמר לך רבא. להכי קתני כגון אלמנה דסבר דומיא דאלמנה מה אלמנה אם בא עליה כהן בסתמא בלא התראה לא לקי אף זונה בסתמא אם בא עליה סתם ואח"כ נתן לה לא הוי אתנן [ולא הויא זונה] עד דאמר לה בפירוש הא ליך אתנן [וקבלתו לשם אתנן] ולאפוקי מדר' אלעזר דאמר עשאה זונה אפילו בסתם:

אבל היכא. דזונה היא מעיקרא דכבר אמר לה אחר הא ליך אתנן וקיבלה אפילו בא עליה אחר בסתם ואח"כ נתן לה סתם אתננה אסור דהא הויא זונה מעיקרא:

והא שפחה לעבד מישרא שריה. ליה מאי איסור יש בזה אתנן או אמאי קרוי זה אתנן:

אמר רב הונא (וסלין) [ותלין] אצל עצמו קאמר. דהיינו איסורא ל"א מאן עבדי הוא עצמו כלומר (טלין) [ותלין] אצלי עמי קאמר והוא דקאמר עבדי לישנא מעליא קאמר כלומר דאינו רוצה לומר בפירוש ותלין עמי [א"כ דהוא עצמו קאמר אמאי קאמר ר' אינו אתנן הא יש בו איסור דישראל בעל שפחה אלא מאן עבדי דקאמר מתני' עבד עברי דמותר בשפחה כנענית אי הכי מאי טעמא דרבנן דאמרי דהוי אתנן]:

כגון דלית ליה אשה ובנים. לעבד עברי כדתניא יש לו לעבד עברי כשנכנס אשה ובנים רבו מוסר כו'. אין לו אשה ובנים אין רבו מוסר לו שפחה כנענית משום דכתב אם בגפו יבא בגפו יצא שלא היה לו אשה בגפו יצא שלא ימסור לו שפחה כנענית ואם מסר לו שאמר לחבירו הילך טלה ותלין שפחה אצל [עבדי] (עברי עברי) הוא זה אתנן דהוי איסור דהא לא הוה ליה אשה ובנים:

אם שכנגד [הכלב] (כל) אסור כל העשרה דאמרינן כל חד וחד שייך כנגד הכלב כדמפרש בגמרא ואותן תשעה שעם הכלב מותרין:

לא רבית במחיריהם. בחלופיהם:

אימא מאי מחיר כלב אתנן ממש דכלב כגון דאמר ליה הילך טלה זו ותלין שפחתך אצל כלבי:

א"כ. הוו להו תלתא אתנן זונה ואתנן כלב ומחיר כלב וגם שניהם כתב ולא שלשה:

ומאן דאמר אימא [כו'] אמר לך ליכא למיפרך שנים ולא שלשה דמי קא אמרינן (אמאי) [אנן] אתנן ומחיר כלומר דאתנן נמי (דהא) משמע אכלב (כלב) דהיינו שלשה אתנן ולא מחיר קאמרינן כלומר דמאי מחיר אתנן כלב והיינו שנים:

א"כ. כדאמרת מאי מחיר כלב נימא קרא אתנן זונה וכלב דהוה משמע נמי אתנן אכלב אלא מדכתב רחמנא אתנן זונה ומחיר כלב ש"מ מחיר הוא דקאמר רחמנא אכלב דהיינו חילוף ולא אתנן:

ל"א מחיר כלב היינו אתננה דכלב ולא חילוף:

א"כ נכתב קרא אתנן זונה וכלב ולא בעי מחיר ואימא אתנן זונה ומחיר כלב דוי"ו דומחיר נוסף על ענין ראשון וקרי ביה הכי אתנן ומחיר כלב כלומר דשם דאתנן ומחיר תרוייהו חלין על כלב:

לא ס"ד. תועבת ה' גם שניהם כתב שנים ולא שלשה ואי כדאמרת הוו שלשה אתנן זונה ואתנן ומחיר דכלב:

הכא במאי עסקינן כגון דאיטפי דמי כלבא מכל חד מנייהו. דשכנגדו דההוא טופיינא דכלב שייך בכולהו לאשלומי הילכך שכנגד הכלב כולן אסורין:

ל"א אמאי אסורי' כולן שכנגד הכלב לישקול חד מהנהו דבהדי כלבא דתיתסר ואינך לישתרו:

אמר רב אשי הכא במאי עסקינן. כגון דשוויין כולהו עשרה אימראין כל חד וחד ד' זוזי ופלגי דחומשא וכלבא שוי ה' זוזי דזוזא יתירא דכלבא אותו חמישי משיך בכולהון דפלגו חומשא דכולהו סליק לחד (חומש) [זוז] היינו אותו זוז חמישי שהכלב שוי יותר. והאי לישנא בתרא מפרש טופיינא דלישנא קמא:

אתנן כלב כדאמרן ומחיר זונה. כגון שהחליף טלה בזונה הרי אלו מותרין שנים שנים ולא ארבעה והיינו ארבעה אתנן זונה ואתנן כלב מחיר זונה ומחיר כלב:

דף ל:

אין זנות בבהמה. לאסור אתננה:

דאם איתא. לא לישתמיט קרא ולכתב אתנן זונה וכלב דאתנן נמי משוי אכלב. ל"א מדלא כתב אתנן ומחיר כלב וזונה דלא משוי אתנן ומחיר אכלב ואזונה:

תניא נמי הכי. דאין זנות בבהמה:

דאם תאמר כן ליתן את האמור של זה בזה אתנן כלב ומחיר זונה דאסורין א"כ הוו להו ארבעה:

וולדותיהן. של אתנן ומחיר מותרין:

שנאמר גם שניהם. הם ולא וולדותיהן:

מ"ט האי לאימיה אקצייה. כלומר לא נתכוון להקצות אלא לאמו ולא לעובר:

[מוקצה [ונעבד] אסור] (וולד כדבעי אסור) שהעובר נהנה ממה שהאם נהנית:

מ"ט דניחא לי' בניפחא ופיטמא. כלומר דניחא ליה כשהבהמה מעוברת נראית שמינה ונפוחה ונראית חשובה יותר לעבודת כוכבים הילכך ניחא ליה בעובר (כעובר) ואסור:

כל שאתה מהיה ממנו הרי הוא (אסור) כמוהו. כל הבא ממנו אסור ואינה מקודשת:

איב"א סברא גבי ע"ז ניחא ליה בנפחיה בפרש שיש בו שנראית שמינה הילכך אסור בהנאה:

בשור הנסקל לא ניחא ליה בניפחיה. בפרשו שהרי עומד למות הילכך מקודשת:

[34] ולא כתב ובאתנן. כלומר כל מה שלקוח מאתנן ועוד דאי אמרת מה שלקחה בהמה מאתננה אסור א"כ היינו ולדותיהן שבא מן האתנן ומתניתין קתני ולדותיהן מותרי'. אמר קרא גם שניהם הם ולא ולדותיהן. גם היינו רבויא לרבות שינוייהם כגון חיטין ועשאתן סולת אע"ג דנשתנו אסורין:

ובית הלל דרשי הכי. שניהם הם ולא שינויהם ושינוייהם ולדותיהם מותרים וגם דאמרינן דאתי לרבות קשיא לב"ה דהא לא קא מרבי מידי מיניה:

פרט לפרה שאינה באה לבית. דכל מעשיה עושין בהר המשחה דמותרת להביא מאתנן:

וחכ"א בית לרבות את הריקועין. שאין מביאין מאתנן אפי' אחרי בית הכפרת מבחוץ לטוח הקיר דהתם נמי קרינן ביה בית ה':

נתן לה מוקדש' באתננה הרי אלו מותרין. ועופות הרי אלו אסור' שהיה בדין שהעופות יהו מותרין:

ת"ל לכל נדר. להביא את העוף שבא בנדר ונדבה שאתנן חל עליהן:

פרט לדבר הנדור כבר היינו מוקדשין שכבר נדורין הן. הא אין אדם אוסר דבר שאינו שלו דשל הקדש הן והיכי חל אתננה עליהן:

אמר ר' הושעיא בהני מוקדשין מיירי דישנן ברשותו. כגון פסחו וממנה על פסחו באתננה ואליבא דר' היא דיכול לקנות מפסחו מה שצריך:

דתניא אם ימעט הבית מהיות משה. כלומר אם נחסר לבית שאין לו מה שצריך לתקון הפסח כגון עצים או תבלין החייהו משה:

מכדי אכילה ולא מכדי מקח. כלומר אם נחסר לו מצורך תקון אכילתו יכול ליקח מעות מאחרים וממנה על שם פסחו ויקח מעות ויקנה מהן עצים לצורך תקון אכילת פסחו ואל יקח מאותן מעות מקח אחר כגון טלית או כסות:

ר"א אף מכדי מקח שאם צריך לטלית או לדבר אחר ממנה אחרים כו'. ומעות חולין ויעשה בהן צורכו שעל מנת כן הקדישו ישראל את פסחיהן שאם הוצרך לו דבר שימנה אחרים עמו ויתן המעות לצורכו. לטעמא דר' דאמר אף מכדי מקח אתנן חל עליו אי לאו דמעטי' קרא מנדר [דר' אליעזר סבר זה וזה גורם אסור אע"ג דהאי ולד בא מצד אחד של

[34] נראה דרבינו גרס כאן בגמ' מ"ט [דנתן לה כספים הרי אלו מותרין] דכתיב אתנן זונה ולא האתנן ועל זה כתב כלומר וכו'.

היתר של זכר [דאביו] של ולד אין בו איסור אפי' הכי כיון דיש באמו איסור זה וזה גורם להאי ולד ואסור ורבנן דמתניתין סברי זה וזה גורם מותר אבל עיברו כו':
ל"א מחלוקת שנרבעו כשהן מוקדשין אע"ג דבתר הכי עיברו ר' אלעזר סבר אמרינן [ביזוי] (בהא) מילתא למיקרב וולדותיהן הואיל ונרבעו כשהן מוקדשין אבל נרבעו כשהן חולין ואחר[35] עיבורו הואיל ונשתנו שהקדישן דברי הכל מותרין:
ורבא אמר רב נחמן כו'. ולמאן דאמר בשחיטת חולין טריפה אינה יולדת. שאין מתעברת משכחת לה האי ולד טריפה דקתני כגון שעיברה ואח"כ נטרפה:

דף לא.

ר' אליעזר סבר עובר ירך אמו הוא. מה אמו אסורה שהיא טריפה אף ולד נמי:
מודים חכמים לר' אליעזר באפרוח שיצא מביצה טרפה שאסור באכילה. אי ללישנא קמא אי ללישנא בתרא. דהתם במסכת חולין הוויין תרי לישני. אבל באפרוח שיצא מביצה טריפה אי ללישנא קמא לא דמי לולד טריפה דהתם איכא היתרא בגויה דזה וזה גורם מותר באפרוח ליכא היתרא בגווה דאוקימנא התם בביצה טרפה דשיחלא קמא דמגופא דאימה פרשה הילכך אסור. וללישנא בתרא ביצה נמי הויא ירך אמו דמגופא דאימיה היא דאתיא מאשכול של ביצים דמעורה בגופה היינו שגדילה באיסור מגופה של עצמה:
אבל [אלא] בולד בהמה דמאוירא קא רבי שגדל לאחר שנולדה באויר העולם וגדל בהיתר אבל ביצה טריפה דאינה גדילה מאחר שנולדה אלא כל גדילתה הויא במעי תרנגולת באיסורא אפילו רבנן מודו דאסור:
מלא תרווד רימה תולעה הבא מאדם חי. ואח"כ מת ר' אליעזר מטמא אותו מלא תרווד רימה (כאהל המנוגע) [באהל ובמגע]:
וחכמים מטהרין. הואיל ופירש מחיים ודמי כעפר בעלמא ולא מטמא דלא הוי מגופו:
אבל באפרוח שיצא דמגופו דתרנגול [פי'] (היא) הביצה כדאמרן אפילו רבנן מודו דוולד מעליא הוא וכגופה דמי ואסור. א"ל אביי אדרבה כו':
לישנא אחרינא אבל אפרוח אימת גביל מביצה כלומר אימתי נברא בביצה לבתר דמסרחא דהויא כולה מותרת אותה שעה הוא נוצר וההיא עפרא בעלמא היא הביצה דלא חזיא לאכילה ואישתרית לה הילכך מודי דמותר:
ועוד דהא תניא בפירוש מודי ר' אליעזר לחכמים דמותר באכילה:

[35] נראה דצ"ל ואחר שנרבעו הקדישן הואיל ונשתנו ד"ה מותרין

אלא מעתה האכילה כרשיני ע"ז ולא איירי במסרה לעבודת כוכבים לכומרים אלא האכילה הוא עצמו שלא לשום ע"ז ואיפטמ' מינייהו הכי נמי דאסירא:
אלא תני ר' חנינא טירטאה הכא במאי עסקינן ר' חנינא בן אנטיגנוס. כגון שהניקה חלב רותח של טרפה משחרית לשחרית הואיל ויכולה לעמוד בלא אכילה מכח אותו חלב מעת לעת שאין צריך אכילה מן אחרת הילכך גדל כולו מטרפה ואסור אבל בכרשיני עבודת כוכבים אינו יכול לעמוד עליהן מעת לעת וצריך אכילה אחרת ומותר:
אין פודין אותן. לפי שאסור באכילה ואינן ראויין אלא לכלבים ואין פודין לכלבים משום בזיון קדשים אלא ימותו ויקברו:
דת"ר רק בכל אות נפשך. בפסולי המוקדשים קא מיירי:
תזבח ולא גיזה. אבל אי אתה רשאי לגזוז בהן:
ואכלת אתה ולא לכלבך:
ואכלת בשר ולא חלב. דאסור לחלב בקדשים דהיינו עבודה:
מיכן שאין פודין כו'. איכא דאמרי תזבח ואכלת כוליה להכי אתא דאין לך בהן היתר אלא משעת זביחה ואילך דראוי לאכילה אבל קודם לכן אסורה לגיזה ולעבודה. וכיון דלא דריש ואכלת למעט אלמא קסבר פודין את הקדשים וכו':
הדרן עלך כל האסורין:
יש בקדשי מזבח כו'. קדשי בדק הבית אין עושין תמורה דלא איקרו קרבן ועוד דלא קדשי אלא לדמים וולדן וחלבן אסור לאחר פדיונן. כדאוקמינן התם במסכת בכורות בפרק שני כגון דאיעבר לפני פדיונן ואיתליד לאחר פדיונן:

דף לא:

ואין נותנין מהן לאומנין (בבאין) [בעד] שכרן שבונין ביהמ"ק:
הא מני מתניתין ר' יהודה היא. דאמר אפי' ולד עושה תמורה:
בעיקר זיבחא קתני מתניתין דקדשי מזבח עושה תמורה למעוטי תמורה וולד דלאו עיקר זיבחא נינהו ומיתוקמא מתניתין אפילו כרבנן:
ר' אליעזר אומר זכרים ימכרו לצרכי עולות ונקבות [ימכרו] לצרכי (להביא) שלמים משום דתניא המקדיש תמימים לבדק הבית כשהן נפדין אין נפדין אלא למזבח שכל דבר הראוי למזבח אינו יוצא מידי מזבח לעולם. ודמיהן יפלו לבדק הבית. מדקאמר ר' אליעזר ימכרו ודמיהן יפלו [כו'] אלמ' קסבר סתם הקדש לבדק הבית:

ר' יהושע אמר זכרים עצמן יקרבו עולות. לקדשי מזבח משום דקדשי בדק הבית הן כולן (לא) לה' ועולה כולה לה' הילכך זכרים עצמן יקרבו עולות אבל נקבות דלא הוו כולן כליל ימכרו ויביא בדמיהן עולות דקסבר ר' יהושע אדם חולק את נדרו:

המקדיש נכסיו. כלומר דמאי דאית בהו דחזי למזבח לא שביק קדושת מזבח ומקדיש לבדק הבית אלמא בהמה למזבח ושאר נכסים לבדק הבית:

ור' אליעזר סבר אין אדם חולק את נדרו. המקדיש סתם אלא הכל לבדק הבית דמה נקבות לא מצי אקדשינהו לעולה אף זכרים נמי לא אקדשינהו לעולה דאין אדם חולק נדרו הילכך אלו ואלו ימכרו ודמיהן יפלו לבדק הבית. והאי דקאמר ר' אליעזר אין אדם חולק את נדרו דזכרים לא אקדשינהו אלא לדמי היינו פליגא דרב אדא בר אהבה דאמר רב אדא בר אהבה כו':

דאפילו ר' אליעזר מודה דאין עצמן יקרבו עולות. אלא כי פליגי בעדר שיש בו כו':

ור' יהושע סבר אדם חולק וזכרים יקרבו עצמן עולות ונקבות ימכרו ויביאו בדמיהן עולות:

הקדש בדק הבית חל על כל דבר אמר רבינא לאייתויי שפויי ונבייה. שאם הקדיש עצים לבדק הבית חל הקדש נמי על שפוי על הנסורת שנופלין כשכורתין אותו ועל הנבייה על העלים שנפלו ממנו מה שאין כן בקדשי מזבח כדאמר במס' מעילה בפ' ולד חטאת (דף יד.) גזברין שלקחו עצים למערכה מועלין בעצים ולא בשפוי ונבייה:

ומועלין בגידולין. לאיתויי חלב של הקדש דבהמת קדשים בדק הבית וביצי תורין דקדשי בדק הבית דמועלין נמי באותן גדולי הקדש כדתנן חלב כו':

בד"א בקדשי מזבח. דלא חזו הני גידולין למזבח:

[אבל] (אלא) בקדשי בדק הבית. אפי' בחמור של קדשי בדק הבית מועלין נמי בחלבו אע"ג דלא חזי לאכילה:

ואפילו למאן דאמר מועלין בגידולי מזבח. הכא (נמי) בהני גדולי כגון חלב וביצי תורין דלא חזו למזבח אין מועלין:

ואין בהן הנאה לכהנים. בהקדש בדק הבית:

אפי' בשפויי ונבייה דבדק הבי' דמועלין בהן:

דף לב.

אין משנין אותן מקדושה לקדושה ולא אפי' מקדושה קלה לקדושה חמורה כגון שלמים לעולה:

ומקדישין אותן. פירוש לקדשי מזבח:

הקדש עילוי. לשם קדשי בדה"ב ואותו עילוי נותן לבד"ה ומהו עילוי כדאמרינן בערכין בפרק המקדיש שדהו אם נדר שאמר שור זה עלי לעולה שחייב באחריותו כיון דלא סגי דלא מקריב ליה דחייב באחריותו נותן את דמיו לבדק הבית הואיל והקדישו הקדש עילוי לבדק הבית ואם נדבה היא אותו קדשי מזבח שהקדיש לעילוי כיון דנדבה דלא אמר עלי אלא הרי זו עולה דלא חייב באחריותה אינו נותן לבדק הבית אלא דמי טובת הנאתה ומה הוא טובתה (אומרין במה) [אומדים כמה] אדם כהן (אחד) [אחר] שאינו ממשמר העובד באותו זמן רוצה ליתן לבעלים של השור בשור זה שימתין לו עד זמן משמרתו ויתנהו לו להעלותו עולה כדי שיזכה בעורו שאינו רשאי זה כהן להעלותו אלא בזמן משמרתו וכמה שאותו כהן רוצה ליתן לו כן הוא ליתן לבדק הבית והיינו עילוי:

ומחרימין אותן. קדשי מזבח יכול לומר יהו חרם ואם כן אם נדר הם נותן את דמיהן לכהנים ואם נדבה נותן את טובתו כדאמרן:

קדשי מזבח שהתפיסן לחרמי כהנים שאמר יהו חרם לא אמר כלום. ואינו נותן לכהנים לא דמיהן ולא טובתן:

דאמר קרא כל חרם קדש קדשים הוא לה'. ומשמע דכל חרם דמן קדשי מזבח אתי אם החרימו לה' יהא ולא לכהנים משום דאין יכול להתפיסן דאינן שלו הילכך לא עשה כלום [וקא דייק מדוקיא דברייתא הא קדשי מזבח שהתפיסן לחרמי כהנים תפסין לעילוי (לא) תפסי כדאמינא. ונותנן לכהנים תיובתא דרב הונא:

אמר לך רב הונא]. כי שיירא לדוקיא דלא תנא בברייתא אחרא דוקיא שיירה הא קדשי מזבח שהתפיס לעילוי לקדשי בדק הבית תפסין אבל לא דייק כדאמרת לחרמי כהנים דלחרמי כהנים לא תפסי כדאמינא. אי הכי כיון דלא תפסי לחרמי כהנים ניתנייה בפירוש בברייתא גבי הנך דתני לא עשה כלום:

לא תנא הנך דאית ביה תרתי קתני. כגון בין לקדשי מזבח בין לקדשי בדק הבית לא עשה כלום אבל הא קדשי מזבח שהתפיסן לחרמי כהנים דליתה בתרתי לא קתני דלחרמי כהנים לא תפסי הא לקדשי בדק הבית תפסי הלכך לא קתני לה בברייתא:

ל"א דניתנהו בתרתי קתני והיינו הך:

מאי לאו הקדש עילוי לשם קדשי בדק הבית ויהיב עילויין לבדק הבית ומחרימין אותן ויהיב עילויין לחרמי כהנים:

לא אידי (ולא) ואידי. ומחרימין אותן נמי לצורך בדק הבית קאמר וקאמר (לו) דלא שנא כי מפיק להו קדשי מזבח בלשון הקדש דקאמר יהו חרם לבדק הבית תפסו לבדק הבית לעילוי:

והא לא תני בברייתא הכי. כדמתרצת דקתני בהדיא ומחרימין אותן חרמי כהנים כלומר לכהנים והתניא כו':

[והא רב הונא קרא קאמר. דאמר כל חרם קדש קדשים הוא לה' יהא כלומר ולא לכהנים]:

אמר עולא. קרא להכי אתא חרם כל חרם דיכיל למימר חרם מאי כל חרם מלמד שחל חרם על כל קדש וקדש בין על קדשי קדשים דלה' הם בין על קדשים קלים לעילוי כדאמרן:

מי אמר עולא הכי. דחל עלייהו חרם על קדשי המזבח:

והאמר עולא המתפיס עולה לעילוי דבדק הבית אין בה אלא עיכוב גזבר בלבד כלומר (אם אינה צריכה) לא חל עליה כלום ואינה צריכה לא שום פדייה ולא שום המתנה אלא עיכוב גזבר בלבד כלומר לאלתר כשיבא הגזבר של הקדש יתן רשות לשוחטה וישחטוה לשם עולה מיד בלא פדייה. וכיון דקדושת בדק הבית לא חל עליה כ"ש דחרם נמי לא חל עליה דהא רב הונא דאית ליה דחל עליה קדשי בדק הבית קאמר דלחרמי כהנים לא תפסי וכ"ש עולא דאמר דלבדק הבית לא תפיס ק"ו דלחרמים נמי לא תפסי. וקשיא לעולא דאמר חרם כל חרם:

אמר לך עולא. אין מדאורייתא לא תפיס בהו חרם דהא המתפיס עולה לבדק הבית אין בה אלא עיכוב גזבר אלא מדרבנן קא אמינא דחל עליהו חרם וקרא דכתיב כל חרם למעילה הוא דאתא דמועלין בחרמין מריבוי דכל:

דף לב:

למה לי קרא למעילה קדש קדשים כתיב. אלמא דדינא כקדשי קדשים דמועלין בה:

ולטעמיך הא דאמר ר' ינאי אין מעילה מפורשת כו'. ל"א והא רב הונא קרא קאמר ההוא מיתבעי לכדתנן כו':

ומי אמר עולא הכי והאמר עולא כו'. אלמא לא תפס' קדושי מזבח לקדשי בדק הבית וכ"ש חרמים דלא תפסי:

וקדשי מזבח שהתפיסן לחרמי כהנים מי קרבינן. (כדקאמר עולה שהתפיסן לקדשי בדק הבית אין בה אלא עיכוב גזבר וכ"ש חרמים) והא קרא קאמר עולא כל חרם קדש קדשים מלמד שחל על כל קדש וקדש:

אמר לך עולא. מדרבנן הוא דתפסי חרמים קדשי מזבח:

והאי קרא כל חרם. לאו להכי אתא אלא אסמכתא בעלמא הוא ואלא קרא כל חרם למאי אתא מיבעי ליה כל למעילה דחרם כו':

עולה שהתפיסה לקדשי בדק הבית אסורה לשוחטה עד שתפדה. כדאמרן אם נדר נותן דמיהן ואם נדבה נותן טובתה. מאי אסורה עד שתפדה מדרבנן:
ואם עבר ושחטה. בלא פדייה מה שעשה עשוי:
אי הכי אימא סיפא ומועלין בה אם נהנה ממנה או מגיזתה אם נהנה ממנה:
ב' מעילות אחד משום קדשי מזבח ואחד משום קדשי בדק הבית. ואי מדרבנן אסורה אמאי ב' מעילות. אימא ראויה למעול בה ב' מעילות אילו מדאורייתא אסור אבל כיון דמדרבנן אין בה אלא מעילה אחת:
ואם מתו. בעלי מומין אותן שאמר אחד קדשי מזבח כו':
יקברו. ר' שמעון אומר קדשי בדק הבית אם מתו יפדו אמר ר' יוחנן לרבנן דאמר אם מתו יקברו אחד קדשי מזבח ואחד קדשי בדק הבית היו בכלל העמדה והערכה הילכך כיון דמתו ואי אפשר למעבד להו העמדה והערכה לא יפדו אלא יקברו:
וריש לקיש אמר לרבנן קדשי בדק הבית היו בכלל העמדה ועליה קאמרי ואם מתו יקברו וזה וזה מודין בין ר' יוחנן בין ריש לקיש דלרבי שמעון קדשי מזבח היו בכלל העמדה והערכה קדשי בדק הבית לא היו דהא לא קאמר ר' שמעון בפירוש דיפדו אלא קדשי בדק הבית בלבד ודברי הכל בין רבנן בין ר' שמעון בין ר' יוחנן ובין ריש לקיש דבעל מום מעיקרא אם מת דיפדו דלא היה בכלל העמדה והערכה:
[אלא לריש לקיש דאמר דלרבנן קדשי בדק הבית היו ועליהו קאמרי יקברו למה ליה לר' שמעון לפרושי. לר' שמעון קדשי בדק הבית אם מתו יפדו. לימא אם מתו יפדו ואנן ידעינן דאמאי דקאמרי רבנן קא מהדר ר' שמעון:
אמר לך ריש לקיש. ר' שמעון לא הוה ידע על מאי אמרי רבנן יקברו והכי קאמר להו אי בקדשי מזבח תנן אם מתו יקברו כו'. (בסוגיא דת"ק) תניא כותיה דר' יוחנן כדקאמר לרבנן אחד זה ואחד זה היו בכלל העמדה והערכה] ואם כל בהמה טמאה וגו' והעמיד את הבהמה לפני הכהן דבעי העמדה והערכה בין קדשי מזבח ובין קדשי בדק הבית דבעלי מומין קבועין היינו שהיו קדשי מזבח ובהמה טמאה ממש היינו קדשי בדק הבית דאינה קדושה אלא לדמיה וכתי' בתרוייהו העמדה והערכה:
ל"א מדקתני וכולהו כלישנא קמא:

דף לג.

מ"ט דר' יוחנן דאמר לרבנן אחד זה ואחד זה היו בכלל העמדה והערכה דכתיב ואם כל בהמה טמאה כו' איזהו דבר שאינו חולק בין טוב לרע. כלומר דבין תם ובין בעל

מום קדושתו שוה היינו קדשי בדק הבית דאינן אלא לדמים וכתי' אותה והעריך אותה למעוטי קדשי מזבח. ור' יוחנן סבר אותה לרבנן למעוטי בעל מום מעיקרא דאינן בכלל העמדה והערכה. ל"א תנא מאי טעמא דרבי שמעון דאמר קדשי מזבח היו קדשי בדק הבית לא היו כדאמרן לעיל וזה וזה מודים כו':

איזהו דבר שחלוק בין טוב לרע. בין תם לבעל מום אלו קדשי מזבח דתם קרב ולא בעל מום וכתי' אותה והעריך למעוטי קדשי בדק הבית אי הכי לר' שמעון בין טוב ובין רע בין טוב לרע מיבעי ליה למיכתב אי בקדשי מזבח מיירי קשיא לר' שמעון:

מיתיבי קדשי מזבח תמימים יקברו בעלי מומים יפדו קדשי בדק הבית בין תמימים ובין בעלי מומים יקברו והא ברייתא דייקא כריש לקיש אליבא (דרבי שמעון) [דרבנן] דאמר קדשי בדק הבית היו קדשי מזבח לא היו:

ר' שמעון אומר אחד קדשי כו'. מאי לאו בתם דקתני בעלי מומין יפדו לא בשקדם הקדישן מומן קתני וקשיא לר' יוחנן מרישא דברייתא דקתני בעלי מומין יפדו דהא ר' יוחנן אמר לרבנן בין קדשי מזבח בין קדשי בדק הבית היו בכלל העמדה והערכה דיקברו ומיירי בשקדם הקדישן את מומן והא ברייתא קתני יפדו [ותיובתא לרבי יוחנן מרישא:

אמר לך ר' יוחנן רישא במאי עסקינן. דיפדו בבעל מום מעיקרא דדברי הכל לא היו בכלל העמדה והערכה:

הכי נמי מסתברא. דבבעל מום מעיקרא דאי בשקדם הקדישן את מומן קאמר יפדו]:

ליפלוג ר' שמעון עלה דרישא. ולימא יקברו דהא אמרן זה וזה מודין דלר' שמעון דקדשי מזבח היו בכלל העמדה והערכה:

ל"א קשיא סיפא לר"ש דמתני' דקאמר סיפא דהא ברייתא ר' שמעון אמר אחד קדשי מזבח ואחד קדשי בדק הבית תמימים יקברו בעלי מומין יפדו וקשיא דרבי שמעון אדרבי שמעון דהא ר' שמעון קאמר לעיל קדשי מזבח היו אלא לאו ש"מ סיפא נמי דקאמר ר' שמעון בעלי מומין יפדו בבעל מום מעיקרא קאמר דלא היו בכלל העמדה והערכה. והשתא קא דייק ברייתא אבל בשקדם הקדישן את מומן מאי בעי העמדה והערכה נימא תיהוי תיובתא דריש לקיש דהא אמר לעיל דלרבנן קדשי מזבח לא היו:

ריש לקיש מוקים לה לעיל לרבנן בשקדם הקדישן את מומן. ואפי' הכי לרבנן קדשי מזבח לא היו ואף הכא נמי לא היו אלא יפדו:

אי הכי הדר קושיין דליפלוג ר' שמעון ברישא דהא אמר קדשי מזבח היו ועוד קשיא סיפא דר' שמעון ארישא:

אמר לך ריש לקיש. תני בסיפא דהא ברייתא בקדשי מזבח ר' שמעון אמר בין תמימין ובין בעלי מומין יקברו ולא קשיין:
ל"א ריש לקיש מיפך אפיך הא ברייתא והכי מותיב ממכילתא ברייתא אחריתי והכי מותיב מיתיבי מתו בין תמימין בין בעלי מומין יקברו. רבי שמעון אמר תמימין יקברו בעלי מומין יפדו:
בד"א לתנא קמא קא מהדר. בד"א. דבין תמימין בין בעלי מומין יקברו בקדשי בדק הבית אבל בקדשי מזבח [בע"מ יפדו] והא דייקא כר"ל אליבא דרבנן:
מאי לאו בשקדם הקדישן את מומן. מיירי ותיובתא דר' יוחנן מהא סיפא דבד"א:
אמר לך ר' יוחנן הכא במאי עסקינן דבבעל מום יפדו. בבעלי מומין מעיקרא:
הכי נמי מסתברא. דאי לא תימא הכי ניפלוג ר' שמעון בקדשי מזבח דבעלי מומין יקברו דהא אית ליה קדשי מזבח היו:
אלא ש"מ. בבעלי מומין מעיקרא מיירי:
אבל אי בשקדם הקדישן את מומן מאי בעי העמדה והערכה נימא תיהוי כו'. כדאמרן לעיל. אי הכי ניפלוג ר' שמעון בסיפא דברייתא דקתני אבל אי קדשי מזבח בעלי מומין יפדו ולימא ר' שמעון דיקברו כדאית ליה אמר לך ר"ל תני בסיפא בקדשי מזבח [בין תמימי' ובין בע"מ יקברו] הואיל וחזו למזבח ע"י פדייה. עבדו בהו מעלה חומרא דיקברו דהא אינן יוצאין מידי מזבח:

דף לג:

שמעת מינה פודין את הקדשים להאכילן לכלבים דהא כיון דמתו ופריק להו לא חזו אלא לכלבים:
אלא הכא במאי עסקינן. כגון שעבר ושחטן קודם פדייה דהשתא כי פריק להו חזו למיכלנהו:
וכדתניא כו' וחכ"א יפדו. מדר' מאיר כר' שמעון דאמר קדשי מזבח היו ויקברו:
רבנן דהכא דאמרי יפדו כרבנן דהתם דלעיל אליבא דר' שמעון בן לקיש דאמר קדשי מזבח לא היו ויפדו:
[36] נימא תיהוי תיובתא כו'. זו דברי ר' שמעון דאמר קדשי בדק הבית אם מתו יפדו דלא היו בכלל העמדה והערכה והני קדש' שקדם מומן [בקדש] את הקדישן אע"ג דקדשי

[36] גירסת רבינו היא כמ"ש בשט"מ כאן אות א.

מזבח נינהו כיון דלא חל עליהן הקדש גמור למזבח הלכך דיניהו כקדשי בדק הבית דאם מתו יפדו דלא היו בכלל העמדה והערכה:
אבל חכ"א. הכל היו בכלל [העמדה והערכה] אפי' קדשי בדק הבית אפי' בעל מום מעיקרו. וקשיא לר' יוחנן דאמר אותה לרבנן למעוטי בעל מום מעיקרא דלא היו דקס"ד דהא חכמים היינו רבנן דפליגי אדר' שמעון:
א"ל לא. מאן חכמים תנא דבי לוי אבל רבנן דבפלוגתא דר' שמעון בבעלי מומין מעיקרא כר' שמעון סבירא להו:
אי הכי זו דברי ר' שמעון. [ומחלוקתו מיבעי למימר לרב א"ל רבא רב כריש לקיש סבירא ליה דאמר דלרבנן קדשי מזבח לא היו ולא מתוקמא סיפא כרבנן דקתני בשקדם הקדישן את מומן ואם מתו יקברו ואי רבנן כיון דאמרי דקדשי מזבח לא היו אמאי יקברו הלכך לא מיתמ' ליה זו דברי ר' שמעון ומחלוקתו. אבל כר' שמעון (ומחלוקתו) מיתוקמא סיפא נמי דהא בין ר' יוחנן בין ר"ל מודו דלר' שמעון קדשי מזבח היו הלכך כי קדם הקדישן את מומן יקברו אבל בבעל מום מעיקרא היינו שקדם מומן להקדישן מודה ר"ש דלא היו בכלל יפדה:
ואב"א אפי' תימא סבר לה רב כרבי יוחנן דאמר דלרבנן אחד זה ואחד זה היו ומודין בבעל מום מעיקרא דלא היו:
ודקא קשיא לך א"כ רישא וסיפא מיתוקמא נמי כרבנן א"כ לימא זו דברי ר' שמעון ומחלוקתו תני הכי ולא תיקשה]:
מתני' אלו הן הנקברין. דכל הני אסור' בהנאה:
ר' שמעון אומר חולין שנשחטו בעזרה ישרפו מ"ט ישרפו. דדינו כקדשים שנשחטו חוץ למקומן מה הנך ישרפו דשינה דרכן אף חולין דשינה דרכן ישרפו. וקדשים שנשחטו חוץ למקומן מנלן דכתיב וכל חטאת אשר יובא את דמה וגו' לימד דכל ששינה מקומו דישרף ל"ק הא בנזיר טמא הא בנזיר טהור. הא דקתני משער נזיר בשק ידלק היינו בשער נזיר טמא [נ' טהור] משום דדינו היינו לשלח תחת הדוד ולשרף הלכך נשרף. והא דתני יקבר היינו בשער נזיר טהור [נ' טמא]:
ל"ק הא דקתני ומפטר חמור בשק ידלק היינו כשארג השער בשק דאי אמרת נקבר זמנין דמשכחת ליה איניש (והיה) [ויהיה] משתמש בו הלכך ידלק. הא בשער אבל בשער של פטר חמור שאינו ארוג יקבר שאפילו אם יבוא לידי אדם לאחר מיכן יניחנו דאינו ראוי לכלום. ובפלוגתא האי ובפלוגתא היינו כמו כתנאי אלא משום דר' יוסי ב"ר חנינא אמורא הוי מש"ה נקיט האי לישנא בפלוגתא:

דף לד.

א"ל רב טבי ובשק אמאי ידלק השק וניבטל האי שער בשק ברובה:
א"ר פפא בציפורתא כגון שארג מאותו שער נזיר בשק דמות עוף דמלאכה חשובה היא הלכך לא בטיל וידלק:
ואכתי אמאי ידלק ונשלפינהו שלופי לאותו השער מן השק ויקברנו ולא ישרף השק:
הא מני דישרף ר' יהודה היא דאמר במתני' אם רצה להחמיר כו'. א"ל קשיא לן לשלופינהו דאנא קא בעינא למעבד ליה תקנתא דלא ישרף כלל ומוקמת לה את כר' יהודה דישרף:
א"ל הכי קאמינא אם אפשר לשלופינהו [מוטב] (מותר) דלא ישרף ואם אי אפשר לשלופינהו [ידלק] אוקמא להא מתני' דקתני ידלק כר' יהודה דאמר אם רצה להחמיר כו':
אימר דאמר ר' יהודה אם רצה להחמיר היינו כשהן בפ"ע הנקבר ע"י תערובת כגון שק זה מי שמעת ליה דישרף תנא אם לא רצה לחלוץ ולקבור אלא לשרוף יחד רשאי כר' יהודה:
את שדרכו לישרף. כגון אוכלין ישרף ואת שדרכו ליקבר כגון משקין דלא אפשר להו בשריפה יקבר:
מדליקין את הנר ואת השמן ואת הפת האפוי (את התנור) כלומר דנהנה ממנה כהן בתרומה טמאה להסקה וניחוש אי משהי לה לתרומה לצורך הסקה דדלמא אתי בה לידי תקלה שמא יאכלנה:
פת זריק לה לבין (עינים) [העצים] ומינכר מילתא דלא חזי (היסק) [תו לאכילה ושמן בכלי מאוס:
[אשם תלוי שאירע בו פיסול ישרף. כדין שאר קדשים דהא נאכל הוא לכהנים כאשם ודאי:
ר' יהודה אומר יקבר. משום דתני לה בברייתא בגמ' בהדי חולין שנשחטו בעזרה וכבר אמרי' במתני' לעיל דחולין שנשחטו בעזרה יקברו:
חטאת העוף הבא על הספק. כגון יולדת ספק זכר או נקבה או ספק הפילה נפל ספק הפילה רוח או ספק זבה מביאה קרבן ואינו נאכל:
(ר' יהודה אומר) תשרף. (כגון) [כיון] דחייבת להביא דינו כשאר קדשים פסולין דנשרפין ר' יהודה אומר יטילנה לאמה של מים היורד לנחל קדרון וזו היא קבורתו וקסבר כיון דאינו נאכל לא ישרף אלא יקבר כשאר נקברין שאין איסור [אלא] באכילה]:

ת"ר אשם תלוי וחטאת העוף הבא על הספק. כיון דתני להו בהדי חולין שנשחטו בעזרה קא סבר ר' יהודה יקברו ובאשם שאירע בו פיסול קתני דאי לא אירע בו פסול נאכל הוא כדתניא במס' כריתות ר' יוסי בר' יהודה אומר אשם תלוי נאכל חטאת העוף הבא על הספק אינה נאכלת מ"ט אשם תלוי אין בו אלא ספק אחת ספק קדש הוא[37] דספק חלב אכל אכל ספק חולין דספק שומן הוא ואין בו אלא ספק חולין שנשחטו בעזרה מש"ה נאכלין ועוד משום דאמרינן מתנדב אדם ומביא אשם תלוי בכל יום שאם לא בא על חטא זה בא על [חטא] אחר:

אבל חטאת העוף. יש בו ב' ספיקות של איסור ספק הוא חולין בעזרה וספק איסור נבילה משום דנמלקה ואי חולין היא אי אית בה איסור נבילה מש"ה אינו נאכל:

דנקברין. אותן שדינן ליקבר אם שרפן אפרן אסור הלכך אסור לשנות שאם היה שורפן היו נהנין מאפרן כדקי"ל דנשרפין אפרן מותר:

דם הנדה ובשר המת. שדרכן ליקבר אם לא נקברו וכבר הופרכו מעצמן ונעשו אפר (טהורין) מותרין [מאי לאו טהורים ומותרים] אפרן בהנאה:

עולת העוף שמיצה. דמה על קיר המזבח מוראה ונוצה שלה שאינה בהקטרה יצאו מידי מעילה שכבר יש להן שעת היתר שאין בהן מצות הקטרה וכבר נעשית מצותן דאין בהן שום מצוה הלכך יצאו מידי מעילה אבל היא עצמה (כשרה) [בשרה] מועלין בה עד שתצא לבית הדשן דלא נעשת מצותה עד (שהוסק) [שהוקטרה] שאין בה שעת היתר לכהנים דכולה כליל והא מוראה ונוצה דנקברין הן כדתנן המוראה והנוצה נבלעין בארץ במקומן ע"י נס וקתני יצאו מידי מעילה מאי לאו יצאו מידי מעילה ומותר:

לא יצאו ואסור. והאי [דלא] קא עריב להו דלא אמר חוץ מעצי אשירה ואפר הקדש אלא קא הדר ואמר ואפר הקדש לעולם אסור משום דאשירה יש לה בטילה בעובד כוכבים דאי בטיל לה עובד כוכבים מותרת:

הכא במאי עסקינן דאפר הקדש לעולם אסור. כגון שנפלה דליקה מאליה בהקדש דלא הוה איניש דלמעול בה דליק' מפיק אפר לחולין דזהו דין מעילה אם הוא דבר שמצותה בשריפה מאחר ששרפו שנעשה מצותו אין בו מעילה ואפרו מותר ואם הוא דבר שאין מצותו בשרפה כיון ששרפו שמעל בו יצא לחולין ואפרו מותר אבל כשנפלה דליקה מאליה דלא מעל בה אדם דלא יצאת לחולין הלכך אותו אפר הקדש לעולם אסור. והיינו טעמא דהמועל (אמר) חייב קרבן מעילה משום דכיון דמעל בה הוציאה לחולין ומשום [הכי] (כן) מביא קרבן מעילה דהוציא הקדש לחולין:

[37] צ"ל ספק קודש הוא ספק חולין דספק חלב אכל ספק שומן הוא ואין בו וכו'.

רב שמעיה אמר כי תניא ההיא. דאפר הקדש לעולם אסור בתרומת הדשן ל"א היינו אפר הטעון גניזה:
כדתניא ושמו אצל המזבח יכול למימר ושם אצל המזבח אלא חד ושמו מיבעי ליה ושמו כולו ואידך ושמו דנפיק מוי"ו מיבעי ליה לושמו בנחת שלא יפזר סליק: